

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงาน: การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน

Community Based Tourism Management in five Southern Border Province (Satun, Songkhla, Pattani, Yala, and Narathiwat) and four States (Kelantan, Perak, Kedah and Perlis) of Malaysia under Community Based Tourism Standard to ASEAN

โดย

ดร.นราวดี บัวขวัญ และคณะ

พฤศจิกายน 2559

เลขที่สัญญา RDG 5850038

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงาน: การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซียภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน

Community Based Tourism Management in five Southern Border Province (Satun, Songkhla, Pattani, Yala, and Narathiwat) and four States (Kelantan, Perak, Kedah and Perlis) of Malaysia under Community Based Tourism Standard to ASEAN

คณะผู้วิจัย	สังกัด
ดร.นราวดี	บัวขวัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ดร.ปรัชญาภรณ์	ไชยคช มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่
ดร.ตฤวิศ	สุวรรณวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชุดโครงการ “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน”

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนการวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยมุ่งเป้า ประจำปี พ.ศ. 2558 จากเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการศึกษาวิจัยตลอดโครงการ โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ชุมชนบาแก๊นใหญ่ จังหวัดสตูล ชุมชนวิถิปุทธคลองแดน จังหวัดสงขลา ชุมชนตันหยงลูโละ จังหวัดปัตตานี ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 จังหวัดยะลา และชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส รวมถึงชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta) ชุมชน Labu Kubong รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah) และชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานตรัง สำนักงานหาดใหญ่ และสำนักงานนราธิวาส สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษาปราชญ์ชุมชน นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง สมาคมด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และต้องขอขอบคุณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา อธิการบดีมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนราธิวาส และท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ที่ได้อนุญาตให้บุคคลากรในสังกัดเป็นผู้ร่วมวิจัยในโครงการนี้

หากแผนงานวิจัยฯ ฉบับนี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรใดๆ คณะผู้วิจัยขอมอบคุณงามความดีที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ให้แก่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยเทอญ

คณะนักวิจัย
พฤศจิกายน 2559

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่ออัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องส่วนหนึ่งมาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของประเทศไทย แต่การไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับอย่างจำกัด ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในด้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลในทุกมิติ ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวทางเลือก (alternative tourism) ดังเช่น การท่องเที่ยวชนบท และการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นเมืองชายแดนที่มีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งจากภาพรวมพบว่า มีระดับการจัดการที่แตกต่างกันเนื่องจากมีความแตกต่างทั้งในด้านภูมิประเทศ ทรัพยากร วัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน โอกาส เป็นต้น ดังนั้นเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ได้มาตรฐานทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว และการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้ง 2 ประเทศ จะมีชายแดนติดกัน มีลักษณะภูมิประเทศ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าออกตามด่านชายแดนต่างๆ ในแต่ละปีนับล้านคน ในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนกลับพบว่า ทั้ง 2 ประเทศยังขาดการเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งๆ ที่ผู้คนบริเวณเมืองชายแดนทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกันทั้ง วิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา และลักษณะภูมิประเทศ ดังนั้นการพัฒนาในส่วนของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่การท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรักเคดาห์ และเปอร์ลิส) ของประเทศมาเลเซีย จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว 2) เพื่อการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว เปรียบเทียบมาตรฐาน และกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 4) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยกับมาเลเซีย

สำหรับขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ๆ ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ชุมชนบ้านตันหยงลูโล๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และชุมชนหมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 12 อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส และชุมชนในพื้นที่ 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ชุมชน Kampung Paiya Guring รัฐเคดาห์ (Kedah) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Beng และรัฐกลันตัน (Kelanta) ชุมชน Kampung Kubang Telaga 2) ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน บริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวคิดการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว 3) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ แกนนำกลุ่ม ชุมชน และสมาคมต่างๆ ภายในชุมชน (จำนวน 20 คน) และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง

สำนักงานขนาดใหญ่ และสำนักงานนราธิวาส สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส องค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Malaysia) (จำนวน 30 คน)

วิธีการดำเนินการวิจัยตลอดแผนงานวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อย จำนวน 3 โครงการ คือ 1) โครงการย่อยที่ 1 ชีตความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) 2) โครงการย่อยที่ 2 การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย 3) โครงการย่อยที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย สำหรับรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดำเนินการโดยสำรวจองค์ประกอบ การท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับแกนนำชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมรูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวม ข้อมูลแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากนั้นจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างชุมชน เพื่อยกร่างการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจัดเวทีประชุมสัมมนาหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย

ตลอดแผนงานวิจัย พบว่า ผลการดำเนินงานต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้ โครงการย่อยที่ 1 : ชีต ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 ชุมชน จากการประเมินองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ชีตความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม 2) ชีตความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ชีตความสามารถในการรองรับด้านสังคม/วัฒนธรรม และ 4) ชีตความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ พบว่า อยู่ในระดับชีตความสามารถในการรองรับได้โดยไม่ ส่งผลกระทบต่อคนชุมชนและนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าว เกิดความยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด จึงเสนอให้มีแนวทางในการจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ใน ระดับชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนควรมีการวางกฎระเบียบ หรือ ข้อตกลงในการกำกับดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ของชุมชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการย่อยที่ 2 : ผลการเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่าง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ทำให้ทราบถึงข้อดีของแต่ละฝ่าย ชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการจัดการที่ โดดเด่น เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ 2) กลุ่มแกนนำไม่ได้ผูกติดกับผู้คน อาชีพใดอาชีพหนึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ์ขึ้นมาเป็นแกนนำบริหารจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว 3) มีการเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลายโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และ ใช้กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น 4) ใช้การท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ ภาษาถิ่น 5) สร้างการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน 6) ส่งเสริม การบริหารงานเป็นทีม โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่ง 7) มีการระดมทุนเพื่อนำมาบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน 8) ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 9) ห้องน้ำที่พิกมี มาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว ขณะที่สิ่งที่เป็นมาตรฐานของชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียที่

ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรนำมาต่อยอดเพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) การนำเอาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนจริงๆ มาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว 3) แสวงหาโอกาสในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ NGO เพิ่มมากขึ้น 4) ใช้หลักศาสนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จำนวน และนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น 5) รื้อฟื้นการเล่นที่เคยมีในชุมชนเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่และเคยมีในชุมชน 6) มีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการทำงาน 7) รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ชุมชนที่พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมและมีพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 8) สร้างจุดขายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน 9) สร้างมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป และ 10) มีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างเป็นระบบ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาตรฐานเพิ่มสูงขึ้นและช่วยเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวแก่พื้นที่อีกด้วย

โครงการย่อยที่ 3 : การพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างประเทศในมิติด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น การสร้างเป้าหมายหลักร่วมกันจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาจุดเชื่อมโยงประสาน และผลประโยชน์ของการเกิดเครือข่ายขึ้นมา จากการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมาจะพบว่า มีความเป็นไปได้น้อยมากสำหรับการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างประเทศของไทย และมาเลเซีย แต่ทั้งนี้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยจะได้ประโยชน์สูงสุดเมื่อทำการถอดบทเรียนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซียและมีการปรับใช้เพราะว่าระบบการบริหารจัดการของมาเลเซียนั้นเป็นรูปแบบที่มีความชัดเจน รัฐบาลสามารถเก็บข้อมูลได้ ท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีความปลอดภัย ทั้งนี้สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เกิดจากการวางแผนพัฒนาระบบของหน่วยงานระดับประเทศลงสู่ชุมชนท้องถิ่น จากแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทย และมาเลเซีย ซึ่งนำเสนอไปยังต้นหากมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้งสองพื้นที่ โดยอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG 5850038

ชื่อโครงการ: การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

นักวิจัย: ดร.นราวัต บัวขวัญ, ดร.คณัฐ สุวรรณวงศ์, ดร.ปรัชญากรณ์ ไชยคช

Email address: bnarawadee@gmail.com, drkorntat@hotmail.com, d.suwanvong@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 ปี (ตั้งแต่ 1 เมษายน 2558 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2559)

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซีย และ 4) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการวิจัยในภาคสนามโดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์บุคคล และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 ชุมชน ภายใต้อุปกรณ์ประกอบ 4 ด้าน อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดความยั่งยืน จึงเสนอให้มีแนวทางในการจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดความสามารถรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนควรมีการวางกฎระเบียบเพื่อกำกับดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้อัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในส่วนขององค์ประกอบการท่องเที่ยว และมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของมาเลเซีย ชุมชนมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันโดยรวม และแตกต่างกันในส่วนการให้ลำดับความสำคัญกับตัวชี้วัดมาตรฐานในบางประเด็น เช่น กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กฎระเบียบการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นต้น สำหรับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างสองพื้นที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านคนกลางหรือหน่วยงานกลาง ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่าง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของมาเลเซีย ควรจะมีการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนามาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

คำหลัก: การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

Project code: RDG 5850038
Project title: Community Based Tourism Management in five Southern Border Province (Satun, Songkhla, Pattani, Yala, and Narathiwat) and four States (Kelantan, Perak, Kedah and Perlis) of Malaysia under Community Based Tourism Standard to ASEAN
Researcher: Narawadee Buakhwan (Ph.D.) (Songkhla Rajabhat University)
Email address: bnarawadee@gmail.com, drkorntat@hotmail.com, d.suwanvong@hotmail.com
Duration: 1 year (Since 1st April 2015- 31st March 2016)

This research purposes to 1) study of study on carrying capacity of Community Based Tourism (CBT) in 5 Southern Border Provinces (SBP, Satun, Songkhla Yala, Pattani and Narathiwat), 2) study the element of tourism product of CBT in five SBP (Satun, Songkhla Yala, Pattani and Narathiwat) and four States (Kelantan, Perak, Kedah and Perlis) of Malaysia, 3) create the learning network of CBT in five SBP (Satun, Songkhla Pattani, Yala and Narathiwat) and four States (Kelantan, Perak, Kedah and Perlis) of Malaysia, and 4) develop and promote CBT both of SBP and Malaysia. This research was carried out by applying the qualitative method for document research and field work conducting by survey, observation, in-depth interviews and group discussion. The research findings showed that carrying capacity of CBT in 5 SBP were in four key elements of carrying capacity standard without negative impact for the community and tourists. However, to be sustainable development, it has to restrict the visitor numbers as according to CBT's carrying capacity standard the community should specify more conditions, rules or criteria for actual management in accordance with the CBT standard in five SBP effectively. The elements of tourism and CBT management standards in both five SBP and four States of Malaysia were similar. However, they also were differed in ranking of some indicator standards for example, the community organizations of natural resource management, tourism management agencies and regulations of community natural resources. The created CBT network between those two regions has been being the knowledge management network linking through an intermediary or federal agency. Therefore, the development and promotion of CBT in five SBP and four states of Malaysia should be trip networks, experience exchanges, CBT standard development, and actual cooperation creation.

Keywords: Community Based Tourism Management

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	จ
ABSTRACT	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน	3
1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย.....	4
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	9
1.7 นิยามศัพท์	9
1.8 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่ 2 ข้อค้นพบของการวิจัย	49
2.1 ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	49
2.2 การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย.....	76
2.3 การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย.....	86
2.4 การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและ มาเลเซีย	93
บทที่ 3 สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ	96
3.1 สรุปภาพรวมการวิจัย.....	96
3.2 ข้อเสนอแนะ.....	105
เอกสารอ้างอิง.....	106
ภาคผนวก.....	108

ภาคผนวก ก แบบสังเกต	109
ภาคผนวก ข แบบสนทนากลุ่ม.....	111
ภาคผนวก ค ประมวลภาพกิจกรรม	115
ภาคผนวก ง หนังสือตอบรับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	120
ภาคผนวก จ การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ.....	126

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักการคา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	12
ตารางที่ 2	จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ประเทศมาเลเซีย ระหว่างปี.....	15
ตารางที่ 3	มาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศอาเซียน	25
ตารางที่ 4	ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	60
ตารางที่ 5	ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	61
ตารางที่ 6	ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม.....	62
ตารางที่ 7	ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	62
ตารางที่ 8	เปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กับมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานอื่น	83

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักการคา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
ภาพที่ 3	พื้นที่วิจัย.....	8
ภาพที่ 4	กรอบการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซีย	14
ภาพที่ 5	เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนข้างต้น	45
ภาพที่ 6	แสดงกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	88
ภาพที่ 7	ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนต้นแบบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทยกับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย	92
ภาพที่ 8	ต้นแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	103

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักการคา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

มนุษย์ใช้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหลังจากเคร่งเครียดจากหน้าที่ภาระกิจการงาน ในสมัยโรมันภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการทำสงคราม บรรดาเหล่าทหารได้เดินทางไปพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงการจัดงานเฉลิมฉลอง ซึ่งการท่องเที่ยวมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หลังสงครามโลกครั้งที่สองหลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยในยุคแรกๆ การพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งเน้นไปสู่การใช้ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานโบราณวัตถุ เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว สนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว หลายประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาดูแลรับผิดชอบโดยตรงซึ่งการท่องเที่ยวมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกไม่แพ้อุตสาหกรรมอื่นๆ ในปี พ.ศ. 2556 จากรายงานสรุปขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) พบว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลก 1,087 ล้านคน ก่อให้เกิดรายได้ 1,159 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของการท่องเที่ยวต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ทำให้หลายประเทศได้เร่งรีบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประเทศของตนเอง

กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ในการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก Earth Summit ที่ นครริโอ เดอ จาเนโร (Rio de Janeiro) มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลในทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวได้แสดงทรรศนะในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม แนวทางนี้กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ซึ่งในอดีตนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะเป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม แต่ในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถูกประยุกต์เข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวม ซึ่งได้ตระหนักถึงขีดความสามารถรองรับของธรรมชาติชุมชนชนบท ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนมุ่งเน้นสิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากเดิมที่เคยเดินทางท่องเที่ยวเพียงเพื่อเที่ยวชม สัมผัสความสวยงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ แต่การท่องเที่ยวในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปเยือนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวทางเลือก (alternative tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวมีฐานคิดมาจากการตระหนักถึงความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม การเคารพต่อวิถีชีวิตที่แตกต่างกันและการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน

การท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเฉลี่ยปีละประมาณ 9 ล้านคน และจากข้อมูลรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2553 พบว่ามีจำนวน 585.9 พันล้านบาท จากรายได้ดังกล่าวได้มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) จากสถิติดังกล่าวแสดงถึงทิศทางและพัฒนาการของการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่ออัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องส่วนหนึ่งมาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของประเทศไทยในอดีตการเดินทางท่องเที่ยวจะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบ "มวลชน" (Mass Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวตามกระแสนิยมของนักท่องเที่ยว โดยการให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ส่งผลให้เกิดการไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับอย่างจำกัด ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในด้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น (ฉัตรเฉลิม ออจธนาศาล, 2551)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีพัฒนาการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละจังหวัดมีการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาแต่ละจังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ซึ่งจังหวัดที่มีการจัดตั้งเครือข่ายที่ชัดเจน ได้แก่ จังหวัดสตูลและจังหวัดปัตตานี ขณะที่อีก 3 จังหวัดอยู่ระหว่างการดำเนินการ ความเป็นมาของชุมชนในการริเริ่มการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันทั้งก่อกำเนิดจากรวมตัวของชุมชนเอง และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในภาพรวมพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีระดับการจัดการที่แตกต่างกันเนื่องจากมีความแตกต่างทั้งในด้านภูมิประเทศ ทรัพยากร วัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน โอกาส เป็นต้น ดังนั้น เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ได้มาตรฐานทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยว และการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเมืองชายแดนซึ่งมีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ที่ผ่านการค้าและการท่องเที่ยวเมืองชายแดนระหว่างสองประเทศจะมีจำนวนมหาศาล แต่สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว ทั้งสองประเทศยังขาดการเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งๆ ที่ผู้คนบริเวณเมืองชายแดนทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกันทั้ง วิถีชีวิต ความเชื่อ ภาษา และลักษณะภูมิประเทศ

จากผลงานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่อาเซียน ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในปีงบประมาณ 2556 ที่ผ่านมาโดย ดร.นราวุฒิ บัวขวัญ และคณะ ได้สะท้อนข้อมูลให้เห็นถึงระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นที่เชื่อมโยงต่างๆ คือ การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านอยู่ในระดับการท่องเที่ยว การศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ของประเทศมาเลเซีย และการศึกษา

การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซียทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรักเคดาห์ และเปอร์ลิส) ของประเทศมาเลเซียโดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะส่งผลให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดภาคใต้เพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงาน

1. เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย
4. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยมาเลเซีย

1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2558)

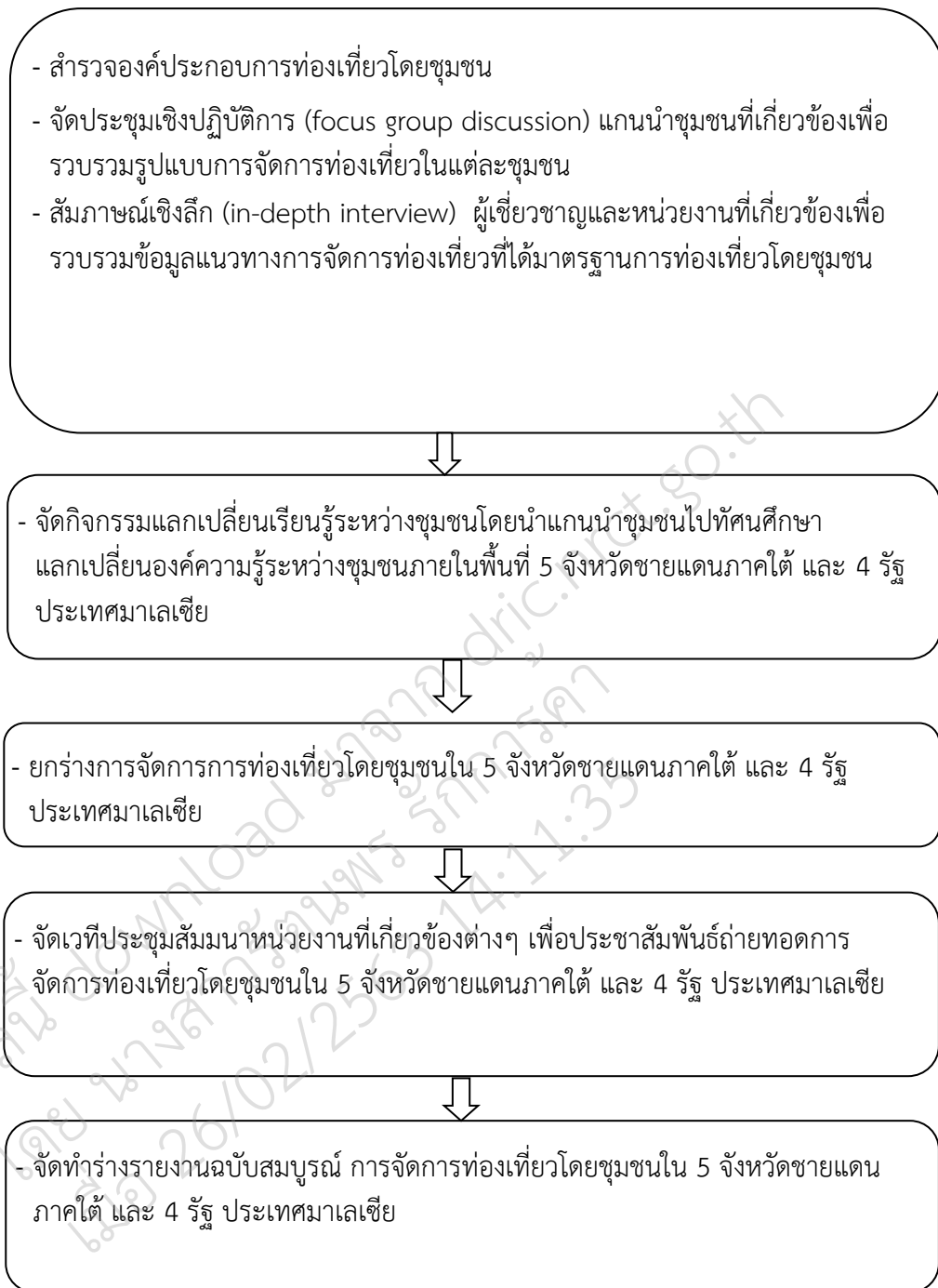
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

แผนงานวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน ประกอบด้วย โครงการวิจัยย่อย จำนวน 3 โครงการ คือ

- 1) โครงการย่อยที่ 1 ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)
- 2) โครงการย่อยที่ 2 การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย
- 3) โครงการย่อยที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

1. ขั้นตอนการวิจัย

โดยสามารถสรุปเป็นวิธีการขั้นตอน ดังแสดงในรูปภาพ 2

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2558)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาการวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน ได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ตัวแทนแกนนำชุมชน 5 ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนละ 10 คน จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) โดยคัดเลือกจากกลุ่มและชมรมที่รับผิดชอบการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชน

2. ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของมาเลเซีย จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) ประกอบด้วย ตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง หาดใหญ่ และนราธิวาส สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมมัคคุเทศก์ และตัวแทนจากการท่องเที่ยวมาเลเซีย ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) โดยคัดเลือกจากหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 รัฐของมาเลเซีย โดยใช้แบบสังเกตเพื่อจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว และแบบสนทนากลุ่มเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 รัฐของมาเลเซีย ขึ้นมา 2 ชุด

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการในการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยศึกษาจากเอกสาร (documentary research) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ ซึ่งเก็บการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

- สัมภาษณ์ (field survey) โดยทำการสำรวจชุมชนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 ชุมชน ทั้งใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซีย เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว การบริการด้านการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เอกสารการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน
- การสังเกต (observation) ด้านกายภาพภายในชุมชน องค์ประกอบการท่องเที่ยวภายในชุมชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนในระหว่างการการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
- การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (in-depth interview) แกนนำชุมชนกลุ่มต่างๆ เพื่อทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมา รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน การแบ่งงานกันทำ เป็นต้น

- การสนทนากลุ่ม (focus group) กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลในการทำงานในแต่ละด้านของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการดำเนินการ เป็นต้น

5. วิธีการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการประเมินผล หลังจากที่นักวิจัยได้รับแบบสำรวจ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแล้ว ผู้วิจัยได้จัดการกับข้อมูลตามแนวทาง ดังนี้

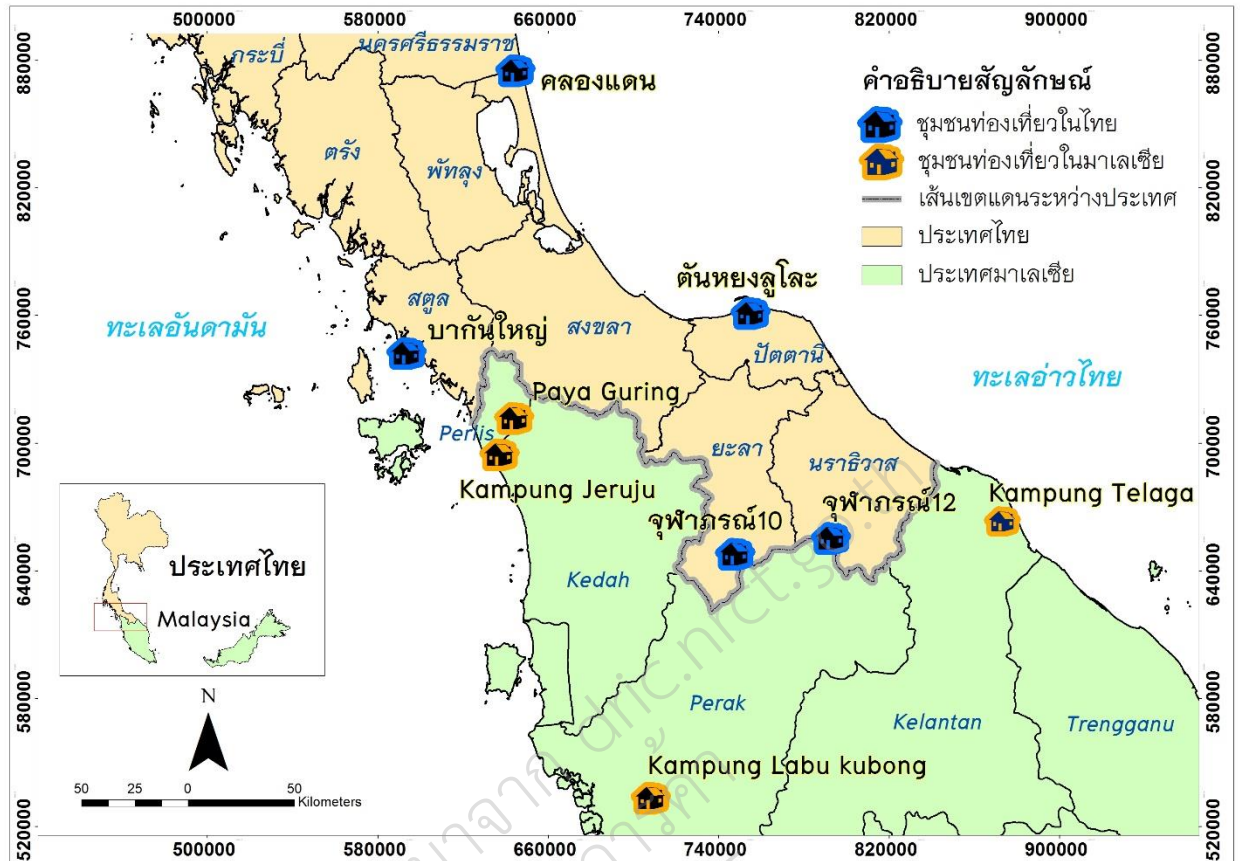
1. จัดกลุ่ม (Grouping) ข้อคำถามเปิดทุกข้อ
2. ประมวลผลตามตารางที่ได้ออกแบบไว้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ค้นพบ (topic) แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (inductive)

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัยในครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ชุมชนหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 12 อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส และ ชุมชนในพื้นที่ 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซียได้แก่ รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ชุมชน Kampung Paya Guring รัฐ เคดาห์ (Kedah) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Beng และรัฐกลันตัน (Kelanta) ชุมชน Kampung Kubang Telaga คัดเลือกจากผลการศึกษาแผนงานแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สุ่อาเซียน (นราวดี บัวขวัญ และคณะ, 2557) และ 2) การคัดเลือกชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย คัดเลือกจากการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงเชิงวัฒนธรรมของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล งบประมาณศาสตร์กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2557 ดังแสดงในรูปภาพ 3

ภาพที่ 3 พื้นที่วิจัย

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2558)

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- แนวคิด ทฤษฎี ชีตความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
- แนวคิด ทฤษฎี การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- บริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- แนวคิดการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ขอกำหนดเป็นหน่วยวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders)

ดังนี้

- 1) หน่วยวิจัยที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรง ประกอบด้วย
 - แกนนำกลุ่ม ชมรม และสมาคมต่างๆ ภายในชุมชน จำนวน 20 คน
- 2) หน่วยวิจัยที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม ประกอบด้วย
 - หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน

ตรัง สำนักงานหาดใหญ่ และสำนักงานนราธิวาสสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สงขลา

ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส องค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Malaysia) จำนวน 30 คน

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ได้องค์ประกอบการท่องเที่ยวและมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย
3. เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย
4. เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยมาเลเซีย

1.7 นิยามศัพท์

1. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การดำเนินงานด้านท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชนบวกันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ชุมชนต้นหยงลูละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ชุมชนหมู่บ้านจุฬารณย์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ชุมชนหมู่บ้านจุฬารณย์พัฒนา 12 อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส
3. ชุมชนในพื้นที่ 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซียหมายถึง ชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah) ชุมชน Kampung Beng รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta)

1.8 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.8.1 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) ซึ่งก่อตั้งในปี พ.ศ. 2536 จากความเห็นชอบร่วมกันของผู้นำ 3 ประเทศโดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในการศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดกรอบความร่วมมือ ขอบเขตดำเนินงาน และสาขาความร่วมมือ โดยในการจัดตั้งครั้งแรก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัด สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนา ร่วมกับ 4 รัฐของมาเลเซีย ได้แก่ ปีนัง เกดะห์ เประปะลิส และ 2 จังหวัดบนเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ได้แก่ อาเจห์และสุมาตราเหนือ ในปัจจุบันพื้นที่ความร่วมมือ IMT-GT ได้ขยายพื้นที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยมีทั้งสิ้น 592,576 ตารางกิโลเมตร ประชากร รวม 69.5 ล้านคน ประกอบด้วย 14 จังหวัดภาคใต้ของไทย 10 จังหวัดของอินโดนีเซีย โดยเพิ่มสุมาตราตะวันตก สุมาตราใต้ เรียวโอแลนด์ จัมบี เบงกูลู บังกา-เบลิตุง และลัมปุง และ 8 รัฐของมาเลเซีย 8 รัฐ โดยเพิ่มกลันตัน สลังงอร์ มะละกา และเนกรีเซมบิลัน ซึ่งสถานภาพของแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ในพื้นที่ 5 จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ สรุปลักษณะล่าสุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ

- 1) การพัฒนาแรงงานฝีมือให้เพียงพอต่อความต้องการแรงงานในมาเลเซียและไทยและการเคลื่อนย้ายแรงงาน ดำเนินการในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
- 2) โครงการสำรวจพื้นที่/เส้นทางตามรอยหลวงปู่ทวดได้ดำเนินการสำรวจเส้นทางเพื่อเตรียมการด้านการท่องเที่ยวในเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี และนราธิวาส
- 3) การริเริ่มโครงการ integrated Halal superhighway ในจังหวัดปัตตานี และสตูล
- 4) การขับเคลื่อนการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโกลกที่ตากใบ-เปิงกาลัยบูร์ และสะพานสุโขทัย-รันเตาปันยัง แห่งที่สองของจังหวัดนราธิวาส
- 5) การศึกษารายละเอียดการดำเนินโครงการถนนมอเตอร์เวย์หาดใหญ่-สะเดาตามข้อกำหนด implementation blueprint ปี 2012-2016

พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตาม cluster ของกระทรวงมหาดไทยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วยสำนักงานจังหวัดในแต่ละจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาแต่ละจังหวัด ขณะที่หน่วยงานราชการส่วนกลาง สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานท่าอากาศยานนานาชาติ รับผิดชอบจังหวัดสงขลา สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง รับผิดชอบจังหวัดสตูล และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนราธิวาส รับผิดชอบ 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นอกจากนี้ ยังมีภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบด้วยสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด ส่วนจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่ ได้มีการจัดตั้งสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา และสมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ จังหวัดสงขลา เพื่อตอบสนองการขยายตัวของท่องเที่ยว ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ในแต่ละจังหวัดมียุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด ส่วนกลุ่มจังหวัดมียุทธศาสตร์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2555) ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผู้นำด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางพารา สิ้นค้าฮาลาล และการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเป็นพันธกิจ และได้กำหนดยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัด โดยพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และผู้ให้บริการการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายภายใต้ความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย โดยมีสำนักงานจังหวัดและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาในแต่ละจังหวัดเป็นหน่วยงานขับเคลื่อน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานโยธาและผังเมืองจังหวัด เป็นต้น เป็นหน่วยงานขับเคลื่อน นอกจากนี้ยังรวมถึงชมรม สมาคม ต่างๆ เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัด สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ จังหวัดสงขลา เป็นต้น เป็นหน่วยงานร่วมดำเนินการ

1.8.2 การท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นเมืองชายแดนโดยมีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซีย มีความพร้อมด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่

ทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโครงสร้างทางกายภาพที่หลากหลาย ประกอบด้วย พื้นที่ภูเขา ทะเล ที่ราบ พื้นที่ชุ่มน้ำ ทะเลสาบ ป่าพรุ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในแต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นไม่เหมือนกัน เช่น จังหวัดสงขลาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมได้แก่ แหลมสมิหลา น้ำตกโตนงาช้าง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและมาเลเซีย ขณะที่จังหวัดสตูล ซึ่งมีพื้นที่ติดกับทะเลอันดามัน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปและชาวไทย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางทะเลประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติตะรุเตา เกาะหลีเป๊ะ เกาะบุโหลน เป็นต้น เช่นเดียวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบาลา ฮาลา ป่าพรุโต๊ะแดง อ่าวมะนาว อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด ในจังหวัดนราธิวาส เขื่อนบางลาง ในจังหวัดยะลา และน้ำตกทรายขาว ในจังหวัดปัตตานี เหล่านี้ล้วนแล้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดมา

นอกจากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีความหลากหลายของผู้คนที่ประกอบด้วย ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ที่ผูกพันเชื่อมโยงถึง วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของงานกิจกรรมประเพณีจำนวนมาก โดยอาศัยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น งานแข่งเรือกอลและ จังหวัดนราธิวาส งานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี งานแข่งขันนกเขาชวาเสียงอาเซียน จังหวัดยะลา งานลอยเรือชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล และงานหาดใหญ่มิดไนท์สงกรานต์ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นต้น กิจกรรมงานประเพณีเหล่านี้ ได้อาศัยความแตกต่างด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ มาพัฒนาให้เกิดเป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปี โดยเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอสุไหงโกลลก จังหวัดนราธิวาส

การเชื่อมโยงการคมนาคมกับประเทศอาเซียน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีข้อได้เปรียบ เนื่องจากมีด่านชายแดนที่สำคัญซึ่งเชื่อมกับประเทศมาเลเซียซึ่งถือว่าเป็นประตูสู่อเซียน จำนวน 8 ด่าน ประกอบด้วย ด่านสะเดา ด่านปาดังเบซาร์ และด่านบ้านประกอบ จังหวัดสงขลา ด่านตำมะลัง และด่านวังประจัน จังหวัดสตูล ด่านเบตง จังหวัดยะลา ด่านตากใบ และด่านสุไหงโกลลก จังหวัดนราธิวาส ด่านเหล่านี้ ก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างไทย มาเลเซีย อาเซียน และจากทั่วโลก ซึ่งด่านสะเดา ได้ชื่อว่าเป็นด่านทางบกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย นอกจากด่านชายแดนแล้ว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีสนามบินนานาชาติ (international airport) และสนามบินในประเทศ (domestic airport) ได้แก่สนามบินหาดใหญ่ที่มีเที่ยวบินประจำวัน (daily flight) ทั้งเที่ยวบินในประเทศและต่างประเทศ (มาเลเซียและสิงคโปร์) และสนามบินนราธิวาส ตามลำดับ (ทพท. สำนักงานหาดใหญ่, 2555) นอกจากนี้ ยังมีรถไฟเชื่อมการเดินทางจากสถานีปัตเตอร์เวิร์ธ มาเลเซีย ไปกรุงเทพฯ ซึ่งผ่านสถานีหาดใหญ่ให้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ที่ผ่านมา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับจากปี 2547 แต่ความเคลื่อนไหวด้านการท่องเที่ยวก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยการปรับตัวของหน่วยงานภาครัฐเอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องช่วยกันขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำเนินต่อไป แม้ว่าจะประสบวิกฤติด้านพื้นที่โดยตรงในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส และวิกฤติด้านภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นกับจังหวัดสงขลาและสตูล นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศก็ยังคงเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนอย่างต่อเนื่องซึ่งระหว่างปี 2554-2556 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	2556			2557			2558		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม
นราธิวาส	54,049	74,436	128,485	218,366	369,867	588,233	200,647	346,225	546,872
ปัตตานี	340	44,655	44,995	223,868	1,874	225,742	212,386	1,676	214,062
ยะลา	17,877	96,062	113,939	116,281	440,387	556,668	123,184	464,337	587,521
สตูล	318,490	21,910	340,400	778,182	84,985	863,167	839,840	93,071	932,911
สงขลา	939,508	551,991	1,491,499	2,975,335	2,122,359	5,427,668	3,127,541	2,300,127	5,097,694
รวม	1,330,264	789,054	2,119,318	4,312,032	3,019,472	7,661,478	4,503,598	3,205,436	7,379,060

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว (2558)

ข้อมูลตามตาราง แสดงให้เห็นว่า 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี ยังมีโอกาสในการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มมุสลิม (Muslim tourism) ที่มีวัฒนธรรมที่คล้ายกันกับผู้คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดสตูล ก็ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวยุโรป เช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความพร้อมทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว และศักยภาพของชุมชนเองในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมวงจรที่สอดคล้องของพื้นที่ โดยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั้ง 5 จังหวัด โดยความพร้อมของทรัพยากรที่มีอยู่สอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวของภายใต้ ภายใต้กรอบ *ป่าสวย ทะเลใส หลากหลายวัฒนธรรม และแนวคิดเอกลักษณ์ความเป็นไทย* (Thainess) (ททท., 2557)

1.8.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวชายแดนไทย - มาเลเซีย

จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสตูล สงขลา ยะลา และนราธิวาส มีชายแดนติดกับ 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วย กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส มีความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ความหลากหลายของผู้คนที่ประกอบด้วย ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ที่ผูกพันเชื่อมโยงถึง วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของงานกิจกรรมประเพณีจำนวนมาก โดยอาศัยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน โดยมีด่านชายแดนที่สำคัญซึ่งเชื่อมติดต่อกันซึ่งถือว่าเป็นประตูสู่อาเซียน จำนวน 8 ด่าน ประกอบด้วย ด่านสะเดา ด่านปาดังเบซาร์ และด่านบ้านประกอบ จังหวัดสงขลา ด่านตำมะลัง และด่านวังประจัน จังหวัดสตูล ด่านเบตง จังหวัดยะลา ด่านตากใบ และด่านสุโหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ด่านเหล่านี้ ก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างไทย มาเลเซีย อาเซียน และจากทั่วโลก การค้าชายแดนระหว่างไทย มาเลเซียในปี พ.ศ. 2556 พบว่าประเทศไทยนำเข้าและส่งออก จำนวน 13,247.48 และ 13,014.89 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ (www.ThaiFTA.com เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2558) เช่นเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวในปีเดียวกันมีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 3,031,072 คน ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 70,068.56 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2557)

1.8.4 สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ชุมชนในภาคใต้ได้มีการตื่นตัวในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเองโดยในแต่ละจังหวัดได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายในจังหวัด และมีบางจังหวัดได้จัดตั้งเป็นสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันการท่องเที่ยว ซึ่งความเคลื่อนไหวการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคใต้สรุปได้ดังนี้

จังหวัดสตูลมีสมาชิกในเครือข่าย 12 ชุมชนซึ่งทุกชุมชนได้ทำวิจัยชุมชนตนเองเพื่อให้ทราบข้อมูลชุมชนตนเองโดยมีทรัพยากรเขาป่านาเลและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนซึ่งชุมชนเหล่านี้ได้รวมตัวกันจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูลเพื่อตรวจสอบการทำงานด้วยกันเอง

จังหวัดสงขลาแม้ว่าจะเป็นจังหวัดใหญ่และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้แต่ชุมชนก็ยังไม่ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายหรือจดทะเบียนเป็นสมาคมแต่อย่างใดโดยมีชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมที่เสนอขายรายการให้นักท่องเที่ยวได้มีเพียง 2 ชุมชนคือวิถีพุทธคลองแดนกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าหิน “วิถีโหนดนาเล” ส่วนที่เหลืออีก 5 ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในคาบสมุทรสทิงพระทั้งหมดเพิ่งริเริ่มจัดการท่องเที่ยว

จังหวัดปัตตานีได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีสมาชิก 10 ชุมชนโดยเน้นการท่องเที่ยว 3 วัฒนธรรม (ไทยมุสลิมและจีน) แต่เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่งผลให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่สามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าเท่าที่ควร

จังหวัดยะลาเช่นเดียวกับจังหวัดนราธิวาสไม่มีเครือข่ายหรือการจัดตั้งสมาคมแต่มีชุมชนจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง 2 ชุมชนคือหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 10 อำเภอเบตงซึ่งสมาชิกในชุมชนในอดีตเคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลาเยาแต่มีเชื้อสายจีนทั้งหมู่บ้านและยังคงใช้ภาษาจีนกลางในการสื่อสารระหว่างกันปัจจุบันได้สัญชาติไทยแล้วนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเป็นกลุ่มหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และธรรมชาติและชุมชนวัดหน้าถ้ำอำเภอเมืองซึ่งเป็นชุมชนที่เพิ่งรวมตัวกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยมีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก

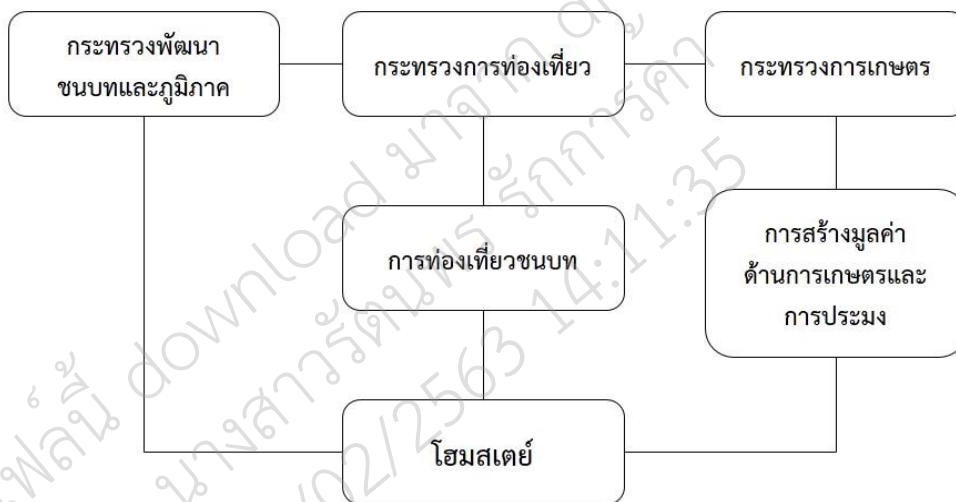
จังหวัดนราธิวาสไม่มีทั้งเครือข่ายและการจดทะเบียนสมาคมแต่มีชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 2 ชุมชนคือหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 12 อำเภอสุคิรินซึ่งสมาชิกในชุมชนในอดีตเคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลาเยานับถือศาสนาอิสลามทั้งหมู่บ้านปัจจุบันได้สัญชาติไทยแล้วนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเป็นกลุ่มหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเรียนรู้การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าและกิจกรรมพายเรือคายักและชุมชนวัดชลธาราสิ่งเหซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยพุทธตั้งอยู่ใกล้วัดชลธาราสิ่งเหอำเภอตากใบเป็นชุมชนที่เพิ่งรวมตัวกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยมีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก

ในปี 2557 ผู้แทนจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคใต้ได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมการท่องเที่ยวโดยภาคใต้โดยมีประธานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์จังหวัดชุมพรได้รับเลือกเป็นประธานและมีการจัดกิจกรรมพบปะหารือกันอย่างต่อเนื่องขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของการพัฒนาและการศึกษาวิจัยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลได้จัดโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยนำผู้แทนจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวทั้งในกรุงเทพฯ และที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเดินทางไปทัศนศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียตลอดถึงการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมถึงการจัดทำคู่มือ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้สนับสนุนงบประมาณศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียนส่งผลให้ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน

1.8.5 สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศมาเลเซีย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศมาเลเซียเริ่มต้นในปี 1995 ภายใต้แผนพัฒนาการการท่องเที่ยวชนบทของประเทศ (Tourism Malaysia, 2014) โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและลดการย้ายถิ่นฐานของผู้คนในชนบทแนวคิดการท่องเที่ยว Home-stay เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและนักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์การเรียนรู้วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่ให้นักท่องเที่ยวมาสัมผัส “Home-stay เป็นที่ที่นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยอยู่กับชาวบ้านเพื่อมีปฏิสัมพันธ์และมีประสบการณ์ในชีวิตประจำวันร่วมกันพร้อมกับสัมผัสประสบการณ์วัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย” ซึ่งสามารถสรุปกรอบการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซียดังแสดงในรูปภาพ 4

ภาพที่ 4 กรอบการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซีย

ที่มา: ปรัชญากรณ์ ไชยคช, 2556

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือโฮมสเตย์ในประเทศมาเลเซีย (Tourism Malaysia, 2014) พบว่า ในปี พ.ศ. 2556 โฮมสเตย์ในประเทศมาเลเซียที่มีการขึ้นทะเบียนกับกระทรวงการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 160 Cluster มีบ้านที่เปิดเป็นโฮมสเตย์จำนวน 3,424 หลัง จำนวน 4,734 ห้อง ซึ่งเปรียบเทียบผลประกอบการระหว่างปี 2554-2555 ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ประเทศมาเลเซีย ระหว่างปี 2554-2555

จำนวน	รายการ	2554	2555	เพิ่มขึ้น (%)
1	-จำนวนนักท่องเที่ยวพักโฮมสเตย์	254,981	325,258	27.6%
	- นักท่องเที่ยวในประเทศ	195,324	259,423	32.9%
	- นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	59,657	65,835	10.4%
2	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านริงกิต)	15.7	18.5	17.9%

ที่มา: Tourism Malaysia (2014)

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและเข้าพักที่พักของชุมชน แม้ว่าทั้ง 2 ประเทศจะมีชายแดนติดกันมีลักษณะภูมิประเทศ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อที่คล้ายคลึงกันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าออกตามด่านชายแดนต่างๆ ในแต่ละปีนับล้านคน อย่างไรก็ตามด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนกลับพบว่าทั้ง 2 ประเทศยังขาดความร่วมมือกันทั้งในด้านการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมตั้งนั้นเพื่อสร้างความร่วมมือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยมาเลเซียโดยเริ่มจากศึกษาความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอนาคต การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวและการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวและเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชนทั้ง 2 ประเทศเพื่อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันโดยใช้ต้นแบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียน ซึ่ง ดร.นราวุฒิชัย และคณะ ได้ศึกษาไว้โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติในปีงบประมาณ 2556 เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียนอย่างแท้จริงตามวิสัยทัศน์ “หนึ่งวิสัยทัศน์หนึ่งเอกลักษณ์หนึ่งประชาคม” ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตเนื่องจากการวิจัยต่อยอดจากแผนงานมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงได้เลือกพื้นที่ที่เคยทำการศึกษาประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล 2) ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา 3) ชุมชนต้นหยงลูโละ อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี 4) ชุมชนหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ 5) ชุมชนหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 12 อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส ส่วนชุมชนในพื้นที่ 4 รัฐประเทศมาเลเซีย เลือกจากชุมชนที่สำนักงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ รับผิดชอบโดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลคัดเลือกให้เป็นชุมชนเป้าหมายในการจัดโครงการเทศกาลท่องเที่ยวและและวัฒนธรรมสัมพันธ์กลุ่มประเทศอาเซียน ประกอบด้วย 1) ชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis) 2) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah) 3) ชุมชน Kampung Beng รัฐเปรัก (Perak) และ 4) ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelantan)

1.8.6 ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying Capacity for Tourism) มีองค์ประกอบ 2 ประการที่ต้องพิจารณา คือ 1) ประเภทและระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

การใช้พื้นที่เพื่อท่องเที่ยวและนันทนาการ ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปริมาณและลักษณะของการใช้ประโยชน์

2) สภาพการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่ความต้องการที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวหรือเป้าหมายของการจัดการพื้นที่ และการกำหนดปัจจัยและเกณฑ์ในการชี้วัดที่แสดงถึงเป้าหมายที่ต้องการทั้งด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์นันทนาการ ชัดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวหรือนันทนาการ ควรประกอบด้วย การศึกษาและกำหนดขีดความสามารถของพื้นที่ใน 4 ด้าน คือ ชัดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศ ด้านจิตวิทยา ด้านกายภาพ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศนั้น ต้องทำการศึกษาว่าลักษณะการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการหรือการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านใดบ้าง พร้อมกันนี้ ยังต้องมีการกำหนดเกณฑ์ว่าผลกระทบขนาดไหนจะเป็นค่าสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ค่าวิกฤติ (threshold level) ซึ่งหมายถึงว่า ถ้าผลกระทบมีค่าสูงไปกว่านี้เมื่อใด จะก่อให้เกิดผลเสียหายหรือเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ

ส่วนขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา ต้องทำการศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการหรือการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอื่น ว่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะเรื่องความรู้สึกแออัดที่นักท่องเที่ยวมีต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ พร้อมกันนี้ ยังต้องมีการกำหนดเกณฑ์ว่าผลกระทบขนาดไหนจะเป็นค่าสูงสุดที่ยอมให้เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ค่าวิกฤติ (threshold level) ซึ่งมีความหมายว่า ถ้าผลกระทบมีค่ามากไปกว่านี้เมื่อใด จะก่อให้เกิดผลเสียหายหรือเป็นอันตรายต่อประสบการณ์นันทนาการ เช่น เกิดความไม่พึงพอใจในการไปประกอบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

1.8.6.1 ชัดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (carrying Capacity for Tourism Development)

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับฯ ในแหล่งท่องเที่ยวใดๆ จะมีการกำหนดกลวิธีต่างๆ เพื่อใช้รักษาระดับขีดความสามารถในการรองรับ ดังนั้นแนวความคิดของขีดความสามารถในการรองรับฯ จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเสริมทั้งมาตรฐานและขอบเขตของการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการเอาใจใส่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้มัน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

ขีดความสามารถในการรองรับฯ สามารถแปรเปลี่ยนหรือมีความแตกต่างกันไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม เวลา และสถานที่ นอกจากนี้แล้วขีดความสามารถในการรองรับฯ ยังแตกต่างกันตามเกณฑ์และปัจจัยที่นำมาพิจารณา เช่น ขนาดพื้นที่ ความต้องการน้ำใช้การปล่อยของเสีย การดำรงรักษาทัศนียภาพ ตลอดจนขีดความพอใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงความสามารถหรือโอกาสในการจัดการ (เช่น นโยบาย การบริการเทคโนโลยี งบประมาณ) ในการควบคุม ป้องกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น การศึกษาเพื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับฯ จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องก่อนตัดสินใจเลือกระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ที่ดีและเหมาะสมที่สุดภายใต้ระบบการจัดการระดับต่างๆ แล้ว ในขั้นสุดท้ายการตัดสินใจเลือกขีดความสามารถในการรองรับฯ จะต้องคำนึงความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่างๆ และเลือกสรรข้อกำหนดที่มีประสิทธิภาพเข้าช่วย

จากโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของการประกอบกิจกรรมด้านน้ำต้นในแนวปะการังกรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า การพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับฯ มีมุมมองจากหลายๆ ด้านที่แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้จะครอบคลุมสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ด้านปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น มีสิ่งที่ต้องพิจารณาคือ ช่วงที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Acceleration phrase) จนถึงช่วงที่มีปริมาณพอเหมาะ (Optimum Density) และช่วงที่เพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุด (Subsistence Density) ในการศึกษาจะวิจัยเพื่อหา Optimum Density อันเป็นผลมาจากปัจจัยจำกัด (Limiting Factors) บางประการเข้ามามีบทบาทซึ่งเป็นความหนาแน่นที่มีปริมาณเหมาะสมที่สุด หรือเป็น carrying Capacity

2) ด้านพื้นที่ที่สามารถพิจารณาได้ 3 พื้นที่ คือ

- แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความพร้อมในการท่องเที่ยวในการศึกษาคำนี้จะให้ความสำคัญน้อย

- เขตต่อเนื่อง ระหว่างแหล่งที่มาถึงแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับความคับคั่งของการเดินทาง ในการศึกษาคำนี้จะพิจารณาในช่วงการเดินทางจากตราดไปยังเกาะช้าง

- เขตเป้าหมายการท่องเที่ยว คือเกาะช้างและพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจะพิจารณาเกี่ยวกับความอึดตัวในระดับที่จะทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่ง ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการศึกษาคำนี้

3) ด้านผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเกินขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้แก่

- ผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของเกาะช้าง ซึ่งจะทำให้เกิดการลดลงของความดึงดูดใจ

- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเดิมให้เสื่อมลง ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศวิทยา

4) ด้านลักษณะของขีดความสามารถในการรองรับฯ ที่เหมาะสมของเกาะช้าง คือความเหมาะสมในทุกๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาได้แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

4.1) ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึงระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

4.2) ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ระดับของนักท่องเที่ยวที่สูงสุด ที่จะไม่ทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

4.3) ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึงระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป เมื่อมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนท้องถิ่น จนเกิดความไม่พอใจของประชาชน

4.4) ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) หมายถึงระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในหมู่สมาชิกในสังคม และไม่กระทบต่อการลงทุน และการดำรงชีพของประชากร

1.8.6.2 หลักการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

1) ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถในการรองรับฯ

ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถ หมายถึง สรรพสิ่งทั้งที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว อันเป็นข้อจำกัดหรือทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมได้รับการกระทบกระเทือน ซึ่งโดยทั่วไปขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังสมการ Carrying Capacity Function ดังนี้

$$CC = f(Q, T, N, Ut, DM, AB, SA, TT)$$

เมื่อ	Q	= ปริมาณแหล่งท่องเที่ยว
	T	= ความหนาแน่นของทรัพยากร
	N	= ปริมาณนักท่องเที่ยว
	Ut	= ประเภทกิจกรรมหรือการใช้สอย
	DM	= การออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก
	AB	= ทักษะคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในพื้นที่
	SA	= การยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น
	TT	= มลพิษทางการท่องเที่ยวหรือผลกระทบข้างเคียง

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก John J. Lindsay อ้างถึงใน การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะพีพี (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2535)

ในทางปฏิบัติ การศึกษาจะกำหนดปัจจัยตามสภาพที่เป็นจริง หรือข้อมูลที่มีอยู่พบ เช่น เลือกสัตว์บางชนิดหรือพืชบางชนิดเพื่อวัดความหนาแน่น หรือใช้จำนวนอาคารบ้านพักสำหรับพิจารณาการออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการใช้สอยต้องเลือกกิจกรรมที่สามารถบ่งชี้ถึงการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ทักษะคติและการยอมรับ ซึ่งอาจวัดด้วยความคิดเห็นเฉพาะต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นจากสมการดังกล่าว สามารถนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนทางเลือกปัจจัยที่จะนำมาใช้พิจารณาต่อไป แต่จะไม่สามารถกำหนดเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ได้

ในด้านการตัดสินใจขีดความสามารถในการรองรับฯ ที่เป็นขีดจำกัด (Threshold limit) นั้น ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ขีดความสามารถในการรองรับฯ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ สถานที่ เวลา และกิจกรรม ดังนั้น ในการพิจารณาครั้งหนึ่งๆ หรือหลายครั้ง อาจพบขีดความสามารถในการรองรับฯ หลายระดับ จากหลายปัจจัยหลายตัวที่นำมาพิจารณาการเลือกระดับที่วิกฤตที่สุด และไม่สามารถแก้ไขได้หรือแก้ไขได้ยากที่สุด คือคำตอบสำหรับปัญหานี้ อย่างไรก็ตามในขั้นตอนสุดท้ายแต่ละคำตอบจะมีเงื่อนไขเฉพาะตัวกำกับอยู่ด้วย หรือเมื่อปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันเปลี่ยนแปลงอาจเปลี่ยนระดับของขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้ ดังนั้น การจัดการจะเข้ามามีบทบาทสำคัญ การจัดการที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด และปฏิบัติได้ คือ มาตรการที่จะนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ

การตัดสินใจปัจจัยที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ อาจพิจารณาได้หลายทาง โดยพื้นฐานแล้ว มักพิจารณาปัจจัยที่มีความสามารถในการรองรับฯ ต่ำสุด หรือมีความหนาแน่นในการใช้น้อยที่สุด เพราะถ้าการท่องเที่ยวขยายตัวเกินจุดนี้ไปแล้วจะเริ่มเกิดปัญหาหรือความเสียหายขึ้น แต่ใน

ระดับนี้ปัจจัยอื่นๆ ยังสามารถรองรับฯ ได้อีก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติด้านการพัฒนานั้นมักมีแนวความคิดว่า ไม่มีการลงทุนใดๆ ที่ไม่เกิดการสูญเสียในปัจจัยที่มีค่าความสำคัญต่ำ หรือเพิ่มการจัดการลงไป เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของปัจจัยนั้นๆ ให้สูงขึ้น ดังนั้น ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดระดับความเหมาะสมจึงต้องเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นปัจจัยนำ ในขณะที่ปัจจัยอ่อนไหวกว่าต้องมีศักยภาพในการยกระดับได้

การวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยคำนึงผลตอบแทนนั้นในทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ได้ ด้วยหลักต้นทุนและกำไร (Benefit – Cost Analysis) โดยการลงทุนที่อาจพิจารณาในระบบกลไกตลาด ผ่านทางระบบราคา ซึ่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสินค้าสาธารณะและไม่มีราคาในตลาดอย่างชัดเจน วิธีการอาจหาได้ 2 วิธี คือ วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบประโยชน์ที่สังคมได้รับกับต้นทุนทางสังคมที่ใช้การลงทุน (อาจรวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น) และวิธีใช้หลักวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการลงทุนในการจัดระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2) มาตรฐานและตัวชี้วัดความสามารถในการรองรับฯ

ระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแหล่งท่องเที่ยว นั้นคือระดับที่เหมาะสมของการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจนับเมื่อผลทางลบเริ่มแสดงผล แต่การกำหนดเกณฑ์การวัด (Criteria) นั้นไม่แน่นอน แตกต่างกันตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยวสภาพท้องถิ่น ประเภทของนักท่องเที่ยวและปัจจัยที่ใช้ชี้วัด ซึ่งเกณฑ์วัดนั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดค่าได้ทางสถิติ (Measurable Statistically) เช่น ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก หรือกำไรทางเศรษฐกิจ ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่มที่วัดค่าแน่นอนไม่ได้ เช่น ผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรม ผลทางจิตวิทยาต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น เกณฑ์การวัดนั้นสามารถวัดได้เป็นเวลา ที่เว้นว่าง และอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ

1. การวัดด้วยระยะเวลา (Time) โดยนับจำนวนผู้คนที่ใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่งๆ คือ อาจวัดในช่วงความสูงสุด (Peak Capacity) โดยวัดต่อวันต่อสัปดาห์หรือต่อปี ซึ่งการวัดขีดความสามารถในการรองรับฯ ในช่วงฤดูท่องเที่ยวจะให้ผลดีต่อการจัดการและวางแผนมาก

$$CC_t = N/T$$

เมื่อ T เป็นเวลา = ชม./วัน/สัปดาห์/เดือน/ปี

2. การวัดต่อพื้นที่เว้นว่าง (Space) คือ วัดเป็นหน่วยพื้นที่หรือความยาวโดยใช้

$$CC_s = N/Area \text{ or } N/length \text{ or } N/Volume.$$

แต่โดยทั่วไปอาจมีวิธีการที่ต่างออกไป เช่น จำนวนคนต่อหน่วยบริการ (คนต่อห้องพัก คนต่อยานพาหนะ) พื้นที่หน่วยบริการต่อจำนวนนักท่องเที่ยว (เช่น พื้นที่ 10 ตารางเมตรต่อคน) และความหนาแน่น (คนต่อหน่วยพื้นที่) ซึ่งการวัดขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดจะเท่ากับ คนต่อหน่วยพื้นที่คูณด้วยพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด เป็นต้น

3. การวัดอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว (Tourist Function Rates) มักจะสัมพันธ์กับจำนวนประชากรท้องถิ่น ความจุของบริการ ฤดูกาล ผลกำไรทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ เช่น

$$\text{อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยว} = \frac{\text{จำนวนเตียง} \times 100}{\text{ประชากรท้องถิ่น}}$$

$$\text{อัตราใช้บริการสาธารณสุข} = \frac{\text{จำนวนเตียง} \times 100}{\text{ผู้ให้บริการทั้งหมด}} \text{ เป็นต้น}$$

4. การวิเคราะห์จุดวิกฤติ (Threshold Analysis) วัดได้ด้วยความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อกำลังการบริการที่ให้ไว้ เช่น

$$\text{จุดวิกฤติของบริการน้ำประปา (ปริมาณผู้ใช้น้ำสูงสุด)} = \frac{\text{น้ำประปาที่ให้บริการได้/วัน}}{\text{อัตราการใช้น้ำ/คน/วัน}}$$

$$\begin{aligned} \text{ความสามารถรับได้ของทรัพยากร RC} &= \frac{1}{\text{พื้นที่ที่ต้องการต่อผู้ให้บริการ (NAU)}} \\ \text{เมื่อ NAU} &= \frac{\text{พื้นที่ที่ต้องการต่อหน่วยบริการ}}{\text{จำนวนนักท่องเที่ยวต่อหน่วยบริการ}} \end{aligned}$$

และอัตราการหมุนเวียนของนักท่องเที่ยวต่อวัน (TR)

จำนวนชั่วโมงในการประกอบ

$$\text{และสัดส่วนของการมีส่วนร่วมในการบริการ (Occupancy Rate)} = \frac{\text{กิจกรรมต่อวัน}}{\frac{\text{จำนวนชั่วโมงของกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยว} \times 100}{\text{ขนาดการให้บริการ}}}$$

จะเห็นได้ว่า เกณฑ์การวัดนั้นสามารถพิจารณาได้ตามเงื่อนไขต่างๆ แต่อาจสรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยว กับพื้นที่บริการ หรือความสามารถในการให้บริการของปัจจัยต่างๆ เป็นเกณฑ์ที่นำมาพิจารณามากที่สุด โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับนำไปตัดสินใจ ขนาดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (โดยนับจำนวนนักท่องเที่ยว) เกณฑ์การวัดดังกล่าวในบางกรณียากต่อการหาขนาดที่เหมาะสม แต่ในช่วงระยะเวลาของการศึกษานี้ จำเป็นต้องใช้มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น มาตรฐานความหนาแน่นของพื้นที่ พื้นที่อาคารต่อขนาดที่ดิน พื้นที่อาคารปกคลุมดิน มาตรฐานทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม บรรทัดฐานการยอมรับของสังคม เป็นต้น

ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแต่ละปัจจัยอยู่สูงกว่าขนาดการท่องเที่ยวในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งความร่อยหรอของทรัพยากรประเภทที่ดินไม่ได้ กับการขยายตัวของการท่องเที่ยวอาจคาดคะเนได้ถึงสถานการณ์เกินขีดความสามารถในการรองรับฯ ของปัจจัย หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ได้ ดังนั้นแนวโน้มของการขยายตัวของการท่องเที่ยว ซึ่งวัดโดยปริมาณนักท่องเที่ยวจะสามารถบ่งบอกถึงระยะที่จะเกิดจุดวิกฤติในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง

1.8.7 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community base Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมกำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน,2556: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่ง

ให้ความหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า “ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามา กำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย จากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและ บทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงานการสรุปบทเรียน และ มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถใน การรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ” (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ, 2550) ความหมาย ดังกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับที่ สินธุส์โรบล, อุดร วงษ์ทับทิม, และสุภาณี ทรงพรวาณิชย์ (2545) กล่าว ว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเน้นการพัฒนาที่คนเป็นหลัก กล่าวคือ การสร้างศักยภาพของคนใน ท้องถิ่น ผู้ประกอบการผู้ให้บริการ โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้คนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชน

1) แนวคิดการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว

(1) มาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรากฐานของการท่องเที่ยวทางเลือกโดยเฉพาะการท่องเที่ยว โดยชุมชน ซึ่งได้รับการประยุกต์มาจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มูลนิธิสหประชาชาติ (United Nations Foundation) ร่วมกับองค์การท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organization - UNWTO) โปรแกรมสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme - UNEP) Rainforest Alliance และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนทั่วโลก รวมทั้งสิ้น 27 องค์กร ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะว่า “The Global Sustainable Tourism Criteria Partnership” ได้นำเสนอ “เกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ในที่ประชุม The World Conservation Congress ในปี ค.ศ. 2008 ณ นคร Barcelona ประเทศ Spain มีการจัดแบ่งออกเป็น 4 เกณฑ์มาตรฐาน โดยยึดหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นสำคัญ และแต่ละเกณฑ์มาตรฐานนั้น ประกอบด้วยรายละเอียดที่บ่งบอกว่าควรจะดำเนินการหรือปฏิบัติในเรื่องใดบ้าง จึงสามารถนำไปสู่ ความเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (Global Sustainable Tourism Council, 2012)

1.8.8 ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว (Tourism strategy) มีการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อ การบริหารจัดการในระยะยาว มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม มรดกทางวัฒนธรรม คุณภาพการดำเนินงาน สุขภาพ และความปลอดภัย

1.2) การจัดการองค์การการท่องเที่ยว (Tourism management organization) มี การจัดตั้งกลุ่มองค์กรหรือคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบดำเนินงานเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในประเด็นด้าน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และมรดกทางวัฒนธรรม

1.3) การติดตามประเมินผล (Monitoring) มีระบบตรวจสอบประเมินผลและรายงานต่อ สาธารณะในประเด็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และมรดกทางวัฒนธรรม

1.4) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change adaptation) มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยึดหลักของการก่อสร้างอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น

1.5) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Inventory of attraction sites) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น มีความสวยงามทางทัศนียภาพ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม เป็นต้น

1.6) การวางแผนนโยบาย (Planning regulations) มีการวางแผนแนวทาง กฎระเบียบ และนโยบาย เพื่อควบคุมการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างมีทิศทาง เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ปฏิบัติตามประกาศของผังเมืองหรือเขตการใช้ที่ดิน และปฏิบัติตามกฎระเบียบของพื้นที่คุ้มครอง/พื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ โบราณสถาน โบราณวัตถุหรือพื้นที่หวงห้าม อื่นๆ

1.7) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access for all) มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งสำหรับคนพิการ เด็กเล็ก และผู้สูงอายุ

1.8) สิทธิการครอบครองที่ดิน (Property acquisitions) มีกฎระเบียบข้อบังคับในการซื้อขายที่ดินและการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการคุกคามสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสำหรับ ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนมีสิทธิในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกมาตั้งถิ่นฐานหรือประกอบกิจการในพื้นที่

1.9) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist satisfaction) มีการประเมินและตรวจวัด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หรือผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการแก้ไข/ปรับปรุง สิ่งที่เป็นไปตามความเหมาะสม

1.10) มาตรฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability standards) มีระบบบริหารจัดการ ภายใต้มาตรฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.11) ความปลอดภัย (Safety and security) มีการจัดการด้านความปลอดภัยด้านชีวิต และทรัพย์สินสำหรับนักท่องเที่ยว

1.12) การเตรียมความพร้อมรับมือกรณีฉุกเฉิน (Crisis and emergency preparedness and response) มีแผนรับมือเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินสำหรับนักท่องเที่ยว มีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากร

1.13) การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Promotion) สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ / ประชาสัมพันธ์มีความสมบูรณ์และถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และไม่สัญญาเสนอสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้แก่ ผู้รับบริการมากไปกว่าที่องค์กรหรือบริษัทสามารถทำได้

2) ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่น

2.1) การตรวจสอบทางเศรษฐกิจ (Economic monitoring) องค์กรหรือบริษัทให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้านสังคมและสาธารณสุข-สาธารณสุข การอาชีวศึกษา สุขอนามัย ความสะอาด ฯลฯ

2.2) โอกาสการจ้างงานในท้องถิ่น (Local career opportunities) องค์กรหรือบริษัทมีการจ้างงานคนท้องถิ่นเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ และจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะหากจำเป็น

2.3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder participation) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนการท่องเที่ยว

2.4) ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น (Local community opinion) เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงแนวทางการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

2.5) การเข้าถึงท้องถิ่น (Local access) เคารพต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตั้งอยู่โดยรอบ โดยสะท้อนให้เห็นจากการวางผังบริเวณ การออกแบบ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการไต่ถามซึ่งสิทธิในที่ดิน

2.6) ความตระหนักรู้ต่อการท่องเที่ยว (Tourism awareness) มีการปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้กับนักท่องเที่ยวในแง่ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม

2.7) การป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ (Preventing exploitation) องค์กรหรือบริษัทมีการดำเนินนโยบายที่เป็นการต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบเชิงพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอารัดเอาเปรียบต่อเด็กและเยาวชน เช่น การใช้แรงงาน การค้าประเวณี ฯลฯ

2.8) การสนับสนุนชุมชน (Support for community) องค์กรหรือบริษัทให้การสนับสนุนจัดทำกฎ กติกา หรือจรรยาบรรณ สำหรับการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ของชุมชน แต่ทั้งนี้ต้องได้รับการยินยอมและความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น

2.9) สนับสนุนผู้ประกอบการในชุมชนและสินค้าที่ถูกกฎหมาย (Supporting local entrepreneurs and fair trade) องค์กรหรือบริษัทเสนอให้ความช่วยเหลือแก่ร้านค้ารายย่อยในชุมชนเพื่อพัฒนาและขายผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน ซึ่งทำมาจากวัตถุดิบหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เครื่องหัตถกรรม ศิลปะการแสดง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ฯลฯ

3) ด้านการลดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว รวมไปถึงมรดกทางวัฒนธรรม

3.1) การปกป้องแหล่งท่องเที่ยว (Attraction protection) มีแผนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

3.2) การจัดการผู้มาเยือน (Visitor management) มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือกรอบกติกาของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือทางประวัติศาสตร์อันเปราะบาง เพื่อให้การท่องเที่ยวสร้างผลกระทบน้อยที่สุด แต่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากที่สุด

3.3) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Visitor behavior) มีการควบคุมพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด

3.4) การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural heritage protection) ไม่มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือจัดแสดงโบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ยกเว้นสิ่งที่ได้รับอนุญาตหรือถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

3.5) การสื่อความหมายในพื้นที่ (Site interpretation) มีข้อมูลและการสื่อความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นแก่ผู้ใช้บริการ พร้อมมีคำอธิบายขอความร่วมมือให้ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมด้วยความระมัดระวังและเหมาะสม

3.6) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ช่วยสนับสนุนการปกป้องรักษา สถานที่และทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์โบราณคดีวัฒนธรรม และสิ่งที่เป็นความเชื่อของท้องถิ่น รวมทั้งเปิด เส้นทางให้คนในท้องถิ่นเข้าถึงสถานที่และทรัพย์สินดังกล่าวได้

3.7) การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว (Visitor contributions) มีรูปแบบกิจกรรมที่เปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ

4) ด้านสิ่งแวดล้อม

4.1) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental risks) มีการประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และระบุถึงความเสี่ยงที่สำคัญ

4.2) การปกป้องสิ่งแวดล้อมที่เปราะบาง (Protection of sensitive environments) มีระบบในการตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีความเปราะบาง เช่น เป็นแหล่งอาศัยของหรือขยายพันธุ์ของพืชและสัตว์ เป็นต้น

4.3) สัตว์ป่าคุ้มครอง (Wildlife protection) ไม่มีการกักขังสัตว์ป่า ยกเว้นกฎหมายจะอนุญาตและต้องกระทำอย่างเหมาะสม และสัตว์ป่าชนิดหวงห้ามหรือชนิดคุ้มครองที่ยังมีชีวิตอยู่ควรมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเป็นผู้ดูแล โดยจัดให้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและมีการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง

4.4) การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gas emissions) มีการตรวจวัดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากแหล่งที่มาต่างๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรหรือบริษัท พร้อมมีกระบวนการ วิธีการลด และสร้างสมดุลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4.5) การอนุรักษ์พลังงาน (Energy conservation) มีการตรวจวัดการใช้พลังงาน ทราบแหล่งที่มาและมีมาตรการลดปริมาณการใช้พลังงานโดยรวม พร้อมทั้งพยายามใช้พลังงานทดแทน

4.6) การจัดการน้ำ (Water management) มีการตรวจวัดการใช้น้ำ ทราบแหล่งที่มา และมีมาตรการลดปริมาณการใช้น้ำ

4.7) การตรวจสอบทรัพยากรน้ำ (Water security) มีการตรวจสอบปริมาณการใช้น้ำ ประโยชน์ทรัพยากรน้ำเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้น้ำประปักษ์

4.8) คุณภาพน้ำ (Water quality) มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำอุปโภค และบริโภคอย่างสม่ำเสมอ ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน

4.9) การบำบัดน้ำเสีย (Wastewater) มีการบำบัดน้ำเสีย และน้ำทิ้งอย่างมีประสิทธิภาพ และหากกระทำได้อีกก็นำกลับมาใช้ใหม่

4.10) ลดของเสีย (Solid waste reduction) การจัดการของเสียและขยะอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายให้มีของเสียและขยะเป็นปริมาณน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเสียและขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ลดการใช้สารที่มีอันตราย ได้แก่ ยากำจัดวัชพืช สีทาบ้าน น้ำยาฆ่าเชื้อโรคในสระว่ายน้ำและน้ำยาทำความสะอาดให้เหลือน้อยที่สุด และพยายามทดแทนโดยการใช้สารที่ไม่มีพิษมีภัยต่อสุขภาพ นอกจากนี้การใช้สารเคมีทุกชนิดต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

4.11) มลพิษทางแสงและเสียง (Light and noise pollution) มีวิธีปฏิบัติที่ช่วยลดมลภาวะทางเสียงและแสง มลภาวะอันเกิดจากน้ำไหลบ่าหน้าดิน การกัดเซาะพังทลายของดิน การใช้สารประกอบที่ทำลายโอโซน และสารพิษตกค้างในอากาศและดิน

4.12) การขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Low impact transport) ลดการใช้พลังงานเพื่อการขนส่งที่เกินความจำเป็น ใช้ระบบขนส่งที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เช่น การใช้รถพลังงานแสงอาทิตย์ การปั่นจักรยาน การพายเรือ หรือใช้เชื้อเพลิงที่ก่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด

1.8.9 มาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน

กลุ่มประเทศอาเซียนได้จัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551) ประกอบด้วย มาตรฐานโรงแรมสีเขียวและมาตรฐานด้านอาหารและเครื่องดื่ม สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศอาเซียน

1. มาตรฐานด้านโรงแรมสีเขียว	
เกณฑ์	รายละเอียด
1.1 นโยบายและข้อปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม	1.1.1 ส่งเสริมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของพนักงาน ลูกค้า และผู้จัดทำมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม 1.1.2 มีแผนงานให้พนักงานได้ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การฝึกอบรม 1.1.3 มีแผนงานการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ประกอบการโรงแรม 1.1.4 มีแผนงานการตรวจสอบสำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงแรมต่างๆ
1.2 การใช้ผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green Product)	1.2.1 สนับสนุนให้ผู้ประกอบการโรงแรมใช้สินค้าผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เช่น อาหาร หัตถกรรม เป็นต้น 1.2.2 สนับสนุนให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
1.3 ร่วมมือกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น	1.3.1 มีแผนงาน/กิจกรรมเพื่อช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น 1.3.2 มีโปรแกรมการเรียนรู้สำหรับชุมชนต่อการป้องกันสิ่งแวดล้อม 1.3.4 สร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแสดงศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น
1.4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	1.4.1 มีโปรแกรมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการและฝ่ายจัดการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
1.5 การจัดการของเสีย	1.5.1 มีการแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการของเสีย เช่น การลดของเสีย การนำมาใช้ใหม่ การรีไซเคิล การแยกของเสีย และการทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

	ต้น
1.6 การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ	1.6.1 มีการแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการประหยัดพลังงาน และ/หรือเทคโนโลยี เครื่องมือการประหยัดพลังงานเพื่อลดการใช้พลังงานแก่โรงแรม 1.6.2 ติดตั้งมิเตอร์/เครื่องมือเพื่อตรวจสอบการใช้พลังงาน
1.7 การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	1.7.1 มีการแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการประหยัดน้ำ และ/หรือเทคโนโลยี เครื่องมือการประหยัดน้ำเพื่อลดการใช้น้ำแก่โรงแรม 1.7.2 บำรุงรักษาอุปกรณ์การใช้น้ำอยู่เสมอ
1.8 การจัดการคุณภาพอากาศ (ภายในและภายนอกอาคาร)	1.8.1 ออกแบบพื้นที่สูงบุหรีและไม่สูงบุหรี 1.8.2 ตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรับประกันคุณภาพอากาศ เช่น เครื่องปรับอากาศ เป็นต้น
1.9 ควบคุมมลพิษทางเสียง	1.9.1 มีโปรแกรมควบคุมมลพิษทางเสียงที่เกิดจากโรงแรม
1.10 การบำบัดและการจัดการน้ำเสีย	1.10.1 ใช้กลไกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนและวิธีการลดการก่อให้เกิดน้ำเสีย 1.10.2 ส่งเสริมในการนำน้ำมารีไซเคิลและน้ำที่ใช้แล้วมาใช้อีก เช่น เพื่อรดต้นไม้ 1.10.3 สนับสนุนการใช้วิธีการบำบัดน้ำเสียอย่างเหมาะสม
1.11 การกำจัดสารพิษและสารเคมี	1.11.1 มีป้ายบอกเกี่ยวกับสารพิษอย่างชัดเจน 1.11.2 มีการจัดการในการกำจัดของเสียที่เป็นอันตรายอย่างเหมาะสม 1.11.3 มีการตรวจสอบ ทำความสะอาดและบำรุงรักษาห้องจัดเก็บเพื่อป้องกันแก๊สและสารเคมีรั่วไหลเป็นประจำ
2. มาตรฐานด้านอาหารและเครื่องดื่ม	
เกณฑ์	รายละเอียด
2.1 การออกแบบและการก่อสร้าง	2.1.1 พื้น กำแพง ผนัง สามารถทำความสะอาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไขมัน เศษอาหารและน้ำไม่สามารถซึมได้ 2.1.2 มีระบบระบายอากาศอย่างมีประสิทธิภาพที่สามารถระบาย ควัน ควันไฟ ไอน้ำ จากการปรุงอาหาร 2.1.3 มีมาตรการในการรักษาพื้นที่ให้ปลอดภัยจากสัตว์และสัตว์นำโรคต่างๆ

<p>2.2 สิ่งอำนวยความสะดวก</p>	<p>2.2.1 น้ำมีอย่างเพียงพอ</p> <p>2.2.2 มีระบบการกำจัดของเสียและน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2.2.3 สถานที่ที่จัดเก็บขยะประเภทต่างๆ และสิ่งที่สามารถนำมารีไซเคิลได้มีอย่างเพียงพอ</p> <p>2.2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านห้องน้ำมีการดูแลรักษาและไม่ก่อให้เกิดการรบกวนและห่างจากบริเวณสถานที่ให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม</p>
<p>2.3 การเก็บรักษาอาหารและอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ</p>	<p>2.3.1 มีการเก็บรักษาอาหารที่สะอาดก่อให้เกิดการเน่าเสียและการปนเปื้อนน้อยที่สุด</p> <p>2.3.2 ห้องเก็บอาหารวัตถุดิบควรอยู่ห่างจากอาหารที่ปรุงสุกร่วมรับประทาน</p> <p>2.3.4 อุณหภูมิของตู้เย็นและเครื่องทำความเย็นสำหรับอาหารที่ต้องการความเย็น (เช่น เนื้ออาหารทะเล ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนม และ ปลา) ควรมีอุณหภูมิที่มีความเหมาะสมเพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์</p> <p>2.3.5 พื้นห้องจัดเก็บควรได้รับการออกแบบเพื่อจัดเก็บอุปกรณ์การบริการเดี่ยวได้ทั้งหมด (เช่น จานกระดาษ ถ้วย ผ้ากันเปื้อนต่างๆ อุปกรณ์พลาสติก)</p>
<p>2.4 การดำเนินการด้านอาหาร</p>	<p>2.4.1 มาตรการที่สามารถปฏิบัติได้ควรนำมาปฏิบัติเพื่อดำเนินการอาหารที่ปลอดภัยและเหมาะสม</p> <p>2.4.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการล้างมืออย่างเพียงพอ เช่น สบู่ ผ้าเช็ดมือ</p> <p>2.4.3 ใช้อุปกรณ์ที่มีความสะอาด (เช่น ทัพพี ไม้พาย อุปกรณ์ใช้ในการปรุงอาหารอื่นๆ) และ/หรือถุงมือพลาสติกเพื่อลดการใช้มือสัมผัสกับอาหารให้น้อยที่สุด</p>
<p>2.5 การกำจัดอาหารเสีย</p>	<p>2.5.1 ระบุวันหมดอายุอย่างชัดเจน</p> <p>2.5.2 แยกอาหารที่กำจัดออกอย่างชัดเจน</p>
<p>2.6 สุขภาพและอนามัยของผู้ดูแลอาหารและเครื่องดื่ม</p>	<p>2.6.1 ผู้ดูแลด้านอาหารและเครื่องดื่มควรปลอดจากอาการบาดเจ็บและโรคที่สามารถติดต่อได้</p> <p>2.6.2 รักษาสุขลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้ดูแลอาหารและเครื่องดื่ม</p> <p>2.6.3 จัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านความสะอาดและสุขลักษณะในการทำอาหาร</p>

2.7 ความสะอาด	<p>2.7.1 บำรุงรักษาสถานที่ปรุงอาหารให้ได้มาตรฐานด้านความสะอาด</p> <p>2.7.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานอาหารและดื่มมีความสะอาดและถูกสุขลักษณะก่อนนำไปใช้</p> <p>2.7.3 บำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือให้มีความสะอาดเพื่อมาตรฐานของความสะอาด</p> <p>2.7.4 ติดป้ายวัตถุที่มีพิษ (เช่น ผงซักฟอก สารฟอกขาว) และเก็บรักษาให้ห่างจากอาหาร ยาฆ่าแมลงรักต้องปิดป้ายและเก็บรักษาให้ห่างจากผงซักฟอกและสิ่งปราดจากเชื้อโรคเหมือนกับอาหาร</p>
2.8 การบำรุงรักษา	<p>2.8.1 บำรุงรักษาอุปกรณ์ติดตั้งต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งาน</p> <p>2.8.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มควรได้รับการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน</p>
2.9 ระดับคุณภาพ	มีกลิ่นหรือเวลาที่ให้นักท่องเที่ยวได้สะท้อนกลับถึงคุณภาพการให้บริการ

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551

1.8.10 เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2014) ได้จัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มประเทศอาเซียน มีองค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้

1) มาตรฐานของเจ้าของชุมชนและการจัดการ

1.1) ประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาลที่โปร่งใส

- มีการจัดการโดยสมาชิกในชุมชนและมีคณะกรรมการที่ผ่านการเลือกตั้งจากสมาชิกเพื่อดำรงตำแหน่งมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งสูงสุดไม่เกิน 5 ปี
- มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามที่ได้ตกลงไว้
- มีการกำหนดกฎระเบียบข้อปฏิบัติในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น และมีการดำเนินงานตามกฎระเบียบที่วางไว้
- การรับสมัครสมาชิก CBT เป็นไปตามกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนดไว้
- การรับสมาชิกในการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม จะต้องดำเนินการคัดเลือกอย่างเป็นธรรมขึ้นอยู่กับคุณภาพและความเห็นจากสมาชิก
- สมาชิก CBT ต้องมีความรู้และมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและมีบทบาทที่เฉพาะเจาะจง

- การนัดหมายประชุม-ยกเลิกการประชุม ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ CBT

1.2) การได้รับการรับรอง CBT ตามกฎหมาย

- การจัดการ CBT ต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับจังหวัดหรือระดับชาติ
- การจัดการ CBT ต้องเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3) ประสิทธิภาพและการจัดการที่โปร่งใส

- การจัดการ CBT มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความต้องการของสมาชิก รวมถึงผู้ประกอบการภายนอก
- สมาชิกเห็นด้วยในแนวทางปฏิบัติตามหลักการ CBT ASEAN
- ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการให้กับผู้มาเยี่ยมชม
- การจัดการ CBT ต้องช่วยเพิ่มการใช้สินค้าและบริการโดยชุมชน
- มีระบบการจัดการทางการเงินที่ชัดเจน สมาชิกสามารถตรวจสอบได้
- มีแผนงานประจำปีชัดเจนในรูปแบบเอกสาร สมาชิกสามารถเข้าถึงได้
- มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานในระยะยาวที่ชัดเจนในรูปแบบเอกสาร สมาชิกสามารถเข้าถึงได้
- มีกลไกในการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานด้าน CBT

1.4) ประสิทธิภาพของภาคีที่เกี่ยวข้อง

- มีแนวทางในการทำงานร่วมกันระหว่างบริษัททัวร์กับชุมชน
- การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดกับชุมชนใกล้เคียง
- มีการระบุบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้เสียที่ชัดเจนในรูปแบบเอกสาร
- มีการแนะนำข้อปฏิบัติหรือกฎระเบียบของชุมชน รวมถึงการให้คำปรึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
- มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง

2) การสนับสนุนในการสร้างสังคมที่สงบสุข

2.1) การให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

- ไม่สนับสนุนการขายบริการทางเพศ การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ และการใช้แรงงานเด็กและเยาวชน
- กิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก
- เปิดโอกาสให้สมาชิกที่ด้อยโอกาสในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ เยาวชน เป็นต้น มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม

- การจัดการ CBT นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างและการบริการพื้นฐานสำหรับชุมชน เช่น น้ำ สุขาภิบาล พลังงาน การศึกษา สุขภาพ เป็นต้น

2.2) การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

- การแบ่งปันผลประโยชน์มีความชัดเจนโปร่งใส
- มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน
- มีขั้นตอนในการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้

2.3) มาตรฐานในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

- เกิดการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่นที่มีการจัดการ CBT
- ท้องถิ่น/ภูมิภาค จัดการผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความสอดคล้องกับ CBT
- ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นถูกใช้ในการเปรียบเทียบการนำเข้าผลิตภัณฑ์จากภายนอก เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนกับสินค้าที่ระลึกจากภายนอก
- การสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างเครือข่าย CBT ผู้ประกอบการเอกชน และภาครัฐ เพื่อเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาค

2.4) การรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมและคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี

- มีการจัดทำข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในรูปแบบเอกสาร
- มีการอนุรักษ์และปกป้องวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน
- มีการออกกฎระเบียบและข้อปฏิบัติเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมของชุมชน
- การจัดการ CBT สนับสนุนการคงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมและความคิดริเริ่มในการสร้างวิถีทางเลือก
- มีการแจ้งข้อควรปฏิบัติให้ผู้มาเยี่ยมชมชุมชนปฏิบัติตาม
- มีกระบวนการตัดสินใจร่วมในการระบุว่าวัฒนธรรมใดควรหรือไม่ควรนำมาแลกเปลี่ยนกับผู้มาเยือน

3) การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3.1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- มีการระบุและวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ในรูปแบบเอกสารโดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกชุมชน
- มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์
- มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเสนอคุณค่าของทรัพยากรในการส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี
- กฎระเบียบชุมชนและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องช่วยปกป้องและนำเสนอคุณค่าของธรรมชาติ

3.2) กิจกรรมอนุรักษ์เพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อม

- กองทุนชุมชนพร้อมที่จะสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- มีแนวทางในการจัดการของเสียที่เป็นระบบ โดยใช้หลัก reduce, reuse, recycle และการจัดการสุขอนามัยของเสีย เช่น การทำปุ๋ยหมัก
- มีแนวทางในการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสม สามารถลดความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้
- ลดการสร้างขยะในชุมชนโดยการนำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์
- มีการจัดโปรแกรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนให้กับผู้มาเยือน
- ใช้แหล่งพลังงานที่ให้ค่าคาร์บอนต่ำในพื้นที่ชุมชน

4) การเป็นเจ้าของที่ดีและการปฏิสัมพันธ์ที่ตระว่างชุมชนกับผู้มาเยือน

4.1) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าบ้าน

- มีการสื่อความหมายด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนและรอบๆ ชุมชน
- มีมาตรการในการตรวจสอบและดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว
- มีข้อควรปฏิบัติสำหรับชุมชนเจ้าของพื้นที่และผู้มาเยือน
- มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้มาเยือน
- มีระบบการประเมินความพึงพอใจในด้านการบริการให้กับผู้มาเยือน
- มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
- เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับคนท้องถิ่นควบคู่กับสมาชิกในชุมชน
- มีการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ อาจอยู่ในรูปของการประเมินรายสัปดาห์หรือรายปีให้กับสมาชิก

4.2) การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

- มีการกำหนดราคาในการเข้าชมที่โปร่งใสสำหรับผู้มาเยือน และมีผลตอบแทนที่เหมาะสมกับชุมชน
- มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าในแง่ของการลงทุนด้านสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ
- มีการระบุกฎระเบียบที่ตรงกับความต้องการของชุมชน
- มีการกำหนดสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพการบริการและการตลาดโดยไม่ซ้ำกัน
- มีการจัดโปรแกรมทางการตลาดที่กำหนดเป้าหมายและค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพเพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มตลาดที่ได้รับประโยชน์

5) คุณภาพการบริการด้านการท่องเที่ยว

5.1) ความเชี่ยวชาญและคุณภาพของไกด์ท้องถิ่น

- ไกด์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดีและมีความพร้อมทางร่างกายเหมาะสมกับกิจกรรมที่นำเสนอ
- ไกด์สามารถนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
- ไกด์ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงตามมาตรฐาน CBT ASEAN

- โกด์ต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการในชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุญาตให้ประกอบการ
- โกด์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้มาเยือนสามารถสร้างจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ได้
- โกด์ต้องได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เช่น การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสื่อความหมาย การจัดการกลุ่มนักท่องเที่ยว การบริการ การสื่อสาร วัฒนธรรมท้องถิ่น ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และแนวทางปฏิบัติของ CBT เป็นต้น

5.2) คุณภาพของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

- กิจกรรมท่องเที่ยวต้องดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์และหลักการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- กิจกรรมท่องเที่ยวมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและธรรมชาติภายในชุมชน
- มีการระบุโปรแกรมท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรมที่ชัดเจน รวมถึงมีระบบการจองในรูปแบบเอกสาร
- มีการจัดเก็บข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยว
- มีการแจ้งข้อควรปฏิบัติและข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวล่วงหน้า
- มีการควบคุมคุณภาพการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว รวมถึงมีการตรวจสอบความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อนำกลับมาพัฒนากิจกรรม
- มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแก่นักท่องเที่ยว
- กิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว
- มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อขีดความสามารถในการรองรับในแต่ละกิจกรรม

6) คุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม

6.1) การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณภาพ

- อาหารและเครื่องดื่มต้องมีปริมาณที่เหมาะสมกับคุณภาพและราคา ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนในการปรุงอาหารต้องถูกหลักอนามัย
- การบริการอาหารและเครื่องดื่มต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับที่ตกลงกันไว้กับสมาชิก
- ต้องได้รับการรับรองจากมาตรฐานการผลิตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อาหารฮาลาล
- เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเรียนรู้กรรมวิธีในการประกอบอาหาร
- มีการพัฒนาทักษะและฝึกอบรมบุคลากรในด้านการพัฒนาคุณภาพอาหารอย่างต่อเนื่อง เช่น สุขอนามัยในการเตรียมอาหาร โภชนาการ อาหารท้องถิ่นดั้งเดิม มาตรฐานการต้อนรับการบริการ การบริหารจัดการกลุ่ม การดูแลลูกค้า

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การช่วยเหลือด้านความปลอดภัย ค่านิยมประเพณี
ของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แนวทางการปฏิบัติของ CBT เป็นต้น

6.2) การจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่ม

- การจัดการอาหารและเครื่องดื่มอยู่ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก
- เมนูอาหารมีความเหมาะสมกับราคา
- มีการกำหนดช่วงเวลาในการบริการตามข้อตกลงระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว
- อาหารและเครื่องดื่มที่นำมาบริการมีความเพียงพอ
- มีเมนูอาหารที่หลากหลายไม่ซ้ำกันในแต่ละมื้อ และควรมีอาหารท้องถิ่นในเมนู
- วัตถุดิบที่ใช้มาจากแหล่งต่างๆ ในชุมชน ไม่มีการนำสัตว์ป่าหรือวัตถุดิบต้องห้ามทางกฎหมายมาประกอบอาหาร
- มีขนมหวานและผลไม้เสริมในแต่ละมื้อ
- การเตรียมอาหารในภาชนะที่สะอาด
- ล้างมือและใส่เครื่องป้องกันขณะประกอบอาหาร
- เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการเรียนรู้การประกอบอาหารดั้งเดิมของท้องถิ่น
- ใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติในการเป็นภาชนะ

7) คุณภาพด้านที่พัก

7.1) การประกันคุณภาพผู้ให้บริการด้านที่พัก

- ผู้ให้บริการที่พักต้องได้รับคัดเลือกและผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวว่าเหมาะสมกับตลาดกลุ่มเป้าหมาย
- มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาที่พักให้มีคุณภาพมีความสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- มีการดำเนินงานตามข้อตกลงของระเบียบมาตรฐาน CBT ASEAN
- ที่พักมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และปลอดภัย เหมาะแก่การเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน
- ผู้ให้บริการด้านที่พักต้องได้รับการรับรองมาตรฐานด้านที่พัก เช่น มาตรฐานโฮมสเตย์
- ผู้ให้บริการด้านที่พักต้องได้รับการอบรมเพิ่มทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดการที่พัก สุขอนามัยในการเตรียมอาหาร มาตรฐานการต้อนรับ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การดูแลลูกค้า การสื่อสาร เป็นต้น

7.2) การจัดการด้านที่พัก

- มีระบบการจองห้องพักที่ชัดเจนในรูปแบบของเอกสาร
- มีการแจ้งเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวรับทราบ
- โครงสร้างของที่พักมีความมั่นคงแข็งแรง
- ห้องน้ำสะอาดมีดักไขมัน มีความเป็นส่วนตัว มีอากาศถ่ายเทสะดวก

- มีการทำความสะอาดห้องพักและก๊องน้ำอย่างสม่ำเสมอ
- ห้องน้ำที่เป็นส่วนรวมควรมีถังน้ำ ชัน ถังขยะ รวมถึงสบูและกระดาษชำระ
- มีการปรับภูมิทัศน์บริเวณที่พักให้ดูสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ
- มีอุปกรณ์เครื่องนอนชั้นพื้นฐานไว้รองรับอย่างเหมาะสม
- มีการเตรียมแผนฉุกเฉินในกรณีเกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยว
- ไม่ตกแต่งที่พักจากซากสัตว์ป่า ยกเว้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงเพื่อการสื่อความหมาย
- มีอุปกรณ์ส่องสว่างไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว
- ไม่สร้างที่พักอยู่ในแหล่งประวัติศาสตร์สำคัญของชุมชน
- ควรอยู่ห่างจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เพื่อป้องกันผลกระทบทางกลิ่น
- มีที่จอดรถและป้ายให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว
- ผู้ให้บริการด้านที่พักควรมีทักษะเบื้องต้นในการปฐมพยาบาล

8) ประสิทธิภาพการทำงานของพันธมิตรด้านการท่องเที่ยว

8.1) ข้อตกลงการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- พันธมิตรด้านการท่องเที่ยวได้รับการรับรองการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของมาตรฐาน CBT ASEAN หรือมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง
- มีการทำพันธสัญญาข้อตกลงร่วมกับชุมชนที่ชัดเจน
- ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับในการดำเนินงานภายใต้ระเบียบของชุมชน
- มีการพัฒนาหนุนเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- ร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

8.2) สนับสนุนชุมชนและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ

- พันธมิตรด้านการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงความเคารพในกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนดขึ้น
- บุคลากรมีความเข้าใจพื้นที่ชุมชนและสภาพความเป็นท้องถิ่น
- มีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ใช้นานพาหนะที่มีเครื่องยนต์ขนาดเล็กในพื้นที่ชุมชน
- มีการประชุมปรึกษาคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวหากมีความเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบต่อสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ลดการสร้างขยะให้กับชุมชน นำขยะที่นำเข้ามาออกไปจัดเก็บทุกครั้ง
- ให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น
- สนับสนุนคณะกรรมการชุมชนในการฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่นโดยใช้คนในท้องถิ่น
- มีการบริการที่พักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

8.3) การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจชุมชน

- สนับสนุนการใช้และซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มาจากท้องถิ่น เช่น ที่พัก การขนส่ง กิจกรรม อาหาร ของที่ระลึก เป็นต้น

- มีข้อตกลงร่วมกันกับชุมชนในการผลิตสินค้าและการกำหนดราคาที่ชัดเจน
- มีส่วนร่วมในการปันผลกำไรเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ

8.4) การสร้างการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

- ร่วมสำรวจเก็บข้อมูลและให้ข้อมูลความรู้แก่เกษตรกร
- มีการทำการตลาดอย่างมีความรับผิดชอบไม่โฆษณาเกินจริง
- มีข้อตกลงกับกลุ่มคณะกรรมการท่องเที่ยวเพื่อจำกัดขนาดกลุ่มและจำนวนที่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว
- มีความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวก่อนมาเที่ยวในชุมชน
- ให้ข้อมูลด้านการเดินทางและสิ่งจำเป็นในการเดินทางท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว

8.5) ประสพการณ์ที่ดีและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

- มีการทำประกันชีวิตให้กับนักท่องเที่ยวก่อนมีการเดินทาง
- มีเจ้าหน้าที่ดูแลให้ความปลอดภัยในการประกอบกิจกรรมที่อันตรายและมีความเสี่ยง
- การทำการตลาดอย่างมีความรับผิดชอบไม่ให้ข้อมูลเกินจริงบุคลากรมีประสบการณ์หรือได้รับการฝึกการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- มีการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

1.8.11 มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นราวดี บัวขวัญ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่อาเซียน ได้แบ่งมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย

มาตรฐานด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

○ มาตรฐานที่ต้องมี ประกอบด้วย

1. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ เกณฑ์ชีวิตประกอบด้วย
 - มีแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร
 - มีการฝึกอบรมให้ความรู้ให้คนในชุมชนอย่างน้อยปีละครั้ง
 - สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้
2. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต
 - สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต
 - มีกิจกรรมการแสดงออกทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

○ มาตรฐานที่ควรจะมี ประกอบด้วย

1. การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างการเรียนรู้กับคนภายในและภายนอก
 - มีกลุ่มคนเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
 - มีวิทยากรถ่ายทอดได้

- มีเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ เช่น สื่อต่างๆ
 - มีการปรับฐานข้อมูล (สื่อ) ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
2. คนในชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่การจัดการเรียนรู้ และพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ได้
- แกนนำกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายเชื่อมโยง CBT กับการพัฒนาชุมชนได้
 - แกนนำสามารถนำเครื่องมือ CBT ไปจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ในชุมชนได้

○ **มาตรฐานที่มีหรือไม่มีก็ได้** ประกอบด้วย

1. ความรู้ ความเข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และความรู้คู่คุณธรรม)
 - มีแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - มีรูปธรรมที่สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือมีการทำงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - มีการขยายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน
 - สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวสามารถอธิบายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้

มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

○ **มาตรฐานที่ต้องมี** ประกอบด้วย

1. ฐานข้อมูลทรัพยากร มีข้อมูลความรู้เรื่องทรัพยากร
 - มีเอกสารข้อมูลรูปเล่มชัดเจน เป็นปัจจุบัน
 - มีศูนย์ข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้
2. การสื่อความหมาย
 - มีคนสื่อ หรือสื่ออื่นๆ เช่น ป้าย เอกสาร
 - ผู้สื่อความหมายต้องใช้ฐานข้อมูลที่ชัดเจนเป็นปัจจุบัน และมีทักษะ เทคนิค สีสากลเล่น
3. กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
 - มีแกนนำ
 - มีกลุ่มในชุมชนที่มีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม
 - มีแผนงานในการขับเคลื่อน
 - มีการอบรม/ให้ความรู้ คนในชุมชน
4. การจัดการขยะ
 - มีการอบรม/ให้ความรู้ คนในชุมชน
 - จัดทำแผนการจัดการขยะในชุมชน
 - มีการคัดแยกขยะ
 - รีไซเคิลหรือการนำกลับมาใช้ใหม่

○ **มาตรฐานที่ควรจะมี** ประกอบด้วย

1. การอบรมให้ความรู้

- ผ่านการประชุม/อบรม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 - สามารถอธิบาย/ถ่ายทอดเรื่องทรัพยากรในชุมชนได้
 - มีหน่วยงานภาคีด้านการจัดการทรัพยากรเข้ามาหนุนเสริม
2. โปรแกรมการท่องเที่ยว
 - มีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้
 - มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลงมือทำ
 3. หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม
 - มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร
 - มีการประสานงานกับหน่วยงานและคนในชุมชน
 - มีแผนงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง
 4. การฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 - มีกิจกรรมการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
 - จัดทำแผนฟื้นฟูทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง
 - มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 5. กองทุนในการจัดการทรัพยากร
 - กองทุนมีการหมุนเวียนและใช้ประโยชน์
 - สมุดบัญชีรับจ่ายของชุมชน
 6. การจัดการพื้นที่
 - มีการจัดแบ่งพื้นที่ในการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน เช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่ใช้ประโยชน์
 7. กฎระเบียบในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
 - มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร
 - มีการจัดการภายใต้กฎระเบียบ
 - มีการประชาสัมพันธ์เรื่องกฎระเบียบ

มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

○ มาตรฐานที่ต้องมี ประกอบด้วย

1. ข้อห้ามในการปฏิบัติ(ระเบียบ)
 - มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร
 - มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ
 - มีการสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวเข้าใจตามหลักศาสนา

○ มาตรฐานที่ควรจะมี ประกอบด้วย

1. การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
 - สมาชิกชุมชนมีการแต่งกายให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน
 - มีการสื่อความหมายเรื่องการแต่งกายของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว
2. รวบรวมฐานข้อมูลอาชีพของแต่ละชุมชน
 - มีข้อมูลอาชีพที่เป็นลายลักษณ์อักษร

- มีปฏิทินฤดูกาล การประกอบอาชีพท้องถิ่น
 - มีกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ฐานอาชีพแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ
3. แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอาชีพ
- มีฐานเรียนรู้
 - มีผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรประจำฐาน
 - มีการสืบทอดให้กับเยาวชน

○ **มาตรฐานที่มีหรือไม่มีก็ได้** ประกอบด้วย

1. นำภาษาถิ่นมาใช้ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ภาษาถิ่นของเราเช่น ภาษามลายู ภาษาใต้ใช้ภาษาถิ่น ร่วมกับภาษากลาง
 - มีการสื่อความหมายภาษาถิ่น
 - มีสื่อที่แสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนภาษาถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว
 - มีการสืบทอดภาษาถิ่นให้กับเยาวชน
2. รวบรวมการละเล่นและจัดโปรแกรมการละเล่นของแต่ละชุมชน
 - มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่เป็นสายลักษณะอักษรที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การละเล่น
 - มีการสื่อความหมายเรื่องการละเล่นพื้นบ้าน
 - มีการถ่ายทอดสู่เยาวชน

มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

○ **มาตรฐานที่ต้องมี** ประกอบด้วย

1. กฎระเบียบ กติกา
 - สมาชิกสามารถอธิบายกฎระเบียบได้
 - มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ
 - มีการนำหลักศาสนาที่กำหนดเป็นกฎระเบียบ
2. รูปแบบการทำงาน
 - มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง
 - มีการแบ่งบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ
 - สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น คน 3 วัย กลุ่มเยาวชน ผู้นำ และหน่วยงาน
3. ผู้นำทางการในชุมชน
 - ผู้นำมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. การขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
 - มีกลุ่มชัดเจน
 - มีบันทึกการประชุมกลุ่ม
 - มีกิจกรรมในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม
5. การทำงานเป็นทีม
 - มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำ
 - มีการวางแผน และแบ่งบทบาทการประชุมอย่างชัดเจน
 - มีการใช้สื่อประกอบในการประชุม ที่มากกว่า การพูดคุยเพียงอย่างเดียว

6. กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน
 - มีกิจกรรมนำเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้กับ นักท่องเที่ยว
 - มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสาธารณะประโยชน์
 - มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็น เอกลักษณ์ชุมชน
 7. กระจายรายได้สู่ชุมชน
 - ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว
 - มีคณะทำงาน มีกลุ่ม องค์กรชัดเจน
 - มีระบบบัญชีแสดงรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม
 - มีการประชุมประจำเดือน
 - มีการรายงานและติดตาม
 8. การระดมทุน
 - มีเอกสารหลักฐานการเป็นสมาชิก
 - มีการประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 - มีการจัดสรรรายได้ให้สมาชิกอย่างเป็นธรรม
 - ชาวบ้านร่วมลงหุ้นลงแรง
 9. การประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยว
 - มีแบบประเมิน สมุดเยี่ยม
 - มีการรับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว
 - มีการนำความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวไป ปรับปรุงและแก้ไข
 10. การจัดการขยะชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว
 - วางอย่างเหมาะสมและรักษาความสะอาด
 - มีการคัดแยกขยะ หรือแยกถังขยะ
 - มีสถานที่กำจัดขยะ
 - มีปริมาณอย่างเพียงพอ
- **มาตรฐานที่ควรจะมี** ประกอบด้วย
1. ภูมิปัญญาและการถ่ายทอดองค์ความรู้
 - มีการบันทึกข้อมูลเอกสารลายลักษณ์อักษร
 - มีผู้รู้ถ่ายทอด สื่อความหมาย
 - มีการสืบทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชน
 - มีแผนการพัฒนาคนในชุมชนให้มีองค์ความรู้ที่เหมาะสมในการทำงาน
 2. แกนนำกลุ่มท่องเที่ยว
 - ผู้นำมีวิสัยทัศน์ และแนวคิดในการพัฒนาชุมชนโดยใช้ฐานความรู้
 - ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทในการทำงาน
 3. มีแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
 - มีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ติดตามและประเมินผล

- มีบันทึกการประชุมกลุ่ม
- 4. กองทุนสวัสดิการชุมชน
 - มีการจัดตั้งกองทุนและการบริหารกองทุนอย่างชัดเจน
 - มีกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน
 - มีบันทึกการประชุม เอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินของกองทุน
- 5. การจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสีย
 - บ้านพักนักท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวมีการใช้น้ำอย่างประหยัด
 - ชุมชนมีข้อตกลงในการใช้ทรัพยากรน้ำ
 - กลุ่มท่องเที่ยวมีการวางแผนหาแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันน้ำเสีย
- 6. การจัดการด้านเสียงรบกวน
 - มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อควบคุมเสียงรบกวน
 - กิจกรรมท่องเที่ยวไม่รบกวนต่อชุมชนสัตว์ป่าหรือสภาวะแวดล้อม
- 7. การจัดการด้านพลังงาน
 - มีแนวทางในการประหยัดไฟ น้ำมัน แก๊ส และเชื้อเพลิงอื่นๆ
 - มีแนวทางในการใช้พลังงานอย่างประหยัดหรือการใช้พลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทน
- 8. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 - สนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
 - ไม่สนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุอันตรายที่ทำมาจากสัตว์หายาก/ใกล้สูญพันธุ์
 - มีการส่งเสริมให้นำศิลปะท้องถิ่นและใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
 - การตกแต่งสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

○ **มาตรฐานที่มีหรือไม่มีก็ได้** ประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - มีเอกสารประชาสัมพันธ์
 - พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีคุณภาพ

มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว

○ **มาตรฐานที่ต้องมี** ประกอบด้วย

1. จุดบริการนักท่องเที่ยว
 - มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว
 - มีเอกสารประชาสัมพันธ์คู่มือด้านการท่องเที่ยว
 - มีระบบการประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ภายในชุมชน
 - มีการบริการจัดทำประกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว (กรณีที่เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเสี่ยงและอันตราย)
 - มีข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว
 - มีป้ายประชาสัมพันธ์
 - มีแผนที่และแผนผังชุมชน

2. โครงสร้างที่พัก
 - สภาพการใช้งานดี วัสดุที่ใช้แข็งแรง
 - การจัดภูมิทัศน์ที่ลงตัวกับทำเลที่ตั้ง
3. ห้องน้ำสะอาด
 - อุปกรณ์มีครบ (ถังน้ำมีฝาปิดและแยกระหว่างอาบกับชำระ ชั้นน้ำมีด้าม มีราวแขวนผ้า)
 - ห้องน้ำมีความสะอาด และมีดซิ็ด
4. อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จัดโปรแกรมอาหารเพื่อสุขภาพ
 - มีการบริการอาหารพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว
 - มีการสอนให้นักท่องเที่ยวทำอาหารพื้นบ้าน
 - มีการสื่อความหมายเรื่องอาหารพื้นบ้าน
 - มีการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่ผลิตเองในชุมชนมาเป็นส่วนประกอบหลักในการประกอบอาหาร
 - มีอาหารที่ถูกสุขอนามัยและดีต่อสุขภาพปราศจากสารปรุงรส
5. ถังขยะ
 - วางอย่างเหมาะสมและรักษาความสะอาด
 - มีการคัดแยกขยะ หรือแยกถังขยะ
 - มีสถานที่กำจัดขยะ
 - มีปริมาณเพียงพอ
6. กิจกรรมท่องเที่ยวมีความเหมาะสม
 - ฐานกิจกรรมง่ายต่อการเรียนรู้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยว
 - มีความปลอดภัยของแต่ละฐานเรียนรู้
 - ระยะเวลาในและฐานเรียนรู้มีความเหมาะสม
 - มีผู้สื่อความหมายให้ความรู้ในแต่ละฐาน
7. นักสื่อความหมายท้องถิ่น
 - นักสื่อความหมายท้องถิ่นผ่านการฝึกอบรม/รู้ข้อมูลชุมชนเป็นอย่างดี
 - สามารถสื่อสารภาษาถิ่น และภาษาเพื่อนบ้าน (อังกฤษ มาลาญ หรือจีนกลาง) ได้อย่างน้อย 1 ภาษา

○ **มาตรฐานที่ควรจะมี** ประกอบด้วย

1. ห้องนอน
 - สะอาดมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
 - เป็นสัดส่วน มีพื้นที่วางสิ่งของสัมภาระในห้องนอน
 - มีที่แขวนผ้า กระจก ผ้าม่าน ภายในห้องนอน
2. อุปกรณ์เครื่องนอน
 - อุปกรณ์เครื่องนอนมีความเหมาะสมและ พอเพียงกับจำนวนนักท่องเที่ยว (ที่นอน หมอน ผ้าห่ม มุ้ง ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน)
 - การรักษาความสะอาดทุกครั้งที่มีผู้เข้ามาพัก
3. การจัดภูมิทัศน์

- มีที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว
 - มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว
 - มีการปลูกต้นไม้ตกแต่ง และพืชสวนครัวรั้วกินได้
4. ห้องครัวหรือที่จัดเตรียมอาหาร
- อุปกรณ์พร้อม สะอาด เรียบร้อยและมีการจัดเก็บอย่างมิดชิด
 - อากาศถ่ายเทสะดวก
 - มีความสะอาดของตัวอาคารและอุปกรณ์
 - มีการจัดระเบียบพื้นที่
 - สถานที่มีความเหมาะสม
5. จัดทำโปรแกรมฐานเรียนรู้
- สร้างการเรียนรู้กิจกรรมแต่ละฐาน
 - ฐานกิจกรรมมีการเชื่อมโยง

มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

○ มาตรฐานที่ต้องมี ประกอบด้วย

1. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - มีแผนรองรับเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน
 - มาตรการรักษาความปลอดภัยในที่พักและชุมชน
 - มีศูนย์รับแจ้งเหตุจากนักท่องเที่ยว
2. ความรู้ความเข้าใจในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
 - มีบุคลากร
 - มีอุปกรณ์สื่อสารในการปฏิบัติงาน
 - มีการฝึกอบรม มีการซักซ้อม
3. เครื่องมืออุปกรณ์ ในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
 - อุปกรณ์เครื่องมือทันสมัย
 - มีความรู้และความพร้อม
 - พัฒนาคคนให้มีความรู้อย่างต่อเนื่อง
 - มีการซักซ้อมการเกิดภัยหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ

○ มาตรฐานที่ควรจะมี ประกอบด้วย

1. การรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - มีการรับรอง
 - การตรวจสอบประจำเดือน
 - มีผลการประเมิน

มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

○ มาตรฐานที่ต้องมี ประกอบด้วย

1. ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยชุมชน
 - มีระบบการจอง

- มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น Website Facebook, แผ่นพับ การบอกปากต่อปาก เป็นต้น
 - 2. รูปแบบการประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสมสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้
 - มีการกำหนดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับชุมชน
 - มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย
 - มีการกำหนดปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยว
- **มาตรฐานที่ควรจะมี** ประกอบด้วย
1. ร่วมงานส่งเสริมการขาย
 - มีประสบการณ์ในการออกบูทร่วมงานส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ในระดับจังหวัดหรือประเทศ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- **มาตรฐานที่มีหรือไม่มีก็ได้** ประกอบด้วย
1. กิจกรรม Fam trip ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
 - เชิญผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และสื่อมวลชนมาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

1.8.12 บริบทพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส เป็นเมืองชายแดนโดยมีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซีย มีความพร้อมด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโครงสร้างทางกายภาพที่หลากหลาย ประกอบด้วย พื้นที่ภูเขา ทะเล ที่ราบ พื้นที่ชุ่มน้ำ ทะเลสาบ ป่าพรุ ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในแต่ละจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นไม่เหมือนกัน เช่น จังหวัดสงขลาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมได้แก่ แหลมสมิหลา น้ำตกโตนงาช้าง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและมาเลเซีย ขณะที่จังหวัดสตูล ซึ่งมีพื้นที่ติดกับทะเลอันดามัน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปและชาวไทย คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางทะเลประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติตะรุเตา เกาะหลีเป๊ะ เกาะบุโหลน เป็นต้น เช่นเดียวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบala ฮาลา ป่าพรุโต๊ะแดง อ่าวมะนาว อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด ในจังหวัดนราธิวาส เขื่อนบางลาง ในจังหวัดยะลา และน้ำตกทรายขาว ในจังหวัดปัตตานี เหล่านี้ล้วนแล้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตลอดมา

นอกจากความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีความหลากหลายของผู้คนที่ประกอบด้วย ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ที่ผูกพันเชื่อมโยงถึง วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ต่างๆ ก่อให้เกิดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของงานกิจกรรมประเพณีจำนวนมาก โดยอาศัยวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น งานแข่งเรือก้อและ จังหวัดนราธิวาส งานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี งานแข่งขันนกเขาชาวเสียม อาเซียน จังหวัดยะลา งานลอยเรือชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล และงานหาดใหญ่มิดไนท์สงกรานต์ ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นต้น กิจกรรมงานประเพณีเหล่านี้ ได้อาศัยความแตกต่างด้านประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อ มาพัฒนาให้เกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปี โดยเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของ 5 จังหวัดชายแดน

ภาคใต้ ได้แก่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส

การเชื่อมโยงการคมนาคมกับประเทศอาเซียน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่มีข้อได้เปรียบ เนื่องจากมีด่านชายแดนที่สำคัญซึ่งเชื่อมกับประเทศมาเลเซียซึ่งถือว่าเป็นประตูสู่อาเซียน จำนวน 8 ด่าน ประกอบด้วย ด่านสะเดา ด่านปาดังเบซาร์ และด่านบ้านประกอบ จังหวัดสงขลา ด่านตำมะลัง และด่านวังประจัน จังหวัดสตูล ด่านเบตง จังหวัดยะลา ด่านตากใบ และด่านสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส ด่านเหล่านี้ ก่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างไทย มาเลเซีย อาเซียน และจากทั่วโลก ซึ่งด่านสะเดา ได้ชื่อว่าเป็นด่านทางบกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย นอกจากด่านชายแดนแล้ว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีสนามบินนานาชาติ (international airport) และสนามบินในประเทศ (domestic airport) ได้แก่สนามบินหาดใหญ่ที่มีเที่ยวบินประจำวัน (daily flight) ทั้งเที่ยวบินในประเทศและต่างประเทศ (มาเลเซียและสิงคโปร์) และสนามบินนราธิวาส ตามลำดับ (ททท. สำนักงานหาดใหญ่, 2555) นอกจากนี้ ยังมีรถไฟเชื่อมการเดินทางจากสถานีปัตเตอร์เวิร์ธ มาเลเซีย ไปกรุงเทพฯ ซึ่งผ่านสถานีหาดใหญ่ให้บริการนักท่องเที่ยวอีกด้วย

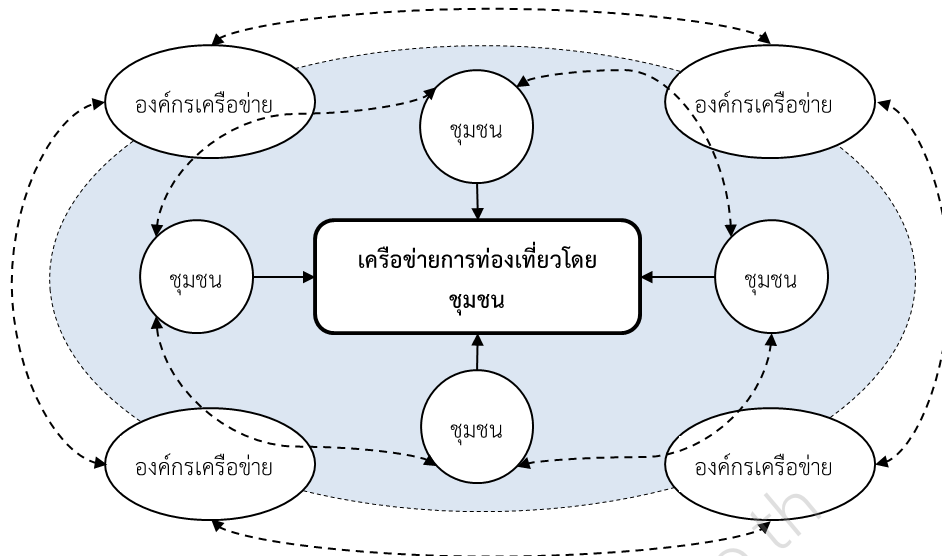
1.8.13 แนวคิด ทฤษฎีการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) แนวคิดเครือข่าย

เครือข่าย คือ ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

2) เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้จัดทำหนังสือเล่มหนึ่งเรื่อง CBT Network Handbook คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยส่วนหนึ่งในหนังสือได้กล่าวว่า “ในขณะที่เราพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปนั้น ชุมชนอื่นๆทั้งใกล้และไกล ต่างก็พากันหาหนทางในการพัฒนาตนเองเช่นกัน โดยการอนุรักษ์รักษาเพื่อหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในรูปแบบของแหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ แหล่งสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และแหล่งหารายได้จากการท่องเที่ยว จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือชุมชนอื่นๆที่มีลักษณะบางอย่างใกล้เคียงกันมาร่วมกันคิดเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ การเรียนรู้ระหว่างกัน ขยายโอกาส ประสบการณ์ การเรียนรู้ให้กว้างขวาง สร้างความเข้าใจ รวมถึงการมีข้อตกลงร่วมกันในรูปแบบต่างๆ ทางวิชาการเรียกว่าเครือข่ายนั่นเอง เครือข่ายในที่นี้อาจจะเป็น เครือข่ายการอนุรักษ์ เครือข่ายการจัดการ หรือเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวก็ได้” ซึ่งจากเนื้อหาดังกล่าวได้สรุปความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนข้างต้น

ที่มา: สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา (2550)

จากการศึกษาของ นพศักดิ์และคณะ (2555) ได้อธิบายถึงปัญหาในการปฏิบัติงานและความต้องการพัฒนาตนเองของสมาชิกกลุ่ม เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล พบว่าความต้องการพัฒนาตนเองของสมาชิกและความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาในการปฏิบัติงานกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวพบว่าโดยภาพรวมปัญหาในการปฏิบัติงานของสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($X = 3.95$) ความต้องการในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ($X = 4.16$) และความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับความต้องการในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้นอกจากนั้น การศึกษาของ ชลัยรัตน์ (2554) ได้ทำการศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น และตัวแทนองค์กรภาครัฐและเอกชน รูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวได้ โดยตั้งชื่อว่าศูนย์อำนวยการบ้านเล้าลือ เล้าเน้ง และเพชรดา จัดสายงานเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่มจะมีคณะกรรมการรับผิดชอบต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กลุ่มอาชีพท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม 4 คน ดำเนินการจัดให้มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ลานการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานแสดงนิทรรศการวิถี 4 คนเผ่าอาคารผลิตผ้าทอและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร สวนไร่ชา และไร่กาแฟ อย่างไรก็ตาม Timur (2012) ได้วิเคราะห์ถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการท่องเที่ยวในเมืองในมุมมองด้านเครือข่าย โดยเขาคิดว่าแนวคิดที่จะต้องนำมาวิเคราะห์เครือข่ายดังกล่าวนี้ต้องมีความสัมพันธ์กันในองค์ประกอบของความสัมพันธ์ที่เป็นโครงสร้าง และไม่เป็นโครงสร้าง ซึ่งต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐเอง และเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับและปรับปรุงการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนมาเที่ยวตลอดจนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเกณฑ์การใช้วัดก็คือรูปแบบของเครือข่าย ความถี่ ความเข้มข้นของการประสานงานในเครือข่าย ตลอดจนความหนาแน่นของสมาชิกในเครือข่ายซึ่งจะสามารถบอกได้ถึงความยั่งยืนของเครือข่ายเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้

Baggio (2008) ยังได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมว่าแม้ว่าการสื่อสารทางด้าน Social Network ก็เป็นหนึ่งในเครือข่ายการท่องเที่ยวอีกด้วย

ทั้งนี้ Overseas Development Institute (2010) ได้กล่าวถึงเรื่องการท่องเที่ยว Rural Community-based Tourism in Central America ได้อย่างน่าสนใจคือรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้เกิดจากช่วงปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ผ่านมาจนกระทั่งให้คนส่วนใหญ่ที่นั่นเกิดความยากจน ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้เพื่อการพัฒนาลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมทั้งนี้การท่องเที่ยวชนบทโดยชุมชนนั้นเป็นการนำจุดเด่นของพื้นที่ของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีการเกษตรเข้ามาดึงดูดผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวและเครือข่ายนั้นบทบาทหลักคือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การดำเนินงาน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ตนเองเพื่อเป็นการเฝ้าระวังท้องถิ่นในอีกทางหนึ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมจะพบได้ว่า เครือข่ายคือหน่วยการดำเนินงานที่มีกิจกรรมและแผนเป้าหมายโดยวางไว้เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง การแลกเปลี่ยน ตลอดจนการพึ่งพากัน ไม่ว่าจะเป็นการเชื่อมประสานโดยหน่วยความรู้ การสื่อสาร การถ่ายทอดภายใต้เงื่อนไขการยอมรับซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เครือข่ายท่องเที่ยวจึงกลายเป็นรูปแบบการเชื่อมโยงเรื่องราว เนื้อหา กิจกรรม ภายใต้การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวที่มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนดังกล่าวนั้นจำเป็นจะต้องขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ร่วม และการจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นอีกด้วย

3) การสร้างเครือข่าย

ในเอกสารของ Conant (2011) ได้รายงานไว้ใน Harvard Business Review ถึงเรื่องการสร้างเครือข่าย โดยในเนื้อหานี้จะเป็นการดำเนินงานเพื่อสานความสัมพันธ์กับองค์กร หรือบุคคลอื่นๆ ของผู้สร้างเครือข่ายนั้น มีอยู่ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การจำแนกกลุ่ม เครือข่าย เนื่องจากกระบวนการนี้คือการวางเป้าหมายซึ่งจะเป็นการสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้ในลักษณะของกลุ่มหรือเครือข่าย และ/หรือครอบคลุมถึงองค์กรนั้นอาจจำต้องจำแนกลักษณะของเครือข่าย ลักษณะขนาดของเครือข่ายว่าเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ และเครือข่ายเหล่านี้มีเงื่อนไขของสมาชิก องค์กร อีกด้วย

2. ถ้ามองความคิดเห็น แน่ใจว่าการสร้างเครือข่ายนั้นจำเป็นจะต้องสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกันถ้ามองความคิดเห็นและข้อเสนอแนะนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเป็นต้องมีข้อมูลเบื้องต้นของสมาชิก หรือมีการสอบถามก่อนเพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไข และความต้องการของสมาชิกที่เข้าร่วมในเครือข่ายอีกด้วย

3. ติดตามสมาชิกอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการทำการตกลงในการเป็นเครือข่ายร่วมกันแล้วนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีติดตาม และสอบถามสมาชิกที่ร่วมเป็นเครือข่ายของ เนื่องจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

4. ติดตามสมาชิกเป็นประจำโดยทาง จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ทั้งนี้การติดต่อสมาชิกโดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความห่วงใยของสมาชิก ทั้งนี้ในเนื้อหาอาจเป็นเพียงการแจ้งเพื่อให้รู้ หรือให้รับทราบความเคลื่อนไหวของตัวสมาชิกเครือข่ายอีกด้วย

5. รักษาสมาชิกเครือข่ายไว้ให้ได้มากและนานที่สุด ทั้งนี้เป็นที่แน่นอนว่ากลุ่มหรือเครือข่ายนั้นเป็นพลวัต (dynamic) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายนั้น ทั้งนี้ การที่จะรักษาสมาชิกภาพไว้ให้ได้ยาวนานนั้นจำเป็นต้องมีความจริงจัง สนับสนุนสมาชิกเครือข่ายและมีการดำเนินกิจกรรม ตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในกระบวนการสร้างเครือข่ายคือ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วม 2. มีสมาชิก 3. มีการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสาร และ 4. การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แน่แน่นอนว่ากระบวนการต่างๆ นั้นไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากภายในกลุ่ม หรือตัวคน นั้นก็มีทิศทางการทำงานภายใน หรือกิจกรรมภายในอยู่แล้ว ดังนั้นการหาจุดร่วมเพื่อการวางเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาสู่กระบวนการขยายผลสู่กลไกการเชื่อมเครือข่าย ทั้งนี้ส่วนการที่มีการกำหนดโครงสร้างของเครือข่ายนั้นจะพบว่าเป็นลักษณะการดำเนินงานเชิงบริหาร มากกว่ากระบวนการสร้าง และ/หรือการพัฒนาเครือข่าย

4) ประโยชน์ของเครือข่าย

ประโยชน์ของเครือข่ายแน่นอนว่าเป็นการสร้างโอกาสในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ และ/หรือข้อมูลข่าวสาร เพื่อการบริหารทรัพยากรของตนเองภายในหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนของตนเอง แน่แน่นอนว่าสมาชิกในเครือข่ายนั้นอาจจะประสบผลสำเร็จไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกในเครือข่ายนั้นจำเป็นที่จะต้องมีโอกาสได้รับทราบข้อมูลเพื่อสามารถนำมาใช้และหรือตัดสินใจได้ภายในกลุ่มสมาชิก หรือองค์กร (Krebs & Holley, 2006) อย่างไรก็ตาม Allee (2000) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการมีเครือข่ายใดๆ ขึ้นมาก็ตามแล้วต่อส่งผลให้มีการจ้างงานเกิดขึ้นนอกจากนี้ ศิริลักษณ์ (2555) ได้กล่าวไว้ส่วนหนึ่งของรายงานว่า *เครือข่ายสังคมยังเป็นช่องทางการแบ่งปันข้อมูล การขอความช่วยเหลือ การส่งข้อมูลข่าวสารในภาวะวิกฤติซึ่งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ของผู้คนมากมายทั่วโลกปัจจุบัน* แน่แน่นอนว่าเครือข่ายดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่แนวคิดประโยชน์ของเครือข่ายนั้นก็ยังเป็นเรื่องของช่องทางการสื่อสาร การแบ่งปัน การช่วยเหลือกันอีกทางหนึ่ง

1.8.14 สรุปการนำแนวคิดและทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ทราบถึงบริบทและสถานการณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดการของในแต่ละพื้นที่ และในส่วนแนวคิด และทฤษฎีมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในส่วนของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้ศึกษาไว้โดย นราวดี บัวขวัญ และคณะ (2557) สามารถนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการจัดเก็บข้อมูล และการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย รวมถึงแนวคิดทฤษฎีด้านขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์และใช้สมการทางคณิตศาสตร์ในคำนวณหาในขีดความสามารถในการรับรองการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแต่ละด้านของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนั้นแล้ว แนวคิดด้านการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะนำไปสู่การกำหนดกรอบหรือทิศทางในการวิเคราะห์รูปแบบของเครือข่าย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยสรุป แนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จะนำไปสู่การวิเคราะห์และประกอบการศึกษาวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี

ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซียภายใต้มาตรฐาน
การท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน ต่อไป

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักการคา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

บทที่ 2

ข้อค้นพบของการวิจัย

ข้อค้นพบจากแผนการวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียนในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซีย 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐ ของประเทศมาเลเซียและ 4) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทย มาเลเซีย โดยแผนงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วย โครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ คือ

1. ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)
2. การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย
3. การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซีย

จากผลการดำเนินงานวิจัยของแผนงานวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซียภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียนในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถนำเสนอข้อค้นพบจากการวิจัยภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ข้างต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

2.1 ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว และบริบทชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1) ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ลักษณะพื้นที่เป็นเกาะล้อมด้วยทะเลอันดามัน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำการประมงชายฝั่ง อาชีพเสริม ทำสวนและรับจ้างทั่วไป

ทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน

ทรัพยากรท่องเที่ยว

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลแหวก (สันหลังมังกรแดง) อ่าวหินงาม แหล่งปะการังน้ำตื้น แหล่งหญ้าทะเล สุสานหอยมีชีวิตแหล่งนกทะเลที่หินดำ
- 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ ธนาคารบูม้าไข บ่ออนุบาลเต่า และสัตว์ทะเลหายาก
- 3) ศิลปะการแสดง และการละเล่นประจำหมู่บ้าน ได้แก่ ระบายปลาพะยูน
- 4) เทศกาล งานประเพณี ได้แก่ เทศกาลฮารีรายอ
- 5) วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีการทำประมงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาการถักอวน ภูมิปัญญาการต่อเรือ ภูมิปัญญาอาหารทะเล อาหาร และขนมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมกะลามะพร้าว

กิจกรรมท่องเที่ยว

- 1) เดินชมปะการังน้ำตื้น
- 2) นั่งเรือชมการประกอบอาชีพของผู้คนในชุมชน
- 3) นั่งเรือชมโลมา
- 4) กิจกรรมดูนก
- 5) เยี่ยมชมสุสานหอย
- 6) กิจกรรมหาหอยหวาน จับปู ตกปลา และตกหมึก
- 7) การปั่นจักรยานรอบเกาะ
- 8) กิจกรรมเรียนรู้การประกอบอาหารทะเล
- 9) ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น ปลูกหญ้าทะเลอาหารพะยูน ปล่อยพันธุ์ปูม้า ปลูกปะการังหูกวาง สร้างบ้านปลาการ์ตูน เป็นต้น

การบริการด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) **ที่พัก/โฮมสเตย์** ประกอบด้วย เรือนรับรองของชุมชนจำนวน 10 หลัง พักได้หลังละ 2 ท่าน และมีโฮมสเตย์ของคนในชุมชนอีกจำนวน 14 หลัง พักได้หลังละ 2 ท่าน รวมทั้งสิ้นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักยังชุมชนได้ 40 คน และมีลานกางเต็นท์เสริมให้ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการ
- 2) **ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว** ยังไม่มีการจัดตั้งเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากยังไม่มียงบประมาณในการก่อสร้าง
- 3) **มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/อาสาสมัครนำเที่ยว** มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ประกอบด้วย มัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนในชุมชนจำนวน 4 คน และเป็นผู้ใหญ่จำนวน 6 คน โดยการใช้ภาษาไทย และภาษามลายู
- 4) **อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย** อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านจำนวน 10 คน
- 5) **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** ร้านอาหารและเครื่องดื่มภายในหมู่บ้าน มีจำนวน 4 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 10 คน
- 6) **ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก** มีจำนวน 1 แห่ง จำหน่ายของที่ระลึก และอาหารทะเลสด และอาหารทะเลตากแห้ง จัดทำโดยกลุ่มแม่บ้านในชุมชน
- 7) **ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ** ร้านสะดวกซื้อในชุมชนมีจำนวน 2 แห่ง

- 8) สถานีตำรวจ/ศูนย์รักษาความปลอดภัย ในตัวชุมชนไม่มีสถานีตำรวจ แต่ใน
- 10) บริเวณหมู่ที่ 5 ซึ่งอยู่ภายในเกาะมีป้อมตำรวจ จำนวน 1 แห่ง
- 9) สถานรักษาพยาบาล มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง
- 10) สถานที่จอดรถ เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเป็นเกาะ นักท่องเที่ยวที่ขับรถมาเองต้องใช้บริการจอดรถไว้ที่ท่าเรือ ซึ่งมีให้บริการ 2 จุด คือ ท่าเทียบเรือทุ่งรีน และท่าเทียบเรือต้นหยงกลิง
- 11) บริการรับ-ส่งสาธารณะมีบริการเรือรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวไปยังชุมชน คิดค่าบริการเที่ยวละ 500 บาท
- 12) ห้องน้ำสาธารณะ มีจำนวน 3 แห่ง เป็นจำนวน 12 ห้อง
- 13) ถังขยะสาธารณะ มีจำนวน 5 จุด
- 14) โทรศัพท์สาธารณะ ไม่มี แต่ใช้เป็นโทรศัพท์มือถือในการสื่อสารแทน
- 15) อินเทอร์เน็ตสาธารณะ ยังไม่มีให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

- 1) รายละเอียดรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว (ถัวเฉลี่ยต่อครัวเรือน)
 - รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท
- 2) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน
 - โดยเฉลี่ย 500 คน ต่อเดือน
 - ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำสุด 100 คน/เดือน
 - และสูงสุด 900 คน/เดือน
- 3) ประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน
 - เป็นแบบครอบครัว
 - เป็นนักศึกษา, กลุ่มวัยรุ่น
 - กลุ่มศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
- 4) ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน
 - โดยปกตินักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ของทุกปี โดยทั่วไปจะพักค้างอย่างน้อย 1-2 คืน

2) ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มในส่วนของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เช่น การทำนา ทำสวน ประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

ทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน

ทรัพยากรท่องเที่ยว

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ชายทะเลท่าเซ็น ดงตาลร้อยปี ลำคลอง 3 สาย 2 จังหวัด
- 2) แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ได้แก่ ตลาดริมน้ำคลองแดน วัดคลองแดน

- 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดคลองแดน
- 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชนคลองแดน
- 5) ตำนาน/เรื่องเล่าท้องถิ่น ได้แก่ การผูกเกลอ เรือขุด ตำนานช้างค่อม ตำนานลูกชวาน
- 6) เทศกาลงานประเพณี ได้แก่ เทศกาลทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ ทำบุญในวันมาฆบูชาประเพณีสงกรานต์ทำบุญวันวิสาขบูชา บวชชีพรหมณ์งานเข้าพรรษา ถวายเทียนพรรษางานสารเดือนสิบงานออกพรรษา ประเพณีชักพระ และงานทอดกฐินงานประเพณีลอยกระทง
- 7) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาสะพานข้ามคลอง สระหลวง
- 8) ศิลปะการแสดงท้องถิ่น คือ มโนราห์คลองแดน และการแสดงหนังตะลุง
- 9) ผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เช่น กระบอกลมสีน โคมไฟลูกหวี ลั่นลม ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เช่น ทัพพีตักข้าง และจวกัดกแกง พวงกุญแจลูกชวาน พวงกุญแจลูกปัด ไม้หวัด (หมอน้อย) ผลิตภัณฑ์จากใบลาน ผ้ามัดย้อม ข้าวซ้อมมือ ปูนปั้นมโนราห์ กะปิทำขึ้นและปลาแปงแดง
- 10) อาหารพื้นถิ่น ได้แก่ ข้าวยา ปลาทอดทรงเครื่องสูตรโบราณ แกงส้มลูกเขาคัน น้ำพริกแมงดา น้ำชุบ ปลากระบอกต้มส้มโหนด ปลาจิ้งจั้ง แปงแดงทรงเครื่อง เคยเครื่อง ข้าวมันแกงไก่ หมูผัดกะปิ ผัดกุ้งมันแกว และขนมพื้นบ้าน

กิจกรรมท่องเที่ยว

- 1) กิจกรรมการร้อยลูกปัดมโนราห์
- 2) กิจกรรมการทำขนมโบราณ เช่น ขนมป้าจี ขนมลูกโดน เป็นต้น
- 3) กิจกรรมการประดิษฐ์ของเล่นจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้ในพื้นที่ชุมชน อาทิ ไม้ไผ่ กะลามะพร้าว ลูกตาลโตนดหรือใบตาล เป็นต้น ของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมได้แก่ ลูกหวี ลั่นลม
- 4) กิจกรรมการสานใบลาน เป็นการสอนให้นักท่องเที่ยวใช้ใบลานสานเป็นรูสัตว์หรือแมลงชนิดต่างๆ เช่น ตั๊กแตน ผีเสื้อ ฯลฯ
- 5) กิจกรรมการเรียนรู้ยาสมุนไพร นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับชนิดของยาแผนโบราณและสมุนไพรต่างๆ ที่สามารถรักษาโรคได้ โดยอาศัยองค์ความรู้จากบรรพบุรุษที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
- 6) ฐานพายเรือแจว นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกพายเรือแจวเหมือนคนสมัยก่อน 7) ฐานจับเส้นสาย เป็นฐานเรียนรู้เกี่ยวกับการนวดแผนโบราณ นักท่องเที่ยวจะได้ฝึกจับเส้นอย่างถูกวิธี 8) ฐานกิจกรรมศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวคลองแดนในอดีต

การบริการด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) ที่พัก/โฮมสเตย์ ประกอบด้วย โฮมสเตย์ จำนวน 10 หลัง ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้นจำนวน 150 คน ต่อ 1 คืน
- 2) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ยังไม่มีการจัดตั้งเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นทางการ เนื่องจากงบประมาณยังไม่มีพอ
- 3) มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/อาสาสมัครนำเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จำนวน 2 คน

4) **อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย** อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในส่วนของชุมชนไม่มี แต่มี อภปร.ของอบต.คลองแดนมาช่วยดูแลให้ในช่วงวันเสาร์ที่เปิดให้บริการตลาดริมน้ำ

5) **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** ร้านอาหารและเครื่องดื่มภายในหมู่บ้านที่เปิดให้บริการทุกวันมีจำนวน 4 แห่ง

6) **ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก** มีจำนวน 5 แห่ง

7) **ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ** ร้านสะดวกซื้อในชุมชนมี จำนวน 7 แห่ง

8) **สถานีตำรวจ/ศูนย์รักษาความปลอดภัย** มีสถานีตำรวจ จำนวน 1 แห่ง

9) **สถานรักษาพยาบาล** มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง

10) **สถานที่จอดรถ** มีจุดจอดรถจำนวน 4 แห่ง สามารถรองรับรถได้ 300 คัน

11) **บริการรับ-ส่งสาธารณะ** ยังไม่มีบริการรับ-ส่งสาธารณะ

12) **ห้องน้ำสาธารณะ** มีจำนวน 4 แห่ง เป็นจำนวน 14 ห้อง

13) **ถังขยะสาธารณะ** มีถังขยะจัดวางในพื้นที่ตลาดริมน้ำคลองแดน จำนวน 23 ถัง

14) **โทรศัพท์สาธารณะ** ไม่มี แต่ใช้เป็นโทรศัพท์มือถือในการสื่อสารแทน

15) **อินเทอร์เน็ตสาธารณะ** ยังไม่มีให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

รายละเอียดรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว (ถัวเฉลี่ยต่อครัวเรือน)

รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 7,000 - 8,000 บาท

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

โดยเฉลี่ย 69,000 คน ต่อเดือน โดยมีนักท่องเที่ยวต่ำสุด 5,000 คน/เดือน และสูงสุด 120,000 ต่อเดือน

ประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- เป็นแบบครอบครัว
- เป็นแบบหมู่คณะ
- กลุ่มศึกษาดูงานจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน

- โดยปกตินักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในทุกบ่ายวันเสาร์ของสัปดาห์ เนื่องจากมีกิจกรรมตลาดริมน้ำคลองแดน ซึ่งเปิดบริการในทุกเสาร์ของสัปดาห์

3) ชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ตำบลต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำนาเกลือ และทำสวน เป็นต้น

ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- มัสยิดกรือเซะ
 - สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
 - ศูนย์เรียนรู้อารยธรรมปัตตานี
 - สุสานโต๊ะเคี่ยม
 - สุสานพระยาพะรัง
 - ปอฮังตุวะฮ์
 - ปีนใหญ่พญาตานี (จำลอง)
- 2) ตำนาน/เรื่องเล่าท้องถิ่นได้แก่ ตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
- 3) เทศกาลงานประเพณี ได้แก่ เทศกาลฮารีรายอ เทศกาลถือศีลอด งานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว
- 4) วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
- การเลี้ยงนกเขาชวาตาหลง
 - การทำขนมโบราณต่างๆ
 - การทำนาเกลือ
 - การทำบูดู
- 5) ศิลปะการแสดงท้องถิ่น ได้แก่ ดิเกฮูลู ปัจจะสีละ
- 6) ผลิตภัณฑ์และหัตถกรรมชุมชน ได้แก่ การทำวาววงเดือน งานแกะสลักด้ามขวาน

การบริการด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) ที่พัก/โฮมสเตย์ ยังไม่มีบริการให้กับนักท่องเที่ยว
- 2) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่ผ่านมาที่ 1 แห่ง แต่ปิดให้บริการชั่วคราว เนื่องจากกระแหว่งการถ่ายโอนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 3) มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/อาสาสมัครนำเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น จำนวน 5 คน
- 4) อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย มีจำนวน 60 คน
- 5) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านอาหารและเครื่องดื่มจำนวน 10 แห่ง
- 6) ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก มีจำนวน 2 แห่ง
- 7) ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อในชุมชนมี จำนวน 5 แห่ง
- 8) สถานีตำรวจ/ศูนย์รักษาความปลอดภัย มีป้อมตรวจการ จำนวน 1 แห่ง
- 9) สถานรักษาพยาบาล มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง
- 10) สถานที่จอดรถ มีจุดจอดรถจำนวน 2 จุดใหญ่ สามารถรองรับรถบัสได้
- 10) จำนวน 100 คัน
- 11) บริการรับ-ส่งสาธารณะ มีบริการรถรับ-ส่งสาธารณะ เช่น รถสองแถว รถประจำทาง รถมอเชอร์ไซค์รับจ้าง และเรือประมงบริการนักท่องเที่ยว จำนวน 10 ลำ
- 12) ห้องน้ำสาธารณะ มีจำนวน 4 แห่ง เป็นจำนวน 32 ห้อง
- 13) ถังขยะสาธารณะ อบต.ตันหยงลูโล๊ะมีการจัดวางถังขยะไว้ตามหน้าบ้าน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 50 จุด

14. โทรศัพท์สาธารณะ ไม่มี แต่ใช้เป็นโทรศัพท์มือถือในการสื่อสารแทน

15) อินเทอร์เน็ตสาธารณะ ยังไม่มีให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

รายละเอียดรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว (ถัวเฉลี่ยต่อครัวเรือน)

- รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 3,000-5,000 บาท

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- โดยเฉลี่ย 1,000 คน ต่อเดือน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำสุด 150 คน ต่อเดือน และสูงสุด 2,000 คนต่อเดือน

ประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- เป็นแบบครอบครัว หรือหมู่คณะ
- เป็นนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ชาวตะวันออกกลาง และนักท่องเที่ยวในพื้นที่

ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน

- โดยปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในช่วงเทศกาลฮารีรายอ และวันหยุดพิเศษ

4) ชุมชนจุฬารณพัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ชุมชนจุฬารณพัฒนา 10 มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 8 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน นับถือศาสนาพุทธโดยประชาชนทั้งหมดของหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 10 เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย

ทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน

แหล่งท่องเที่ยว

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ใหญ่สวนสมุนไพรร น้ำตก
- 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชุมชน และ อนุสรณ์สถาน
- 3) ศิลปะการแสดงท้องถิ่น ได้แก่ ระบายประจำหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 10
- 4) อาหารท้องถิ่น ได้แก่ ผักปลอดสารเคมีที่ชาวบ้านปลูก ไก่ 9 ชั่ง ปลานิล และสมุนไพรร จากป่าฮาลาบาลา อาทิ ตำลึงหวั่ง ตงกาอารี และเห็ดหลินจือ

กิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1) การเดินป่าศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ภายในเส้นทางเดินป่าประกอบด้วยค่ายจำลองของกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา และแปลงปลูกสมุนไพรรหลากหลายชนิด เมื่อเดินไปสุดทางเดินจะพบต้นไม้ใหญ่ที่มีขนาด 38 คนโอบ
- 2) ศึกษาความเป็นมาของชุมชนผ่านพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์
- 3) ร่วมงานเทศกาลผลไม้
- 4) การแสดงระบายจากชุมชน จะจัดแสดงในช่วงที่มีการจัดเทศกาล

การบริการด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) ที่พัก/โฮมสเตย์ที่พักเป็นรีสอร์ทของชุมชน ชื่อว่าสันติรีสอร์ท มีจำนวน 40 ห้อง รองรับได้ 100 คน
- 2) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ปัจจุบันใช้ร้านค้าในชุมชนเป็นแหล่งให้บริการด้านการท่องเที่ยว
- 3) มัคคุเทศก์/อาสาสมัครนำเที่ยว มีมัคคุเทศก์ที่มีบัตร จำนวน 4 คน และอาสาสมัครนำเที่ยว 3 คน สื่อสารโดยใช้ภาษามาลาเลย์เซีย ภาษาจีน และภาษาไทย
- 4) อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย ในหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 มีอาสาสมัครจำนวน 40 คน
- 5) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านอาหารและเครื่องดื่มในหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนามี 1 แห่ง คือร้านสหกรณ์ภายในหมู่บ้าน
- 6) ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีร้านสหกรณ์ในหมู่บ้านเป็นร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก 1 แห่ง
- 7) ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ ร้านสะดวกซื้อในหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 มี 3 แห่ง เป็นร้านใหญ่ 1 แห่งได้แก่ ร้านสหกรณ์ในชุมชน และ 2 ร้านเป็นร้านส่วนตัวของชาวบ้าน
- 8) สถานีตำรวจ/ศูนย์รักษาความปลอดภัย มีชุดประสานงาน ป้อมรักษาความปลอดภัยหน้าหมู่บ้าน ค่ายทหาร และกล้องวงจรปิด 6 ตัว
- 9) สถานรักษาพยาบาล ไม่มีสถานรักษาพยาบาลแต่มีอาสาสมัครจำนวน 10 คน
- 10) สถานที่จอดรถ บริเวณหน้ารีสอร์ทชุมชนจอดรถยนต์ได้ 10 คัน รถบัส 3 คัน
- 11) บริการรับ-ส่งสาธารณะ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนโดยสารรถสองแถว ตุ๊กตุ๊ก และรถแท็กซี่โดยการจ้างเหมา
- 12) ห้องน้ำสาธารณะ มีห้องน้ำสาธารณะทั้งหมด 3 แห่ง จำนวน 12 ห้อง แยกเป็นชาย หญิง
- 13) ถังขยะสาธารณะ มีจำนวน 5 ถัง
- 14) โทรศัพท์สาธารณะ มีจำนวน 1 แห่ง เป็นขององค์กรโทรศัพท์
- 15) อินเทอร์เน็ตสาธารณะ มีบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

รายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว (ต่อครัวเรือน)

- รายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยวต่อครัวเรือนประมาณ 15,000 บาท
- จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน

- จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชมชนเฉลี่ยโดยประมาณ 1,000 คน ต่อเดือน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำสุด 50 คน ต่อเดือน และสูงสุด 2,000 คน ต่อเดือน

ประเภทของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- ส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ด้านศาสนา อาทิ นักท่องเที่ยวชาวพุทธ และชาวมุสลิม และ ด้านเชื้อชาติ อาทิ ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทยคิดเป็นร้อยละ 20 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติคิดเป็นร้อยละ 80

ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน

- ช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายนของทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากเพราะเป็นช่วงของเทศกาลผลไม้ การท่องเที่ยวเป็นลักษณะทานอาหาร พักผ่อน และเป็นนักเรียนนักศึกษามาจัดค่าย นักปั่นจักรยาน และคาราวานรถมาเที่ยวลักษณะ 3 วัน 2 คืน

5) ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 13 ตำบลสุคิริน อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 ทิศใต้และทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดกับประเทศมาเลเซีย ส่วนทิศเหนือบางส่วนติดกับประเทศมาเลเซียและหมู่บ้านลีลานนท์เช่นเดียวกับทิศตะวันออก ประชากรของหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลาม ในอดีตเคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 เป็นพื้นที่ป่า มีที่ราบเฉพาะที่ตั้งของหมู่บ้าน ดังนั้น อาชีพส่วนใหญ่ของผู้คนในหมู่บ้านจึงเกี่ยวข้องกับป่า เช่น การทำสวนยาง สวนผลไม้ เป็นต้น

ทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน

แหล่งท่องเที่ยว

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าชุมชน ป่าต้นน้ำสายบุรี เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติน้ำตก และอากาศบริสุทธิ์ในยามเช้า
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้แก่ พิพิธภัณฑ์หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 อุโมงค์อนุสรณ์สถาน และเตาไร้ควัน
- 3) ศิลปะการแสดง และการละเล่นประจำหมู่บ้าน ได้แก่ การรำพัด ระบำตะลิกีปัส ร้องเพลงประจำกรม 10
- 4) เทศกาล งานประเพณี ได้แก่ งานวันฮารีรายอซึ่งจัดทุกปีๆ ละ 2 ครั้ง งานรำลึกประวัติศาสตร์ (2-3 ปี/ครั้ง)
- 5) วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ หมอสมุนไพร หมอนวดแผนโบราณ การทำสวนผลไม้ และอาหารพื้นถิ่น

กิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1) เดินป่าศึกษาธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ระยะทางประมาณ 1.6 กิโลเมตร เพื่อศึกษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และแคมป์ อาคารต่างๆ ที่ถูกใช้ระหว่างการสู้รบในอดีต
- 2) เดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าชุมชน พื้นที่ 96 ไร่ ชมธนาคารอาหารของชุมชน
- 3) พายเรือคายัคล่องชมลำคลองป่าต้นน้ำสายบุรี ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร
- 4) เที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน ฟังเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ เรียนรู้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ที่ได้ใช้ในระหว่างการสู้รบ
- 5) เดินเที่ยวชมภายในหมู่บ้านเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และชมทะเลหมอกในยามเช้า
- 6) นวดแผนโบราณด้วยหอมสมุนไพร
- 7) รับประทานอาหารพื้นที่ถิ่น
- 8) เลือกซื้อของที่ระลึก เช่น ยาสมุนไพร เสื้อยืด ผักสวนครัว เป็นต้น

การบริการด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน

การบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

- 1) **ที่พัก/โฮมสเตย์** ประกอบด้วย เรือนรับรองของชุมชนจำนวน 1 หลัง มี 2 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 20 คน โฮมสเตย์ของคนในชุมชนจำนวน 10 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้หลังละ 10 คน คืนละ 500 บาท มีลานกางเต็นท์ บริเวณศาลา ที่พักมีเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว
- 2) **ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว** ยังไม่มีการจัดตั้งเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีงบประมาณในการก่อสร้างไม่เพียงพอ แต่มีการประสานงานกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ เพื่อให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามา
- 3) **มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/อาสาสมัครนำเที่ยว** มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ประกอบด้วย มัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนในชุมชนจำนวน 5 คน และเป็นผู้ใหญ่จำนวน 3 คน โดยการใช้ภาษาไทย และภาษามลายูกลาง
- 4) **อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย** ยังไม่มีอาสาสมัครรักษาความปลอดภัย เพราะเนื่องจากบริเวณทางเข้าของหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 12 มีค่ายทหาร และได้รับการดูแลความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน
- 5) **ร้านอาหารและเครื่องดื่ม** ร้านอาหารและเครื่องดื่มภายในหมู่บ้านมีจำนวน 2 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 10 คน
- 6) **ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก** มีจำนวน 1 แห่ง จำหน่ายเสื้อกรีนที่จัดทำโดยเยาวชนในชุมชน แก้วทำจากไม้ที่เป็นพืชสมุนไพร และสบู่สมุนไพร
- 7) **ร้านสะดวกซื้อ/ร้านขายของชำ** ร้านสะดวกซื้อในชุมชนมีจำนวน 6 แห่ง เป็นร้านใหญ่ 2 แห่ง และร้านเล็ก 4 แห่ง
- 8) **สถานีตำรวจ/ศูนย์รักษาความปลอดภัย** มีค่าย
- 9) **สถานรักษาพยาบาล** มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภายในหมู่บ้าน
- 10) **สถานที่จอดรถ** บริเวณลานข้างศูนย์ประชุมรองรับรถสูงสุด 50 คัน

- 11) บริการรับ-ส่งสาธารณะ ยังไม่มีรถบริการรับส่งสาธารณะเนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาเที่ยวภายในหมู่บ้านจันทาพาหนะส่วนตัวมาเอง
- 12) ห้องน้ำสาธารณะ มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ห้องน้ำของมัสยิดประจำหมู่บ้าน ห้องน้ำบริเวณเรือนรับรอง ห้องน้ำของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพตำบล และ ห้องน้ำของโรงเรียนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา 12
- 13) ถังขยะสาธารณะ มีจำนวน 1 ถัง ตั้งอยู่บริเวณหน้าเรือนพักรับรองของชุมชน
- 14) โทรศัพท์สาธารณะ มี 1 แห่ง บริเวณศาลาประชาคม แต่ชำรุด
- 15) อินเทอร์เน็ตสาธารณะ ยังไม่มีให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

รายละเอียดรายได้ของชุมชนจากการท่องเที่ยว (ต่อครัวเรือน)

- รายได้เฉลี่ยจากการท่องเที่ยวเฉลี่ย 4,500 บาท ต่อเดือน

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- เฉลี่ยจำนวน 500 คน ต่อเดือน โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำสุด 30 คน ต่อเดือน และสูงสุด 1,200 คน ต่อเดือน

ประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

- เป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยจำนวน 200 – 300 คนทุกปี
- เป็นคณะวิจัย

ช่วงระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน

- โดยปกติจะมีคณะนักท่องเที่ยวจำนวน 2 – 3 คณะ ทุกเดือน และส่วนใหญ่จะมาช่วงเทศกาลรายอ และคณะนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียเข้าพัก 1 – 2 คืน

2.1.2 ปัจจัยชี้วัดเพื่อติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยว

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในเบื้องต้น ประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยจึงสรุปปัจจัยที่จะใช้ในการติดตามและประเมินผลกระทบทั้งทางด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ ด้านสังคม/วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 ชุมชนของพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ค่ามาตรฐานขนาดเนื้อที่เพื่อรองรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมบางส่วนที่จะต้องกำหนดค่ามาตรฐานเองจากการหารือของคณะผู้วิจัยโดยอ้างอิงจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสังเกตจากพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังแสดงในตารางที่ 4 ถึง 7

ตารางที่ 4 ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ
ด้านสิ่งแวดล้อม 1. คุณภาพน้ำ/ปริมาณการใช้น้ำ - ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ - ความเป็นกรดเป็นด่าง(pH) - ปริมาณการใช้น้ำ	- มก. / ลิตร - ค่า pH ตั้งแต่ 1-14 - ลิตร/คน/วัน	- มากกว่าหรือเท่ากับ 4 มก. /ลิตร - ค่า pH ระหว่าง 5-9	วิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ เพื่อหาค่าออกซิเจนละลายน้ำ (DO) ความเป็นกรด-ด่าง และคำนวณปริมาณการใช้น้ำ	- วิธี Azide Modification - ใช้เครื่องวัดความเป็นกรด-ด่าง (PH-meter) - การคำนวณปริมาณการใช้น้ำ
2. ชยะ - ปริมาณชยะต่อคนต่อวัน - กลิ่นชยะ - สภาพภูมิทัศน์ - แนวทางการจัดการชยะ	- ปริมาณชยะ กก./คน/วัน - กลิ่นชยะ - สภาพภูมิทัศน์ - แนวทางการจัดการชยะ มี / ไม่มี	อัตราการผลิตชยะต่อคนต่อวัน 0.8 กก - ไม่ได้กลิ่นในระยะ 20 เมตร - ไม่พบชยะอยู่นอกพื้นที่จัดเก็บ หรือมีการรวบรวมให้เห็นชัดเจน - มีแนวทางการจัดการชยะของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และระบบการจัดเก็บที่ดี	เพื่อวัดผลกระทบจากปริมาณชยะที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว โดยวัดอัตราการเกิดชยะจากนักท่องเที่ยวโดยการสุ่มและชั่งน้ำหนัก	- แบบบันทึกการสำรวจด้านสิ่งแวดล้อม
3. อากาศ	- การถ่ายเผลของการอากาศ - กลิ่น	- สภาพอากาศถ่ายเทได้ดี - ไม่มีกลิ่นที่สร้างความรำคาญ	เพื่อวัดผลกระทบทางอากาศที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว	- แบบบันทึกการสำรวจด้านสิ่งแวดล้อม
4. เสียง	- ระดับเสียงจากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว	- ระดับเสียงสูงสุดเฉลี่ย 24 ชั่วโมง (Leq 24 hr) ในบรรยากาศไม่เกิน 70 เดซิเบล (เอ) ประกาศกระทรวงคมนาคมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2540)	เพื่อวัดผลกระทบที่เกิดจากเสียงในการทำกิจกรรมท่องเที่ยว	- แบบบันทึกการสำรวจด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5 ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ
ด้านกายภาพ 1. พื้นที่จอดรถ	ตารางเมตร และ ความสามารถในการ จอดรถ	- จำนวนคันต่อตารางเมตร โดยใช้ค่าตาม ประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 41, 2537 - โดยพื้นที่จอดรถเฉลี่ยต่อรถยนต์ไม่เกิน 4 คัน/รถตู้ ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร/ คัน (ประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 41,2537) - รถบัสขนาด 3 ม. X 15 ม. เท่ากับ 75 ตรม.ต่อคัน	เพื่อวัดผลกระทบที่เกิดจาก การไม่มีพื้นที่จอดเพียงพอต่อ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ท่องเที่ยว	แบบบันทึกการสำรวจทาง กายภาพ
2. ห้องน้ำ	- จำนวนห้องน้ำ - ปริมาณคนเข้าใช้ - ความสะอาด	- จำนวนห้องน้ำต่อปริมาณคนที่เข้าใช้ใน ช่วงเวลาเดียวกัน	การวัดผลกระทบจำนวนห้องน้ำที่ จะรองรับนักท่องเที่ยวเพียงพอ ต่อการให้บริการหรือไม่	แบบบันทึกการสำรวจทาง กายภาพ
3. ที่พัก/โฮมสเตย์	จำนวนเตียงที่พัก/ โฮมสเตย์	จำนวนที่เตียงที่พักทั้งหมดที่สามารถ รองรับนักท่องเที่ยวได้	ปริมาณเตียงที่พักสำหรับรองรับ รับนักท่องเที่ยว	แบบบันทึกการสำรวจทาง กายภาพ
4. พื้นที่ในการทำกิจกรรม นันทนาการ	ขนาดพื้นที่สำหรับการใช้ ทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น การเล่นน้ำตก เส้น การเดินป่าศึกษา ธรรมชาติ การชม ปะการังน้ำตื้น การเยี่ยมชม ชมตลาดน้ำ	ขนาดของพื้นที่ในการทำกิจกรรม นันทนาการต่อคนเท่ากับ 2 ตรม.ต่อคน	จำนวนพื้นที่ที่นักท่องเที่ยว สามารถใช้ในการทำกิจกรรม นันทนาการได้	แบบบันทึกการสำรวจทาง กายภาพ

ตารางที่ 6 ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ
1. ประชากรและการเปลี่ยนแปลง	จำนวนประชากร	-	เพื่อดูถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประชากรที่เกิดจากการท่องเที่ยว	แบบบันทึกการสำรวจทางสังคม วัฒนธรรม
2. วัฒนธรรมประเพณี	จำนวนประเพณี	-	เพื่อดูผลกระทบของการลดลงหรือเพิ่มขึ้นของวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน	แบบบันทึกการสำรวจทางสังคม วัฒนธรรม
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวนภูมิปัญญา	-	เพื่อดูผลกระทบของการลดลงหรือเพิ่มขึ้นของวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน	แบบบันทึกการสำรวจทางสังคม วัฒนธรรม

ตารางที่ 7 ปัจจัยชี้วัดในการติดตามประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยชี้วัดผลกระทบ	หน่วยการวัด	มาตรฐานชี้วัด	คำอธิบาย	เครื่องมือ/วิธีการ
1. รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว	บาท ต่อเดือน	บัญชีรายรับ-รายจ่าย ครั้วเรือน	เพื่อดูผลกระทบทางบวกและทางลบที่เกิดจากการท่องเที่ยวว่าทำให้รายได้เสริมเพิ่มขึ้น	แบบบันทึกสำรวจทางเศรษฐกิจ
2. อาชีพและการเปลี่ยนแปลง	จำนวนผู้มีอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว	การมีอาชีพเพิ่มขึ้นหรือลดลงในชุมชน	เพื่อดูผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพเพิ่มขึ้น	แบบบันทึกสำรวจทางเศรษฐกิจ

2.1.3 ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการศึกษา ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ของชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านสังคมวัฒนธรรม และ 4) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อวิเคราะห์รายประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านสิ่งแวดล้อม** พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นปัจจัยชีวิตต่างๆ ดังนี้ ชุมชนบาขันใหญ่ ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ชุมชนตันหยงลูโละ ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 และชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 มีระดับคุณภาพน้ำโดยรวมยังอยู่ในระดับมาตรฐานที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว สำหรับการใช้น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภคพบว่า ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 และชุมชนตันหยงลูโละ มีน้ำพอเพียงต่อการใช้เพื่ออุปโภค-บริโภค โดยขีดความสามารถในการรองรับการใช้น้ำในการท่องเที่ยวเท่ากับ 155 คน/วัน 333 คน/วัน และ 142 คน/วัน ตามลำดับ ขณะที่ มีเพียงชุมชนวิถีพุทธคลองแดน และชุมชนบาขันใหญ่ ที่ไม่มีน้ำเพียงพอต่อการบริโภค ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับการใช้น้ำในการท่องเที่ยวเท่ากับ 722 คน/วัน และ 309 คน/วัน ตามลำดับ ดังนั้นต้องมีการร่วมมือกันแก้ไขทั้งคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับผลการศึกษาด้านขยะพบว่า โดยส่วนใหญ่ชุมชนทั้ง 5 ชุมชนใช้วิธีการเผา และฝังกลบ และส่วนหนึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่เข้ามาเก็บขนขยะไปกำจัด โดยค่าขีดความสามารถในการรองรับขยะของนักท่องเที่ยวชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ชุมชนบาขันใหญ่ และชุมชนตันหยงลูโละ เท่ากับ 235 คน/วัน 6,703 คน/วัน 71,856 คน/วัน 3,123 คน/วัน และ 30,170 คน/วัน และจากการสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์คนในชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 พบว่า ต้องการได้รับการแก้ปัญหาวิธีการกำจัดขยะเนื่องจากชุมชนกำจัดขยะด้วยวิธีการกองรวมกันใกล้หมู่บ้าน และใกล้แหล่งน้ำ และขยะส่วนใหญ่เป็นขยะอันตรายที่ได้คัดแยกซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับผลการศึกษาด้านอากาศ พบว่า โดยส่วนใหญ่ชุมชนทั้ง 5 ชุมชน สภาพอากาศมีการถ่ายเทได้สะดวก และไม่ปรากฏกลิ่นรบกวนที่จะก่อให้เกิดความรำคาญและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของทั้ง 5 ชุมชน มีลักษณะเป็นพื้นที่โปร่งและมีต้นไม้ปกคลุมอยู่โดยรอบ ยกเว้นชุมชนตันหยงลูโละ ซึ่งมีพื้นที่ติดถนนสายหลัก แต่อย่างไรก็ตามสภาพอากาศโดยรวมยังไม่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว สำหรับผลการศึกษาด้านเสียง พบว่า ชุมชนทั้ง 5 ชุมชน มีระดับความดังของเสียงอันเนื่องมาจากการทำกิจกรรมท่องเที่ยว อยู่ไม่ส่งผลกระทบต่อเสียงสูงสุดเฉลี่ย 24 ชั่วโมง (Leq 24 hr) ในบรรยากาศไม่เกิน 70 เดซิเบล (เอ) ประกาศกระทรวงคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2540)

2) **ด้านกายภาพ** พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีพื้นที่จอดรถ 4 ชุมชน มีความเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยมีค่าขีดความสามารถในการรองรับการจอดรถเท่ากับ 1,440 คน/วัน 740 คน/วัน 50 คน/วัน และ 5,504 คน/วัน ตามลำดับ โดยมีเพียงชุมชนวิถีพุทธคลองแดนที่ผลการศึกษาพบว่า ค่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ตลาดน้ำคลองแดน และพื้นที่ลานจอดรถเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 918 คน/วัน และ 1,496 คน/วัน ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมตลาดเป็นจำนวนมาก สำหรับที่พัก/โฮมสเตย์ ของชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 4 ชุมชน ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับ ยกเว้นชุมชนตันหยงลูโละ ซึ่งยังไม่มีการให้บริการที่พัก/โฮมสเตย์ แก่ นักท่องเที่ยว จึงยังไม่มีขีดความสามารถในการรองรับด้านที่พัก ในส่วนของห้องน้ำของชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5

ชุมชน ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับมีพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวมีค่าระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ดังนี้ ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 10 มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ในการเล่นน้ำตก และเดินทางศึกษาธรรมชาติเท่ากับ 301 คน/วัน และ 60 คน/วัน ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่เล่นน้ำ ล่องแก่งและเส้นทางศึกษาธรรมชาติเท่ากับ 1,075 คน/วัน และ 15 คน/วัน ชุมชนบากันใหญ่มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ชมปะการังเท่ากับ 1,575 คน/วัน และ ต้นหยงลูโละมีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่เยี่ยมชมศาสนสถานเท่ากับ 4,410 คน/วัน

3) ด้านสังคม/วัฒนธรรม พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถด้านสังคม/วัฒนธรรม โดยศึกษาจากปัจจัยชี้วัดในส่วนของ การเพิ่มจำนวนประชากร รวมถึงผลกระทบทางวัฒนธรรม อันสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม/วัฒนธรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นประชากรแฝงของชุมชนในอัตราที่สูงกว่าชุมชนอื่นๆ ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การให้บริการที่พัก/โฮมสเตย์ และขายสินค้าในตลาดริมน้ำคลองแดน เป็นต้น แต่ในทางกลับกันในส่วนองวัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการฟื้นฟู และอนุรักษ์ และเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การแสดงมโนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น รวมถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญาสมุนไพร การทำของเล่นโบราณ เป็นต้น

4) ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบในแง่ลบ เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวมีอาชีพหลักตามลักษณะของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การทำประมง ทำนา ทำสวนผลไม้ กริดยาง เป็นต้น โดยทำการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมซึ่งก่อให้เกิดรายได้เสริมให้กับครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามคนในชุมชนยังคงยึดอาชีพหลักที่ทำอยู่อย่างต่อเนื่อง

สำหรับผลสรุปการศึกษาระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมินทั้ง 5 ชุมชนท่องเที่ยว ในปี 2558 และผลการคาดการณ์ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต แสดงได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการศึกษาระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมินทั้ง 5 ชุมชนท่องเที่ยว ในปี 2558 และระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
1.ชุมชนบักันใหญ่	1.1 ด้านสิ่งแวดล้อม	
	1.1.1 คุณภาพน้ำ: ค่าออกซิเจนละลายน้ำอยู่ในช่วง 1.58 - 6.85 มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็น กรด ต่าง อยู่ในช่วง 7.2 – 7.7 และน้ำขุ่นเล็กน้อย	1.1.1 ควรณรงค์ให้มีการจัดการน้ำเพื่อให้มีคุณภาพเช่นนี้ต่อไป และมีระเบียบกฎเกณฑ์รองรับการใช้น้ำตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อเตรียมพร้อมในอนาคต
	1.1.2 ปริมาณน้ำ: เกินระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 286 คน/วัน	1.1.2 ปริมาณน้ำ: ต้องปรับปรุงแก้ไข เช่น การจัดหาแหล่งน้ำสำรองเพิ่มเพื่อให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค
	1.1.3 ขยะและการจัดการ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 3,123 คน/วัน	1.1.3 ขยะและการจัดการ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2571 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนประชากรทั้งหมดในชุมชนบักันใหญ่ในปีดังกล่าวเท่ากับ 3,187 คน/วัน แต่อย่างไรก็ตาม ต้องเตรียมเพิ่มจำนวนถังขยะ และการกำจัดขยะให้มากขึ้น
	1.1.4 คุณภาพอากาศ: สภาพอากาศมีการถ่ายเทได้สะดวก	
	1.1.5 คุณภาพเสียง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีกลิ่นปลาเป็นครั้งคราว และอากาศถ่ายเทดีระดับเสียงพูดคุยเท่ากับ 60 เดซิเบล	
	1.2 ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก	
1.2.1 พื้นที่จอดรถ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 200 คน/วัน หรือรถยนต์ส่วนบุคคล 50 คัน/วัน	1.2.1 พื้นที่จอดรถ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2562 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวเท่ากับ 212 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 12 คน/วัน	
1.2.2 ห้องน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,728	1.2.2 ห้องน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการ	

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	คน/วัน	รองรับนักท่องเที่ยวในปี 2570 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวเท่ากับ 1,873 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 145 คน/วัน
	1.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 80 คน/วัน	1.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2563 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวค้างแรมในปีดังกล่าวเท่ากับ 87 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 7 คน/วัน
	1.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวชมปะการัง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,575 คน/วัน	1.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวชมปะการัง: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2570 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวเท่ากับ 1,873 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 298 คน/วัน
	1.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม: ชุมชนมีวัฒนธรรม ประเพณีของศาสนาอิสลามที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี	
	1.4 ด้านเศรษฐกิจ: ชุมชนแต่ละครัวเรือนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 5,000 บาท/เดือน	
2. ชุมชนวิถีพุทธ คลองแดน	2.1 ด้านสิ่งแวดล้อม 2.1.1 คุณภาพน้ำ: ค่าออกซิเจนละลายน้ำอยู่ในช่วง 0.65 - 6.14 มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็น กรด ต่าง อยู่ในช่วง 7.0 - 8.1 และน้ำขุ่นเล็กน้อย	
	2.1.2 ปริมาณน้ำ: <u>เกิน</u> ระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 2,662	2.1.2 ปริมาณน้ำ: ต้องเตรียมถังเก็บน้ำเพื่อรองรับน้ำ

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	คน/วัน	สำหรับการอุปโภค-บริโภค เพิ่มเติม
	2.1.3 ขยะและการจัดการ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 32,460 คน/วัน	2.1.3 ขยะและการจัดการ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2572 เนื่องจากผลลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวเท่ากับ 33,149 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 689 คน/วัน
	2.1.4 คุณภาพอากาศ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีอากาศถ่ายเทดี	
	2.1.5 คุณภาพเสียง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีระดับเสียงพูดคุยเท่ากับ 60 เดซิเบล	
	2.2 ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 2.2.1 พื้นที่จอดรถ: เกินระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,496 คน/วัน	2.2.1 พื้นที่จอดรถ: เป็นประเด็นปัญหามาตั้งแต่ปี 2555 เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาในปี 2555 เท่ากับ 2,138 คน/วัน ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับได้เท่ากับ 642 คน/วัน และในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวเข้ามา 2,300 คน/วัน ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับได้เท่ากับ 804 คน/วัน
	2.2.2 ห้องน้ำ: เกินระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 2,016 คน/วัน	2.2.2 ห้องน้ำ: เป็นประเด็นปัญหามาตั้งแต่ปี 2555 เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้ามาในปี 2555 เท่ากับ 2,138 คน/วัน ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับได้เท่ากับ 122 คน/วัน และในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวเข้ามา 2,300 คน/วัน ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับได้เท่ากับ 284 คน/วัน

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	2.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 150 คน/วัน	2.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: คาดว่าผลสรุปยอดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในปี 2559 อาจเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของการท่องเที่ยว โดยผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวเท่ากับ 160 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 10 คน/วัน
	2.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว: เกินระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 918 คน/วัน	2.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว: เนื่องจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่หลังไหลเข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำคลองแดนทำให้เกิดเกินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการเตรียมมาตรการแก้ไขให้เกิดการถ่ายเทหมุนเวียนจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมตลาดน้ำคลองแดน
	2.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม: ชุมชนมีวัดคลองแดนเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นสถานที่สำคัญในการรวบรวมวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของในแนวทางของศาสนาพุทธ	
	2.4 ด้านเศรษฐกิจ: ชุมชนในแต่ละครัวเรือนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 8,000 บาท/เดือน	
3. ชุมชนต้นหยงลู๊ะ	3.1 ด้านสิ่งแวดล้อม 3.1.1 คุณภาพน้ำ: ค่าออกซิเจนละลายน้ำอยู่ในช่วง 2.80 – 5.54 มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็น กรด ต่าง อยู่ในช่วง 7.0 – 8.7 และน้ำขุ่นเล็กน้อย	
	3.1.2 ปริมาณน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 2,821 คน/วัน	3.1.2 ปริมาณน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2565 เนื่องจากผลการคาดการณ์ประชากรในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมี

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
		จำนวนเท่ากับ 2,913 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 92 คน/วัน
	3.1.3 ขยะและการจัดการ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 30,170 คน/วัน	3.1.3 ขยะและการจัดการ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2578 เนื่องจากผลการคาดการณ์ประชากรในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 52,360 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 22,190 คน/วัน
	3.1.4 คุณภาพอากาศ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีอากาศถ่ายเทดี มีฝุ่นควันเล็กน้อย	
	3.1.5 คุณภาพเสียง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีระดับเสียงพูดคุยเท่ากับ 60 เดซิเบล	
	3.2 ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 3.2.1 พื้นที่จอดรถ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 5,504 คน/วัน	3.2.1 พื้นที่จอดรถ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2573 เนื่องจากผลการคาดการณ์ประชากรในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 5,300 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 204 คน/วัน
	3.2.2 ห้องน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,536 คน/วัน	3.2.2 ห้องน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2573 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 2,053 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 517 คน/วัน

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	3.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: ชุมชนต้นหอยลูโละยังไม่มีบริการที่พัก/โฮมสเตย์	
	3.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 4,410 คน/วัน	3.2.4 พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยว: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2575 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 6,541 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 2,131 คน/วัน
	3.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม: ชุมชนมีวัฒนธรรม ประเพณี ในแนวทางของศาสนาอิสลามที่เข้มแข็ง	
	3.4 ด้านเศรษฐกิจ: ชุมชนแต่ละครัวเรือนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 4,000 บาท/เดือน	
4. ชุมชนท่องเที่ยวจุฬาภรณ์ 10	4.1 ด้านสิ่งแวดล้อม 4.1.1 คุณภาพน้ำ: ค่าออกซิเจนละลายน้ำอยู่ในช่วง 6.45 - 7.32 มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็น กรด ต่าง อยู่ในช่วง 7.2 - 7.8 และน้ำขุ่นเล็กน้อย	
	4.1.2 ปริมาณน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 301 คน/วัน	4.1.2 ปริมาณน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2563 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนคนในชุมชน รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 320 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 19 คน/วัน
	4.1.3 ขยะและการจัดการ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 235 คน/วัน	4.1.3 ขยะและการจัดการ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2562 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวน

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
		เท่ากับ 261 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 26 คน/วัน
	4.1.4 คุณภาพอากาศ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยอากาศถ่ายเทดี และเย็นสบายทั้งวัน	
	4.1.5 คุณภาพเสียง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีระดับเสียงพูดคุยเท่ากับ 60 เดซิเบล	
	4.2 ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 4.2.1 พื้นที่จอดรถ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,440 คน/วัน	4.2.1 พื้นที่จอดรถ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2562 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 221 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 73 คน/วัน
	4.2.2 ห้องน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,728 คน/วัน	4.2.2 ห้องน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2568 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 1,477 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 37 คน/วัน
	4.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 100 คน/วัน	4.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2564 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 136 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 36 คน/วัน
	4.2.4 พื้นที่เล่นน้ำตก: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ	4.2.4 พื้นที่เล่นน้ำตก: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถใน

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	301 คน/วัน	การรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2566 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 388 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 87 คน/วัน
	4.2.5 พื้นที่ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 60 คน/วัน	4.2.5 พื้นที่ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2562 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 63 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 3 คน/วัน
	4.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม: วัฒนธรรมชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีภูมิปัญญาในด้านต่างๆ	
	4.4 ด้านเศรษฐกิจ: ชุมชนรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือน 15,000 บาท/เดือน	
5. ชุมชนจุฬารักษ์ 12	5.1 ด้านสิ่งแวดล้อม 5.1.1 คุณภาพน้ำ: ค่าออกซิเจนละลายน้ำอยู่ในช่วง 6.32 - 8.51 มิลลิกรัมต่อลิตร ค่าความเป็น กรด ต่าง อยู่ในช่วง 7.0 - 8.7 และน้ำขุ่นเล็กน้อย	
	5.1.2 ปริมาณน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 786 คน/วัน	5.1.2 ปริมาณน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2566 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 827 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 41 คน/วัน

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
	5.1.3 ขยะและการจัดการ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 6,703 คน/วัน	5.1.3 ขยะและการจัดการ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2572 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 8,231 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 1,528 คน/วัน
	5.1.4 คุณภาพอากาศ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวโดยอากาศถ่ายเทดี และเย็นสบายทั้งวัน	
	5.1.5 คุณภาพเสียง: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีระดับเสียงพูดคุยเท่ากับ 60 เดซิเบล	
	5.2 ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 5.2.1 พื้นที่จอดรถ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 740 คน/วัน	5.2.1 พื้นที่จอดรถ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2569 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 928 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 188 คน/วัน
	5.2.2 ห้องน้ำ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 2,016 คน/วัน	5.2.2 ห้องน้ำ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2571 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 3,530 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 1,514 คน/วัน
	5.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 100 คน/วัน	5.2.3 ที่พัก/โฮมสเตย์: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2566 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 155 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการ

แหล่งข้อมูล	ระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจากการประเมิน	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
		รองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 55 คน/วัน
	5.2.4 พื้นที่เล่นน้ำตก: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 1,075 คน/วัน	5.2.4 พื้นที่เล่นน้ำตก: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2571 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 1,838 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 763 คน/วัน
	5.2.5 พื้นที่ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ: อยู่ในระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 69 คน/วัน	5.2.5 พื้นที่ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ: คาดว่าจะเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในปี 2565 เนื่องจากผลการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในปีดังกล่าวมีจำนวนเท่ากับ 97 คน/วัน ซึ่งเกินค่าขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเท่ากับ 28 คน/วัน
	5.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม: ชุมชนมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง และมีความเชื่อในตัวผู้นำชุมชน	
	5.4 ด้านเศรษฐกิจ: ชุมชนรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือน 4,500 บาท/เดือน	

ไฟล์นี้ download จาก dmic.nrci.go.th
 โดย นางสาวรัตนพร ทรัพย์สุรคา
 เมื่อ 26/02/2563 14:14:35

2.1.4 แนวทางและมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางและมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

จากการลงพื้นที่สำรวจทางกายภาพ การประชุมกลุ่มย่อยของแกนนำชุมชน และประชุมรับฟังความคิดเห็นจากภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวของทั้ง 5 ชุมชน ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ซึ่งประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านบากันใหญ่ จังหวัดสตูล 2) ชุมชนวิถิพุทธคลองแดน จังหวัดสงขลา 3) ชุมชนตันหยงลูโ๊ะ จังหวัดปัตตานี 4) ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 10 จังหวัดยะลา และ 5) ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส นั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการคำนวณทางคณิตศาสตร์ เพื่อหาค่า และนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 ชุมชนของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาขีดความสามารถใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านสังคม/วัฒนธรรม และ 4) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวทั้ง 4 ด้าน พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ในระดับที่รองรับได้และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 4 ด้านดังกล่าวในอนาคตประมาณ 10-20 ปี ข้างหน้า คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางและมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 4 มาตรการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1) มาตรการด้านการจัดการ ประกอบด้วย การปรับปรุงสภาพทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยอบรมและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้แล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน และกำหนดมาตรการในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านกายภาพ เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมในการจอดรถ การเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ห้องน้ำ/ห้องสุขา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำรายได้ที่จัดเก็บได้ไปใช้ในการดูแลรักษาพื้นที่ต่อไป

2) มาตรการการใช้กฎระเบียบบังคับ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) และการทำกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบางของชุมชน เช่น การขมปะการังน้ำตื้นของชุมชนบากันใหญ่ การทำกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติของชุมชนจุฬารักษ์ 10 และจุฬารักษ์ 12 เป็นต้น

2.1 การกำหนดบทลงโทษแก่นักท่องเที่ยวหรือบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การทิ้งขยะลงในลำคลอง/แม่น้ำ ต้องมีการปรับเงินกับผู้ทิ้งขยะ แต่อย่างไรก็ตามชุมชนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์และแจ้งให้นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือ

2.3 ในแต่ละพื้นที่ชุมชนควรมีการเพิ่มระดับความเข้มข้นของการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านกายภาพ และด้านสังคม เช่น หากเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวล่องเรือในลำคลอง ควรใช้เรือพายมากกว่าเรือหางยาว ซึ่งก่อให้เกิดเสียงดัง และกลิ่นน้ำมัน รวมถึงคราบน้ำมันที่ตกค้างในลำคลองก่อให้เกิดน้ำเสียได้ในอนาคต

3) **มาตรการชดเชย** กำหนดขึ้นในกรณีที่มีมาตรการเพิ่มหรือลดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นบางประเภทได้ เช่น กิจกรรมตลาดริมน้ำคลองแดน ซึ่งมีเมื่อปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากจะก่อให้เกิดปัญหาขยะหรือน้ำเสีย จึงควรมีมาตรการชดเชย คือ ควรมีการจัดเก็บค่าบำรุงตลาดจากพ่อค้าแม่ค้าในตลาดริมน้ำ เพื่อนำงบประมาณที่จัดเก็บได้บางส่วนไปใช้ชดเชยให้กับบ้านที่ไม่ทำการค้าขายแต่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวดังกล่าวในลักษณะการบำรุง หรือซ่อมแซมในจุดที่เกิดความเสื่อมโทรม เช่น บริเวณทางเดินหน้าบ้าน หรือจุดอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบ หรือนำค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้ไปใช้ในการซ่อมบำรุงพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่ใช้ร่วมกัน เช่น สะพานไม้ หรือลานจอดรถ เป็นต้น

4) **มาตรการในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน** ในแต่ละชุมชนต้องมีมาตรการในการติดตามและตรวจสอบจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการกำหนดฝ่ายงาน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวรายเดือน หรือรายปี ซึ่งผู้จัดเก็บควรทำข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกรายละเอียดเป็นไฟล์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการเรียกดูข้อมูล เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวจะเป็นส่วนบ่งชี้สำคัญกับระดับขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้ชุมชนเตรียมการในการรองรับเมื่อมีข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เริ่มเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน โดยชุมชนสามารถเทียบเคียงกับข้อมูลการคาดการณ์ขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้จากผลการศึกษาวิจัยที่ได้ทำการศึกษาไว้ในครั้งนี้ และชุมชนควรมีการจัดประชุมเพื่อหารือในประเด็นของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อประเมินความสามารถของชุมชนและหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ทันที่

2.2 การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

2.2.1 บริบทการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย

ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย บ้านบากันใหญ่ จังหวัดสตูล ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน สงขลา ชุมชนตันหยงลูโละ ปัตตานี หมู่บ้านจุฬาสรรณพัฒนา 10 ยะลา และหมู่บ้านจุฬาสรรณพัฒนา 12 นราธิวาส ชุมชนใน 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วย ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta) ชุมชน Labu Kubong รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์

(Kedah) และชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ซึ่งได้ทำการศึกษาใน 4 ด้าน คือ ทรัพยากรท่องเที่ยว องค์การชุมชน การจัดการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ โดยสรุปภาพรวมการดำเนินการในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) ทรัพยากรท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้กลไกของคนในชุมชนเข้ามาจัดการทรัพยากรฐานรากเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 2 ประเทศ มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากตั้งอยู่ในภูมิศาสตร์เดียวกัน โดยชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ราบเชิงเขา พื้นที่ราบ และพื้นที่ราบชายฝั่ง ชุมชนได้กำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นฐาน เช่น กิจกรรมเดินป่า เทียวชายหาด พายเรือคายัก เป็นต้น ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ชุมชนในประเทศไทย ได้นำเอาประวัติของพื้นที่มาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ประวัติศาสตร์มัสยิดกรีเซะ เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี ประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया ที่หมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 10 และหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 12 โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญของชุมชนทั้ง 2 ประเทศ โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ และมัสยิด ด้านวิถีชีวิต พบว่า มาเลเซียมีความโดดเด่นในการนำเอาวิถีชีวิตของชุมชนมาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เช่น การแสดง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อาชีพของผู้คนในชุมชน การทำนา การจับปลา การเกี่ยวข้าว การจัดงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ชุมชนถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แทบจะไม่มีมีการตัดแปลงแต่อย่างใด ขณะที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะให้ความสำคัญต่อการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหลักที่จับต้องได้ที่มีอยู่ในชุมชนมากกว่าวิถีชีวิตของผู้คน

2) องค์การชุมชน การก่อเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกัน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างคน เป็นต้น และชุมชนได้กำหนดองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวกันเอง ขณะที่องค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย ได้ดำเนินการตามแนวทางที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ คือ ชุมชนรวมตัวกันจัดทำเป็นโครงการ เสนอโครงการไปให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมาตรวจสอบความพร้อมของชุมชน เมื่อผ่านการประเมินชุมชน (เจ้าของโฮมสเตย์) จะต้องเข้ารับการอบรมพื้นฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงจะเปิดบริการได้ รัฐบาลประเทศมาเลเซียกำหนดให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) เป็นนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับผู้คนในชุมชนชนบท โดยใช้ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการสัมผัส เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

3) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ชุมชนมีโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีโครงสร้างในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความคล้ายกัน โดยโครงสร้างการบริหารถูกกำหนดโดยหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ คณะกรรมการ และฝ่ายการเงิน และชุมชนมาแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเองภายในชุมชน ซึ่งต่างจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แต่ละชุมชนมีรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่

แตกต่างกันออกไป บางชุมชนประยุกต์โครงสร้างองค์กรจากโครงสร้างอื่น เช่น โครงสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชน บางชุมชนมีการโครงสร้างแบบยืดหยุ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ และบางชุมชนใช้โครงสร้างการทำงานที่เคยอยู่กันมาก่อน เช่น หมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 และ 12 ผู้คนในชุมชนอดีตเคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया มีการปกครองตามระบบทหารป่า เมื่อออกมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยและทำงานด้านการท่องเที่ยว ได้นำโครงสร้างองค์กรที่เคยปกครองกันมาในอดีตมาประยุกต์ใช้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีความโดดเด่นของกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน

4) การเรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 2 ประเทศ ทุกชุมชนมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน อาชีพที่ได้จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เช่น การทำประมง การทำนา หัตถกรรม การทำอาหาร พิธีพินธุในป่า ภาษา ซึ่งชุมชนทั้ง 2 ประเทศได้ใช้ 3 ภาษา ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว คือ ไทย มาลาया และภาษาจีนกลาง ซึ่ง 2 ภาษาหลังนับว่ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารของประชาคมในอาเซียนเป็นอย่างมาก และแนวปรัชญาแนวคิดทางศาสนา ทั้งพุทธและมุสลิม อย่างไรก็ตาม การจัดโปรแกรมการเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนของแต่ละชุมชนยังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร มีเพียงชุมชนวิถีพุทธคลองแดนที่ได้จัดฐานการเรียนรู้ไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ในมาเลเซียโปรแกรมเหล่านี้เสนอขายเป็น optional tour ให้นักท่องเที่ยวซื้อเพิ่ม เช่นเดียวกับชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ปัจจัยสำคัญที่การเรียนรู้ภายในชุมชนยังไม่ได้ตอบรับจากนักท่องเที่ยว คือ บางชุมชนยังขาดนักสื่อความหมายที่มีความชำนาญ ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่สนใจการเรียนรู้ชุมชนเชิงลึกยังเป็นกลุ่มขนาดเล็ก

2.2.2 ผลการเปรียบเทียบมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย สามารถสรุปได้ในแต่ละมาตรฐานได้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 แนวคิด เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนในประเทศไทยมีแนวคิดเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน เป็นต้น ในขณะที่ชุมชนมาเลเซียมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเสนอขายเสนอสินค้าทางประเพณีวัฒนธรรมเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว โดยมีวิธีการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ชุมชนของไทยต้องดำเนินการด้วยชุมชนเองก่อนไประยะหนึ่ง และหลังจากนั้นหน่วยงานของรัฐ NGO ก็จะมาหนุนเสริมทั้งในด้านของงบประมาณ การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ ขณะที่ชุมชนมาเลเซีย การจัดการ Homestay ชุมชนต้องรวมตัวกัน จัดทำโครงการ เสนอโครงการให้รัฐพิจารณา หลังจากที่ได้รับอนุมัติแล้วถึงจะเปิดดำเนินการได้

มาตรฐานที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีมาตรฐานที่ไม่แตกต่างกันทั้งในด้านของการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยว การสื่อความหมาย การอบรมให้ความรู้จากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งกองทุนในการฟื้นฟูทรัพยากร การจัดการขยะ การกำหนดกฎระเบียบในการอนุรักษ์ทรัพยากร อย่างไรก็ตาม การจัดการที่แตกต่างกันคือ กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมากำกับดูแลอย่างชัดเจน ขณะที่มาเลเซียเป็นหน้าที่ที่กลุ่มท่องเที่ยวต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านโปรแกรมท่องเที่ยวพบว่า 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้านทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต เป็นต้น ส่วนชุมชนใน 4 รัฐของมาเลเซีย เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชุมชน ส่วนกิจกรรมอื่นๆ จะเสนอขายในรูปแบบของ Optional tour ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนมาเลเซียมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่ชุมชนริเริ่ม ส่วนชุมชนไทยรัฐจะเข้ามาติดต่อเมื่อชุมชนได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว

มาตรฐานที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งเคร่งครัดในการบังคับใช้กฎระเบียบของชุมชน ชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียแจ้งกฎระเบียบให้นักท่องเที่ยวทราบเป็นการล่วงหน้าทั้งในเว็บไซต์ของชุมชนและสื่อประชาสัมพันธ์โบรชัวร์ โดยใช้กฎของศาสนาอิสลามเป็นหลักปฏิบัติ ส่วน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบด้วยวาจาเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง มาตรฐานด้านการแต่งกายทั้ง 2 ประเทศไม่แตกต่างกัน ชุมชนมาเลเซียมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์มากกว่าชุมชนไทยที่จะแต่งชุดที่เป็นเอกลักษณ์ ต่อเมื่อมีงานสำคัญทางประเพณีหรือวันสำคัญทางศาสนา ชุมชนทั้ง 2 ประเทศมีฐานแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ มีการรวบรวมข้อมูลด้านอาชีพ แต่ยังคงจัดทำปฏิทินฤดูกาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชุมชนใน 4 รัฐมาเลเซียมีจุดเด่นด้านการรวบรวมการละเล่นและจัดโปรแกรมการละเล่นของแต่ละชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ชมทุกชุมชน

มาตรฐานที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ทั้ง 2 ประเทศมีมาตรฐานที่เหมือนกันในด้านกฎระเบียบ การทำงานเป็นทีมโดยมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างชัดเจนในส่วนของประเทศมาเลเซียมีโครงสร้างในการบริหารจัดการที่เหมือนกันส่วนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างกันออกไป มีแกนนำชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย อย่างไรก็ตาม ชุมชนมาเลเซียมีความชัดเจนในด้านของการแบ่งปันรายได้โดยที่รายได้ทั้งหมดจะถูกรวบรวมและกระจายไปยังกลุ่มต่างๆ ตามที่ได้กำหนด ส่วนผลกำไรที่ได้จากการหักต้นทุนจะถูกเก็บไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน ในส่วนของการระดมทุนกลับพบว่า ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนมีการระดมทุนเพื่อนำเงินไปลงทุนด้านโครงสร้างและการบริการท่องเที่ยวแต่ไม่มีการลงทุนร่วมในประเทศมาเลเซีย ส่วนการประเมินความพึงพอใจ มาเลเซียมีแบบฟอร์มให้นักท่องเที่ยวประเมินอย่างชัดเจนส่วนของไทยมีเพียงสมุดเยี่ยมเท่านั้น

ขณะที่การถ่ายทอดภูมิปัญญาพบว่าชุมชนของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนมาเลเซียมีการบันทึกแต่ขาดการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง ด้านแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการพูดคุยกันภายในชุมชน ขณะที่มาเลเซียเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ในส่วนของการจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสีย เสี่ยงรบกวน และพลังงาน ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่มีการจัดการอย่างชัดเจน ขณะที่ชุมชนใน 4 รัฐ บางชุมชนมีบ่อบำบัดน้ำเสีย แต่ทั้งสองประเทศยังไม่มีมาตรการในการประหยัดพลังงานอย่างชัดเจน และทั้ง 2 ประเทศมีมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาปรุงอาหารให้นักท่องเที่ยวรับประทาน ส่วนชุมชนใน 4 รัฐ การดำเนินการเป็นไปตามหลักของศาสนาอิสลาม

มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว ชุมชนของประเทศมาเลเซียมีความชัดเจนในด้านจุดบริการนักท่องเที่ยว การต้อนรับ การแนะนำชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบมากกว่า โครงสร้างที่พักทั้งสองประเทศมีที่พักที่แข็งแรง ส่วนห้องน้ำชุมชนทั้งสองประเทศมีองค์ประกอบด้านพื้นฐานที่เหมือนกัน ทั้งสองประเทศบริการอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่แก่นักท่องเที่ยวซึ่งประเทศไทยมีเมนูที่หลากหลายกว่า กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนทั้งสองประเทศมีความเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยเน้นวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชนซึ่งมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ประกอบด้วย ประชาชนชุมชน แกนนำชุมชน และเจ้าของบ้าน คอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว แต่ทั้งสองประเทศมีปัญหาเดียวกันคือชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถสื่อความหมายภาษาอังกฤษได้ ในด้านของห้องพักมีมาตรฐานที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนการจัดการด้านภูมิทัศน์บริเวณบ้านพักโฮมสเตย์มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ในส่วนของการจัดการห้องครัวในการปรุงอาหารบริการนักท่องเที่ยวชุมชนของประเทศมาเลเซียผ่านการประเมินมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข

มาตรฐานที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียมีความโดดเด่นในด้านการดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว โดยเมื่อมีนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มใหญ่เดินทางเข้าพัก ทางแกนนำชุมชนจะแจ้งชื่อของแขกที่เข้าพักให้กับสถานีตำรวจในพื้นที่ที่ได้รับทราบ มีการประสานงานกับโรงพยาบาลในพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ชุมชนได้มีการอบรมบุคลากรในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้นก่อนนำส่งโรงพยาบาล ขณะที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดแผนในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวหากเกิดเหตุฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม ชุมชนทั้ง 2 ประเทศมีชุดปฐมพยาบาลของโฮมสเตย์แต่ละหลังเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ทั้งสองประเทศยังไม่มีมีการประเมินหรือรับรองจากหน่วยงานภายนอกในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

มาตรฐานที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยชุมชน ทั้ง 2 ประเทศมีความชัดเจนในด้านของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ได้ทำการตลาดเจาะลูกค้ากลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนซึ่งแตกต่างจากชุมชนของมาเลเซียที่มีการกำหนดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับชุมชน ส่วนหนึ่งเนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิม ทั้ง 2 ประเทศเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ และมีสื่อรูปแบบต่างๆ เข้ามารายงานความเคลื่อนไหวการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 รายละเอียดของมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ที่ได้มีการกำหนดร่วมกัน

มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ชุมชนทั้ง 2 ประเทศได้กำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันโดยดัดแปลงมาจากมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมาตรฐานที่ 2 ฝ่าย ได้กำหนดขึ้นมีความแตกต่างจากมาตรฐานเดิมในด้านของการให้ความสำคัญบ้าง แต่นั่นไม่ได้ทำให้คุณค่าของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนลดความสำคัญลงไป แต่กลับเพิ่มน้ำหนักให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสำคัญและได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมาตรฐานที่จัดทำขึ้นถูกกลั่นออกมาจากความคิดของชุมชนทั้ง 2 ฝ่าย ที่เห็นว่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยผู้ปฏิบัติได้จริง สรุปมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งมาตรฐานที่จัดทำขึ้น

ใหม่ไม่แตกต่างจากมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียนของ นราวดี บัวขวัญ (2557) ซึ่งจัดความสำคัญไว้ 3 ระดับ คือ มาตรฐานที่จะต้องมี มาตรฐานที่ควรจะมี และ มาตรฐานที่มีหรือไม่มีก็ได้ โดยมาตรฐานใหม่นี้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์ชีวิตเหมือนกันทั้งหมด แต่มีบาง เกณฑ์ชีวิตให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหมือนในประเทศไทย กับการจัดการโฮมสเตย์ในประเทศมาเลเซีย สรุปดังนี้

2.2.3.1 มาตรฐานกลางที่ใช้ได้ทั้งการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดการโฮมสเตย์ ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน 33 ตัวชีวิต คือ

มาตรฐานด้านที่ 1 แนวคิดเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 1.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์
- 1.2 การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างการเรียนรู้กับคนภายในและภายนอก

มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- 2.1 การสื่อความหมาย มีคนสื่อหรือสื่ออื่นๆ
- 2.2 การจัดการขยะ
- 2.3 การอบรมให้ความรู้
- 2.4 การฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 2.5 กองทุนในการจัดการทรัพยากร
- 2.6 การจัดการพื้นที่

มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

- 3.1 การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
- 3.2 รวบรวมฐานข้อมูลอาชีพของแต่ละชุมชน
- 3.3 แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม
- 3.4 รวบรวมการเล่นและจัดโปรแกรมการเล่นของแต่ละชุมชน

มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

- 4.1 กฎระเบียบกติกา
- 4.2 รูปแบบการทำงาน
- 4.3 ผู้นำทางการในชุมชน
- 4.4 การทำงานเป็นทีม
- 4.5 กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน
- 4.6 การกระจายรายได้สู่ชุมชน
- 4.7 การประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยว
- 4.8 กองทุนสวัสดิการชุมชน
- 4.9 การจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสีย เสียรบกวน และพลังงาน
- 4.10 ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 4.11 ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน

มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว

- 5.1 จุดบริการนักท่องเที่ยว มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 5.2 โครงสร้างที่พัก
- 5.3 ห้องน้ำ
- 5.4 ห้องนอนโฮมสเตย์
- 5.5 อุปกรณ์เครื่องนอน
- 5.6 การจัดภูมิทัศน์
- 5.7 ห้องครัวหรือที่จัดเตรียมอาหาร

มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

- 6.1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 6.2 เครื่องมืออุปกรณ์ในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

- 7.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยชุมชน
- 7.2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสมสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยว

2.2.3.2 มาตรฐานที่ชุมชนทั้ง 2 ประเทศให้ความสำคัญต่างกัน ประกอบด้วย

16 ตัวชี้วัด คือ

มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- 2.1 ฐานข้อมูลทรัพยากร มีข้อมูลความรู้เรื่องทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
- 2.2 กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.3 โปรแกรมการท่องเที่ยว
- 2.4 หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ
- 2.5 กฎระเบียบในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

- 3.1 ข้อห้ามในการปฏิบัติ (ระเบียบ) มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ประกาศไว้
- 3.2 ภาษาถิ่นมาใช้ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ภาษาถิ่นของเรา

มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

- 4.1 การขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
- 4.2 การระดมทุน
- 4.3 ภูมิปัญญาและการถ่ายทอดองค์ความรู้
- 4.4 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว

- 5.1 อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- 5.2 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความเหมาะสม

มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

- 6.1 ความรู้ความเข้าใจในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
- 6.2 การรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย

มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

- 7.1 กิจกรรม FAM trip ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

2.2.4 การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานอื่น

เพื่อให้เห็นมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างมาตรฐานของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ มาเลเซีย กับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน (2557) และมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กับมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานอื่น

5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ มาเลเซีย	มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน	สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556)
มาตรฐานด้านที่ 1 แนวคิดเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
1.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์	/	/
1.2 การเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างการเรียนรู้กับคนภายในและภายนอก	x	/
มาตรฐานที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ		
2.1 ฐานข้อมูลทรัพยากร มีข้อมูลความรู้เรื่องทรัพยากร ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	/	/
2.2 กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	X	/
2.3 โปรแกรมการท่องเที่ยว	/	/
2.4 การจัดการขยะ	/	/
2.5 การอบรมให้ความรู้	X	X
2.6 หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ	X	X
2.7 กฎระเบียบในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	/	/
2.8 การฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	X	X
2.9 กองทุนในการจัดการทรัพยากร	/	/
2.10 การจัดการพื้นที่	X	/
2.11 การสื่อความหมาย	/	/
มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต		
3.1 ข้อห้ามในการปฏิบัติ (ระเบียบ) มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์	/	/

5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ มาเลเซีย	มาตรฐาน การท่องเที่ยว โดยชุมชนของ อาเซียน	สถาบัน การท่องเที่ยว โดยชุมชน (2556)
อักษรที่ประกาศไว้		
3.2 ภาษาถิ่นมาใช้ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ภาษาถิ่นของเรา	X	X
3.3 การแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน	X	X
3.4 รวบรวมฐานข้อมูลอาชีพของแต่ละชุมชน	/	/
3.5 แหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม	/	/
3.6 รวบรวมการละเล่นและจัดโปรแกรมการละเล่นของแต่ละชุมชน	X	/
มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน		
4.1 กฎระเบียบกติกา	/	/
4.2 รูปแบบการทำงาน	/	/
4.3 ผู้นำทางการในชุมชน	X	X
4.4 การขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	X	X
4.5 การทำงานเป็นทีม	/	/
4.6 กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน	/	/
4.7 การกระจายรายได้สู่ชุมชน	/	/
4.8 การระดมทุน	/	X
4.9 การประเมินความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยว	/	/
4.10 กองทุนสวัสดิการชุมชน	/	/
4.11 การจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำเสีย เสียรบกวน และพลังงาน	/	/
4.12 ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	X	/
4.13 ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน	/	/
4.14 ภูมิปัญญาและการถ่ายทอดองค์ความรู้	X	X
4.15 แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว	/	
มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว		
5.1 จุดบริการนักท่องเที่ยว มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว	X	X
5.2 โครงสร้างที่พัก	/	/
5.3 ห้องน้ำสะอาด	/	/
5.4 อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	/	X
5.5 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	/	/
5.6 ห้องนอนโฮมสเตย์	/	/
5.7 อุปกรณ์เครื่องนอน	/	/
5.8 การจัดภูมิทัศน์	/	/
5.9 ห้องครัวหรือที่จัดเตรียมอาหาร	/	/

5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐ มาเลเซีย	มาตรฐาน การท่องเที่ยว โดยชุมชนของ อาเซียน	สถาบัน การท่องเที่ยว โดยชุมชน (2556)
5.10 ถึงขยะ	/	/
5.11 นักสื่อความหมายท้องถิ่น	/	/
5.12 การจัดทำโปรแกรมฐานการเรียนรู้	/	/
มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว		
6.1 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	/	/
6.2 ความรู้ความเข้าใจในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	/	/
6.3 เครื่องมืออุปกรณ์ในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	X	/
6.4 การรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย	X	X
มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด		
7.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายโดยชุมชน	X	X
7.2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสมสามารถเข้าถึง นักท่องเที่ยว	/	/
7.3 ร่วมงานส่งเสริมการขาย	X	X
7.4 กิจกรรม Fam trip ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	X	X

ผลของการเปรียบเทียบทำให้พบว่าเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับมาตรฐานของทั้ง 2 สถาบัน อย่างไรก็ตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับ 4 รัฐมาเลเซีย เป็นเพียงเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับชุมชนที่เพิ่งริเริ่มจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยว แต่เป็นเกณฑ์ที่ชุมชนช่วยกันกำหนดกันขึ้นมาที่เห็นว่าชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งอาจแตกต่างจากเกณฑ์ของหน่วยงานหรือสถาบันอื่นๆ

2.2.5 ประโยชน์ที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับจากการศึกษา

ประโยชน์ที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับจากการศึกษาการเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่าง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียทำให้ทราบถึงข้อดีของแต่ละฝ่าย โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อดีที่โดดเด่นในแต่ละด้าน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลายทั้งนี้เพื่อเป็นไปในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ กลุ่มแกนนำไม่ได้ผูกติดกับผู้คนอาชีพใดอาชีพหนึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ์ขึ้นมาเป็นแกนนำบริหารจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว มีการเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลายโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวในโปรแกรมท่องเที่ยวยังช่วยฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ใช้การท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น มีการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการบริหารงานเป็นทีม โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่ง มีการระดมทุนเพื่อนำมาบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนใน

การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ห้องน้ำที่พักมีมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว มีระบบการจองให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ

ขณะที่สิ่งที่เป็นมาตรฐานของชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรนำมาต่อยอดเพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ขั้นตอนในการจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน แม้ว่าชุมชนจะได้ก่อตั้งการท่องเที่ยวภายในชุมชนไปแล้ว แต่หากใช้แนวคิดนี้มาทบทวนก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน การนำเอาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนจริงๆ มาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนมีจุดเด่น และเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง ช่วยทำให้ชุมชนเหนียวแน่นยิ่งขึ้นกับการพยายามแสวงหาหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นมา แสวงหาโอกาสในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ NGO เพิ่มมากขึ้น โดยให้มองว่าองค์กรเหล่านี้เข้ามาเพิ่มโอกาสและให้ประโยชน์มากกว่ามารับผลประโยชน์ ใช้หลักศาสนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จำนวน และนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะได้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของชุมชนอย่างจริงจัง การรื้อฟื้นการเล่นที่เคยมีในชุมชนเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่และเคยมีในชุมชน มีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการทำงาน รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ชุมชนที่พิจารณาแล้วว่ามีความศักยภาพเพิ่มมากขึ้นและมีพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง กำหนดจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป และมีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างเป็นระบบ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาตรฐานเพิ่มสูงขึ้นและยกฐานะสินค้าการท่องเที่ยวชุมชนของพื้นที่ในอนาคตต่อไป

โดยสรุปการเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย พบว่า มีมาตรฐานในหลายประเด็นที่มีความเหมือน และความต่าง รวมไปถึงการกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้มาตรฐานเพื่อรับรองการท่องเที่ยวในระดับอาเซียน

2.3 การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้นั้น จะเป็นด้านเครือข่ายความรู้ โดยเฉพาะมิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อยกระดับปัญญา ซึ่งผ่าน 1) ระยะเวลาพักภายในท้องถิ่น (community incubation) มาแล้ว และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้โดยตรง และ 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนผ่านการเสนอข้อมูลของชุมชนต่อที่สาธารณะ โดยกลไกดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ ซึ่งระหว่างการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ภายในชุมชนมีการไหล (flow) ของ

เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐาน ได้แก่ โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต ระหว่างชุมชนเป้าหมาย และในส่วนของความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายนั้น พบว่า สามารถแยกออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. ชุมชนต่อชุมชนของประเทศไทย (community to community connection) และหน่วยงานที่คอยประสานให้เกิดความเชื่อมโยง ซึ่งมีความเป็นไปได้ในด้านการจัดการระหว่างชุมชนต่อชุมชนภายในประเทศไทย แต่ต้องอาศัยหน่วยงานที่คอยเชื่อมประสาน (Node) มากกว่าการเป็นศูนย์กลาง (center) และเนื่องจากในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานเข้ามามีบทบาทในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีทางเลือกมากขึ้นและมีอำนาจการต่อรองที่เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้น ภาพการเชื่อมโยงจึงเป็นลักษณะการเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานรัฐในการลงไปติดต่อด้านประสานงานร่วมกับหน่วยงานเชื่อม (นักวิจัย สถาบันการศึกษา) เพื่อลงไปเชื่อมต่อสำหรับถอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนและพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวภายในชุมชน

2. ชุมชนของประเทศไทยกับชุมชนของประเทศมาเลเซีย (Thailand community to Malaysia community connection) มีโอกาสการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะประเด็นด้านการสื่อสารและการถอดบทเรียนจากดำเนินงานของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน เพื่อนำสิ่งที่ชุมชนขาด มาพัฒนาชุมชน

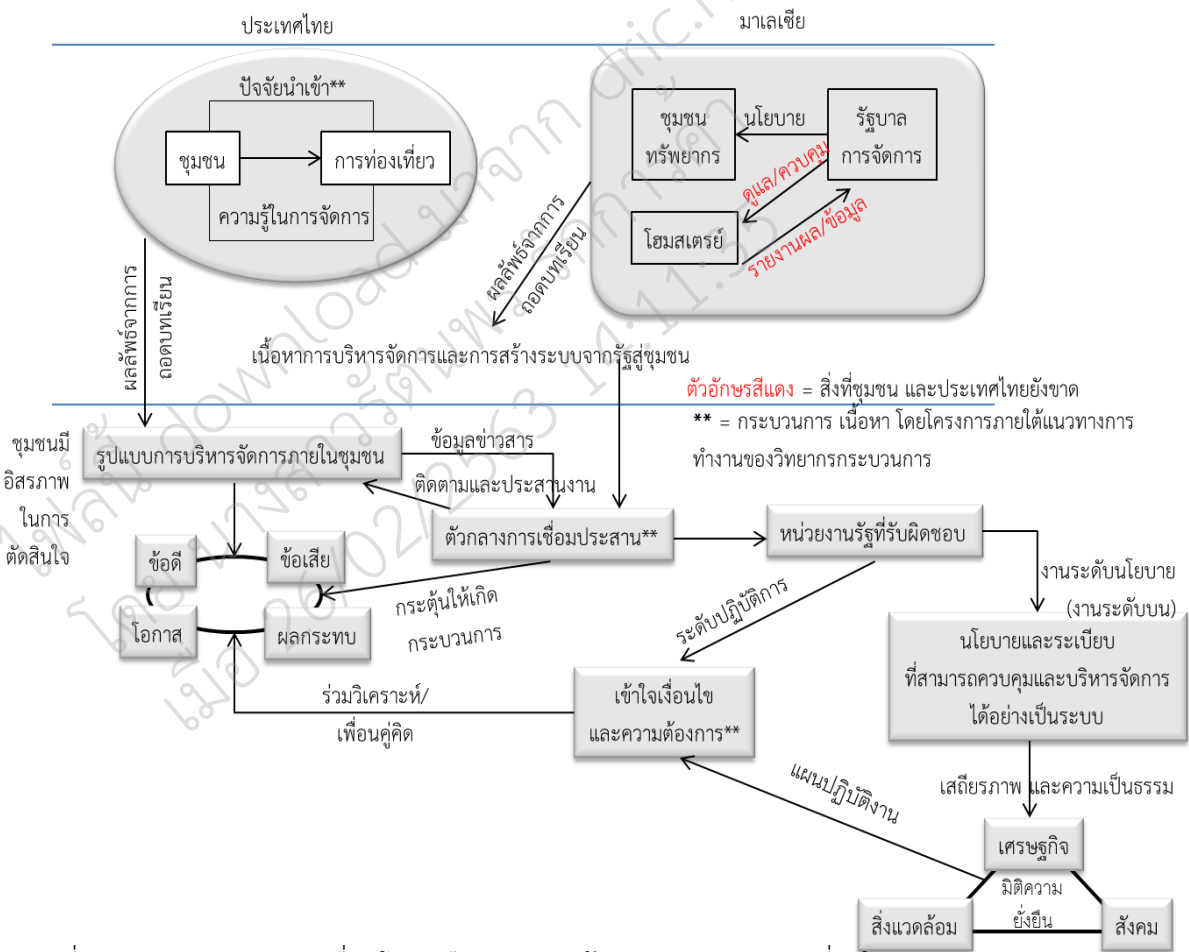
3. การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง (connecting part agency) โดยเปิดเวทีสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยดำเนินงานในลักษณะเป็น “วิทยากรกระบวนการ” ทำหน้าที่จัดกระบวนการให้สมาชิกได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดทัศนคติร่วมกัน ทั้งนี้ วิทยากรจำเป็นจะต้องมีทักษะการฟัง การจับประเด็น การสรุป และเข้าใจผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ในส่วนของการเชื่อมต่อระหว่างชุมชนของประเทศไทยและชุมชนของประเทศมาเลเซีย การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง ถือว่าเป็นกลไกที่ดีกว่าให้ชุมชนทั้งสองประเทศประสานงานกันเอง เนื่องจากพบว่าภายหลังจากดำเนินโครงการ “เยี่ยมบ้านเพื่อน” แล้วนั้น การประสานงานระหว่างชุมชนทั้งสองประเทศ ไม่มีความเคลื่อนไหวแต่อย่างใด

เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมจากการวิจัยนี้ ควรเป็นเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ภายใต้เงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่เป็นข้อจำกัด (condition) ต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวยังเป็นธุรกิจของการแข่งขันระหว่างกัน ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรม รวมถึงมูลค่าของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น 2) การแบ่งปันตลาด (Market Share) ด้านการท่องเที่ยว เป็นการลดผลประโยชน์ที่ได้จากพื้นที่หนึ่ง เพื่อให้เกิดการกระจายไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง 3) การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของภายในชุมชนนั้น เป็นการดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเฉพาะเจาะจง ยังขาดการวางระบบการจัดการภายในชุมชนที่ดี ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลระบบการดำเนินงานก็จะมีเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามไปด้วย

จากข้อจำกัดดังกล่าว การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ก็คือ “เครือข่ายความรู้” โดยจากการศึกษาชุมชนของประเทศไทยทั้ง 5 ชุมชน และชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย จะพบว่า เครือข่ายการจัดการความรู้ เป็นกลไกที่สามารถดำเนินการได้สำหรับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากความแตกต่างด้านการจัดการ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซีย จะตั้งต้นด้วยนโยบายของรัฐและมีรูปแบบการบริหารจัดการที่โดดเด่นและเป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องของการบริการรายวันและข้อมูล

ฉะนั้น ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นลักษณะ “เครือข่ายการจัดการความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งถือเป็นกลไกที่สามารถดำเนินการได้สำหรับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศมาเลเซียเริ่ม

ตั้งต้นด้วยนโยบายของรัฐ และมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ค่อนข้างโดดเด่น โดยเฉพาะเรื่องระบบการรายงานและข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานของประเทศไทยยังขาดในส่วนนี้อยู่ ในทางตรงกันข้าม แม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ไม่ได้เกิดจากการทำงานของรัฐ แต่เป็นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการเรียนรู้และลองผิดลองถูกโดยแต่ละชุมชนเอง เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นชุดความรู้ที่แตกต่างที่สามารถนำมาถอดเป็นชุดความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละชุมชนได้ โดยอาศัยตัวผู้ประสานงานหรือวิทยากรกระบวนการ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการเชื่อมประสานและถอดเนื้อหาของชุดความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่มีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน โดยชุดความรู้ดังกล่าวก็จะมีอยู่สองชุดข้อมูลหลัก¹ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีหน่วยงานกลางที่ช่วยประสานงานหรือ “การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง” โดยตัวกลางที่ประสานงานนั้น ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และประสานกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ โดยในส่วนของ การเชื่อมประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ จำเป็นต้องเชื่อมต่อได้ทั้งระดับบน คือ งานระดับนโยบาย และระดับล่าง คือ งานระดับปฏิบัติการ โดยตัวการในการเชื่อมประสานนั้นจะต้องกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹ ชุดข้อมูลของประเทศไทยนั้น จะเป็นเรื่องของท้องถิ่น ชุมชน ที่บริหารจัดการทรัพยากรภายในท้องถิ่นของตนเองจนกลายมาเป็นการท่องเที่ยว ส่วนชุดข้อมูลของประเทศมาเลเซีย จะเป็นเรื่องการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ ซึ่งว่าด้วยการจัดการฐานข้อมูล

จากรูปภาพข้างต้น แสดงให้เห็นว่าต้นแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้การจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยทั้ง 5 ชุมชน และ 4 ชุมชน ใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย เป็น ต้นแบบที่มีความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดและความแตกต่าง รวมทั้งเงื่อนไขใน หลายประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงหรือสร้างเครือข่าย แต่ภายใต้ความแตกต่างหรือข้อจำกัด เหล่านี้ “เครือข่ายการจัดการความรู้” จึงกลายเป็นรูปแบบเครือข่ายต้นแบบรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนของทั้งสองประเทศ ภายใต้ความโดดเด่นทางด้าน การบริหารจัดการที่แตกต่างกัน อันทำให้เกิดชุดความรู้ที่แต่ละชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาหรือลดจุดอ่อนของชุมชน เท่าที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพที่ชุมชนมี ใน ส่วนหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรที่ดูแลด้านการท่องเที่ยว หรือสนับสนุนเรื่องของการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเอง ก็ได้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ รวมถึง ระเบียบต่างๆ โดยมีตัวกลางในการเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดข้อมูลหรือเกิดเครือข่ายการจัดการความรู้ขึ้นมา เพื่อให้เกิดเนื้อหาที่แต่ละชุมชน แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ ทั้งในเชิงของรูปแบบการบริหาร จัดการชุมชนที่แตกต่างกัน ข้อดี ข้อเสีย โอกาส และผลกระทบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงาน รัฐที่เกี่ยวข้องที่ดูแลเชิงนโยบายและระเบียบต่างๆ ผ่านตัวกลางที่เชื่อมประสานในการส่งต่อข้อมูลความรู้ ที่ได้ต่อไป

ในส่วนต้นแบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนต้นแบบ 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นภายใต้ขั้นตอนประเด็นต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มีตัวกลาง ผู้ประสานงาน หรือหน่วยงานตัวกลาง เริ่มต้นเป็นหลักในการสร้างให้เกิด เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยต้นแบบที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ตัวกลางหรือผู้ประสานงานหลัก คือ คณะทำงานวิจัยชั้นนี้ ที่มุ่งหมายศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซีย ซึ่งตัวกลางถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ อย่างยิ่งต่อการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น และตัวกลางต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ สามารถจับประเด็นต่างๆ ได้ และเป็น การดำเนินการแบบเพื่อนถึงเพื่อน ไม่ดำเนินการใดๆ แบบสั่งการ ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดการสร้าง เครือข่ายได้ยากลำบาก ประกอบกับชุมชนเองไม่สามารถสร้างเครือข่ายได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว ด้วยข้อจำกัด หลายประการ ฉะนั้น ตัวกลาง ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะเป็นผู้ประสานให้เกิดเครือข่ายที่มีสมาชิกทั้ง ระดับชุมชน ระดับผู้ประกอบการ ระดับหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเชื่อม

2. กำหนดบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชน ที่จะมาร่วมสร้างเครือข่ายหรือเป็นสมาชิก เครือข่าย เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าเรากำลังจะสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับอะไร ด้านไหน และมีสมาชิกชุมชน ไตบ้าง เพื่อจะได้เห็นภาพหรือฐานข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสมาชิกเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ต้องม ีความชัดเจนว่าการสร้างเครือข่าย มุ่งเน้นเครือข่ายระดับพื้นที่ หรือเครือข่ายระดับกิจกรรม หรือมุ่งเน้น เครือข่ายทั้งระดับพื้นที่และระดับเดียวกันแบบคู่ขนาน ดังต้นแบบของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่มุ่งเน้นทั้ง ระดับพื้นที่ คือ ชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย และระดับกิจกรรม คือ เป็นชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหมือนกัน

3. การเติมกิจกรรมลงไปชุมชน โดยตัวกลางหรือผู้ประสานงาน ภายหลังจากที่กำหนดบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชน และลักษณะเครือข่ายว่าเป็นระดับพื้นที่ไหน หรือระดับกิจกรรมไหน ที่จะมาร่วม สร้างเครือข่ายหรือเป็นสมาชิกเครือข่ายชัดเจนแล้วนั้น ก็เริ่มดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นจากสมาชิก ชุมชนต่างๆ ที่เข้าร่วมทั้งหมด โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ชุมชนได้คิดภายใต้ฐานความรู้เดิมของแต่ละชุมชน ซึ่ง

ในขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล การเติมกิจกรรมต่างๆ ลงไปในชุมชนในขั้นตอนนี้ก็เพื่อให้แต่ละชุมชนในสมาชิกเครือข่ายได้มีโอกาสมาพบปะกันและเกิดการมาพูดคุยร่วมกัน คิดวิเคราะห์ร่วมกัน มีการเสนอจุดเด่น รวมทั้งรับทราบข้อจำกัดและจุดอ่อนต่างๆ ของชุมชน จนทำให้เห็นภาพของความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมพลังอำนาจในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดขึ้น

4. การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของชุมชนที่เข้าร่วมเครือข่าย โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงคอยเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการพูดคุยและสร้างเครือข่าย โดยมีตัวกลางเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานและอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มชุมชนที่จะเข้ามาสร้างและเป็นสมาชิกเครือข่าย ในขั้นตอนนี้ต้องสร้างให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชุมชน ภายหลังจากที่ชุมชนได้มีการคิดวิเคราะห์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ทราบจุดเด่นและจุดอ่อนต่างๆ ของกันและกัน จนทำให้เห็นภาพของความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมพลังอำนาจ

ขั้นตอนนี้จะมุ่งนำเสนอรายละเอียดท้องถิ่นของตนเองว่ามีทรัพยากรอะไร และมีการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้ชุมชนได้เกิดความตระหนักร่วมกันในเชิงการบริหารจัดการระดับชุมชน ทั้งยังทำให้สมาชิกเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมประเภทเดียวกันได้รู้จักกันมากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ ชุมชนอาจจะรู้จักกันอยู่แล้วหรือไม่ได้รู้จักกันก็ได้ ดังนั้น บทบาทหลักของตัวกลางก็คือ “การเชื่อมประสาน” พร้อมกับการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มชุมชนที่ทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะกับชุมชนที่อยู่ในสมาชิกเครือข่าย

5. การกำหนดและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ถือเป็นจุดร่วมที่สำคัญของการเป็นเครือข่าย ดังนั้น ความชัดเจนของเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิกที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย เพราะสมาชิกที่มาเข้าร่วมต้องมีคำตอบสำหรับตัวเองว่าเข้ามาร่วมในเครือข่ายเพื่ออะไร และเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือภารกิจของตนเองหรือของชุมชนหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่อยู่ในระยะเริ่มก่อตั้งหรือกำลังสร้างขึ้น ควรที่จะกำหนดเป้าหมายหลักเพียงอย่างเดียวหนึ่งที่จะสามารถบรรลุให้ได้เสียก่อน และถ้าหากต้องการขยายวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นอีก จึงค่อยกำหนดในภายหลังเมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น

6. มีกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกและกลุ่มเครือข่ายที่ชัดเจน โดยตัวกลางอาจกำหนดเกณฑ์หรือกลุ่มเป้าหมายที่จะมาสร้างเครือข่ายร่วมกัน หรือมาเป็นสมาชิกของเครือข่าย ซึ่งส่วนขั้นตอนนี้ถือเป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานของการสร้างเครือข่ายที่ต้องชัดเจนว่าเป็นกลุ่มเครือข่ายแบบไหน โดยมีทั้งระดับบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือชุมชนขนาดต่างๆ โดยหากมีสมาชิกจำนวนมาก ก็จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานให้การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยมีตัวกลางเป็นผู้เชื่อมประสานการดำเนินงาน และหากเครือข่ายมีสมาชิกหลายชุมชน หลายบทบาท ก็อาจจำแนกย่อยๆ ตามความสำคัญของสมาชิกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ สมาชิกแกนหลัก ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานตามเป้าหมายเครือข่าย และสมาชิกแกนเสริม ที่เป็นฝ่ายสนับสนุน

7. การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิด ร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย ซึ่งการร่วมคิดและร่วมออกแบบ ถือเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในทางใดทางหนึ่ง ทำให้เกิดการวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้ตรงตามเป้าหมายของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยพยายามให้เกิดการประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และภายหลังจากที่ได้ร่วมคิดร่วมออกแบบเพื่อวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกันแล้ว ก็นำมาสู่การวางแผนกิจกรรมเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานในทางปฏิบัติว่าจะทำอะไรต่อไป เพื่ออะไร และจะได้อะไร

8. การทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายหลังการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิด ร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย จนได้ทิศทางการดำเนินงานในทางปฏิบัติ จากนั้นเครือข่ายก็มีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงานเพื่อให้การสร้างเครือข่ายบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย ซึ่งจะเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานของเครือข่ายตามปกติ และกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการ เป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ เครือข่ายโดยตัวกลาง มีการพัฒนากิจกรรมและระดับความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมที่ดำเนินการ มีลักษณะที่เรียบง่ายและสามารถแสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่คนและชุมชนจะได้รับอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ การจัดการเครือข่ายและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม

9. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิกเครือข่าย โดยภายหลังที่ได้สมาชิกเครือข่ายจาก ชุมชนต่างๆ แล้ว ตัวกลางที่เป็นผู้ประสานงานในการสร้างเครือข่าย ต้องทำให้สมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ทั้งการร่วมเรียนรู้ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมคิด ร่วม ตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ จากเครือข่ายที่เกิดขึ้น

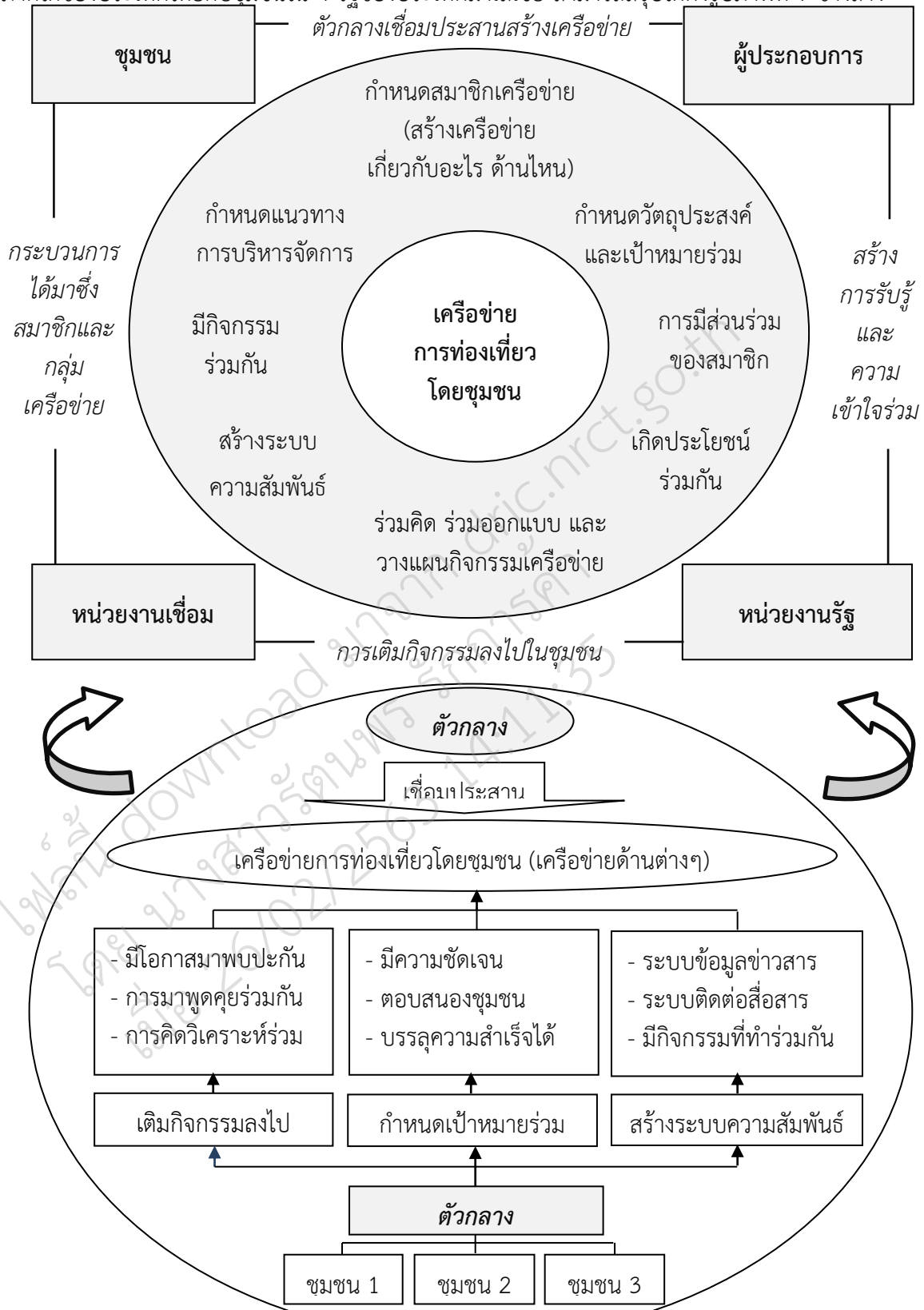
10. สร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย ภายหลังจากสมาชิกของเครือข่ายมารวมกันด้วยความสมัครใจแล้ว สมาชิกเครือข่ายก็ยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานของชุมชนของตนเอง และมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนตนเองตามสภาพภูมิศาสตร์และวิถีที่ชุมชนตนเองมี แต่ ตัวกลางต้องสร้างระบบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์หรือการถักทอสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย โดยการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายผ่านวิธีการ ต่างๆ เช่น Facebook เครือข่าย E-mail เครือข่าย เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน และตัวกลางต้องเสริมสร้างระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายที่สร้างขึ้น เพื่อให้ เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การทำเป็นฐานข้อมูลของชุมชนเครือข่าย เป็นต้น

11. การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเครือข่าย หลังจากเกิดสมาชิกเครือข่ายและมี เป้าหมายหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกันแล้ว ตัวกลางต้องดำเนินการให้สมาชิกเครือข่ายได้ร่วมกัน กำหนดการบริหารและการจัดการเครือข่าย ทั้งในเชิงโครงสร้างของเครือข่าย สถานภาพและบทบาทของ สมาชิก กฎระเบียบที่จะใช้ร่วมกัน การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร แผนและโครงการ และงบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติในเชิงรูปธรรมโดยมีตัวกลางเป็นผู้ประสานงานหลักและเป็นทีปรึกษาใน การดำเนินการ ซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการเครือข่ายจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของเครือข่ายที่สร้างขึ้น รวมทั้งคุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายเป็นสำคัญ

12. เกิดประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นๆ และเกิดผลงานของเครือข่าย ซึ่ง ตัวกลางและสมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันสร้างผลการดำเนินงานอันเป็นผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของ สมาชิกเครือข่าย เพื่อเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายที่สร้างขึ้น โดยความสำเร็จดังกล่าว คือ การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายที่สมาชิกเครือข่ายร่วมกันกำหนดไว้ ดังนั้น นอกจากเครือข่ายจะมีกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้ว ผลงานของเครือข่ายก็เป็นองค์ประกอบสำคัญ อีกประการหนึ่งของเครือข่ายที่สร้างขึ้นเพื่อให้เห็นผลของการสร้างเครือข่ายร่วมกันทั้งในเชิง การแลกเปลี่ยนและการรวมพลังจากผลลัพธ์ที่ได้ในเชิงปฏิบัติ

โดยขั้นตอนที่ 5 - 12 เป็นประเด็นรายละเอียดที่ Facilitator ในฐานะผู้เชื่อมประสานเพื่อ สร้างเครือข่าย ต้องดำเนินการให้เกิดรายละเอียดเหล่านี้ภายใต้เครือข่ายด้านนั้นๆ ร่วมกันภายใต้ความเห็น ของสมาชิกเครือข่าย ภายหลังจากเกิดเครือข่ายแล้วระดับหนึ่งจากดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 - 4 เสร็จสิ้นแล้ว

ทั้งนี้ ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนต้นแบบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยกับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย สามารถสรุปได้ดังรูปภาพที่ 7 ข้างล่าง

ภาพที่ 7 ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนต้นแบบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยกับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

2.4 การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย

จากการผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัด (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ซึ่งพบว่าประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้ คือ

2.4.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย โดยใช้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนราวัต บัวขวัญ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพูดคุยหารือ และศึกษาเชิงเปรียบเทียบรวมถึงเพื่อพัฒนาให้เกิดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันกับ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย โดยประเด็นสำคัญของมาตรฐานดังกล่าวประกอบด้วย 7 ด้าน คือ

- มาตรฐานด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต
- มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
- มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว
- มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

การศึกษาในครั้งนี้ได้เปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่าง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ซึ่งทำให้ทราบถึงข้อดีของแต่ละฝ่าย โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อดีที่โดดเด่นในแต่ละด้าน ประกอบด้วยวัตถุประสงค์การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลายทั้งนี้เพื่อเป็นไปในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ กลุ่มแกนนำไม่ได้ผูกติดกับผู้คนอาชีพใดอาชีพหนึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ์ขึ้นมาเป็นแกนนำบริหารจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว มีการเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลายโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวในโปรแกรมท่องเที่ยวยังช่วยฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ใช้การท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น มีการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการบริหารงานเป็นทีม โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่ง มีการระดมทุนเพื่อนำมาบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ที่พัก มีมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว มีระบบการจองให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ ในขณะที่มาตรฐานของชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรนำมาต่อยอดเพื่อพัฒนาให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ขั้นตอนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แม้ว่าชุมชนจะได้ก่อตั้งการท่องเที่ยวภายในชุมชนไปแล้ว แต่หากใช้แนวคิดนี้มา

ทบทวนก็จะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน การนำเอาวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนจริงๆ มาเป็นจุดขาย ด้านการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนมีจุดเด่น และเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง ช่วยทำให้ชุมชนเหนียวแน่นลงกับการพยายามแสวงหาหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นมา แสวงหาโอกาสในการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ NGO เพิ่มมากขึ้น โดยให้มองว่าองค์กรเหล่านี้เข้ามาเพิ่มโอกาส และให้ประโยชน์มากกว่ามารับผลประโยชน์ ใช้หลักศาสนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จำนวน และนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะได้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของชุมชนอย่างจริงจัง การรื้อฟื้นการเล่นที่เคยมีในชุมชนเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่และเคยมีในชุมชน มีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการทำงาน รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ชุมชนที่พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมและมีพัฒนาการทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง กำหนดจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป และมีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดอย่างเป็นระบบ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาตรฐานเพิ่มสูงขึ้นและยกฐานะสินค้าการท่องเที่ยวชุมชนของพื้นที่ในอนาคตต่อไป

2.4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

ภายใต้การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย เป็นลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ “เครือข่ายความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ทั้งนี้ จากการศึกษาชุมชนของประเทศไทยทั้ง 5 ชุมชน และ 4 ชุมชน ใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย พบว่า “เครือข่ายการจัดการความรู้” เป็นกลไกที่สามารถดำเนินการได้สำหรับการสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนของประเทศมาเลเซีย การท่องเที่ยวโดยชุมชน ถูกตั้งต้นด้วยนโยบายรัฐ และมีรูปแบบบริหารจัดการที่เด่นชัด จากการออกแบบโดยรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบรายงานและข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานของประเทศไทยยังขาดอยู่ในส่วนประเด็นดังกล่าวนี้ ในทางตรงกันข้าม แม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย จะไม่ได้เกิดจากการเริ่มต้นของหน่วยงานรัฐ แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชนในประเทศไทย ล้วนแต่เป็นพัฒนาการที่เริ่มต้นจากการเรียนรู้และลองถูกลองผิดของคนในชุมชน โดยแต่ละชุมชนนั้นล้วนแล้วแต่มีอิสระทางความคิด และมีแนวทางในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนของตนเอง ดังนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างกัน จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่ช่วยประสานงาน หรือ “การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง” โดยตัวกลางที่ประสานงานนั้น จะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และประสานกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ ซึ่งการเชื่อมงานระหว่างหน่วยงานรัฐจะต้องเชื่อมต่อได้ทั้งระดับบน คือ งานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ ตัวการในการเชื่อมประสานนั้น ยังจะต้องกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ของชุมชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

2.4.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย ภายใต้การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีพื้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย ภายใต้การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีพื้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกัน คือ

- ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis)
- ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah)
- ชุมชนต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah)
- ชุมชนหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เชื่อมโยงกับ ชุมชน Labu Kubong รัฐเปรัก (Perak)
- ชุมชนหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา 12 อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta)

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนของเมืองชายแดนไทยและมาเลเซียในระยะแรกนั้น ได้ดำเนินการในลักษณะของการนำตัวแทนชุมชนของทั้งสองประเทศเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว และทำกิจกรรมท่องเที่ยวระหว่างกัน ซึ่งพบว่าการดำเนินการดังกล่าว ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งเกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างชุมชนของทั้งสองประเทศ โดยอาศัยช่องทางของโซเชียลมีเดียเข้ามาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงดังกล่าว ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่ อันจะนำไปสู่การของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองชายแดนไทยและมาเลเซียอย่างเป็นรูปธรรมร่วมกันในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

สรุปภาพรวมและข้อเสนอแนะ

แผนการวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน เป็นการต่อยอดงานวิจัยที่เชื่อมโยงจากผลการศึกษา แผนงานวิจัย แนวทางการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่อาเซียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลในประเด็นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยังคงต้องมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเทียบกับพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เช่น ประเทศมาเลเซีย ที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบของโฮมสเตย์ ซึ่งมีแนวทางการจัดการที่นำเรียนรู้ ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ 4 ประการสำคัญ ๆ คือ 1) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียและ 4) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยมาเลเซียโดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ ซึ่งได้นำเอาผลจากการศึกษาข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ ซึ่งประกอบด้วย 1) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) 2) การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรักเคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย และ 3) การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซียไปสู่การวิเคราะห์ ในเชิงคุณภาพ ควบคู่ไปกับเชิงปริมาณโดยการคำนวณทางคณิตศาสตร์ เพื่อสังเคราะห์และหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาในระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลในบางส่วนได้ดังนี้

3.1 สรุปภาพรวมการวิจัย

3.1.1 ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปผลการศึกษา ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 4 ด้าน ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านสังคม/วัฒนธรรม และ 4) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อวิเคราะห์รายประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านสิ่งแวดล้อม** พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นปัจจัยชี้วัดต่างๆ ดังนี้ ชุมชนบากันใหญ่ ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ชุมชนตันหยงลูโละ ชุมชนจุฬารณพัฒนา 10 และชุมชนจุฬารณพัฒนา 12 มีระดับคุณภาพน้ำโดยรวมยังอยู่ในระดับมาตรฐานที่ไม่

ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับการใช้น้ำเพื่ออุปโภค-บริโภคพบว่า ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน และชุมชนบักันใหญ่ เป็นชุมชนที่มีน้ำไม่เพียงพอต่อการบริโภค ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับการใช้น้ำในการท่องเที่ยว ดังนั้นต้องมีการร่วมมือกันแก้ไขทั้งคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับผลการศึกษาด้านขยะพบว่า โดยส่วนใหญ่ชุมชนทั้ง 5 ชุมชนใช้วิธีการเผาและฝังกลบ และส่วนหนึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่เข้ามาเก็บขนขยะไปกำจัด โดยค่าขีดความสามารถในการรองรับขยะของนักท่องเที่ยวของชุมชนอื่น ๆ อยู่ในขีดความสามารถในการรองรับได้ แต่สำหรับชุมชนจุฬารัตน์ 10 พบว่า ต้องการได้รับการแก้ปัญหาวิธีการกำจัดขยะเนื่องจากชุมชนกำจัดขยะด้วยวิธีการกองรวมกันใกล้หมู่บ้าน และใกล้แหล่งน้ำ และขยะส่วนใหญ่เป็นขยะอันตรายที่ได้คัดแยกซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับผลการศึกษาด้านอากาศ พบว่า โดยส่วนใหญ่ชุมชนทั้ง 5 ชุมชน สภาพอากาศมีการถ่ายเทได้สะดวก และไม่ปรากฏกลิ่นรบกวนที่จะก่อให้เกิดความรำคาญและส่งผลกระทบต่อการทำงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของทั้ง 5 ชุมชน มีลักษณะเป็นพื้นที่โปร่งและมีต้นไม้ปกคลุมอยู่โดยรอบ ยกเว้นชุมชนตันหยงลูโละ ซึ่งมีพื้นที่ติดถนนสายหลัก แต่อย่างไรก็ตามสภาพอากาศโดยรวมยังไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับผลการศึกษาด้านเสียง พบว่า ชุมชนทั้ง 5 ชุมชน มีระดับความดังของเสียงอันเนื่องมาจากการทำกิจกรรมท่องเที่ยว อยู่ไม่ส่งผลระดับเสียงสูงสุดเฉลี่ย 24 ชั่วโมง (Leq 24 hr) ในบรรยากาศไม่เกิน 70 เดซิเบล (เอ) ตามประกาศกระทรวงคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 15 (พ.ศ.2540)

2) ด้านกายภาพ พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีพื้นที่จอดรถ 4 ชุมชน มีขีดความสามารถในการรองรับได้เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว มีเพียงชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ที่ผลการศึกษาพบว่า ค่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ตลาดน้ำคลองแดน และพื้นที่ลานจอดรถเกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 918 คน/วัน และ 1,496 คน/วัน ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมตลาดเป็นจำนวนมาก สำหรับที่พัก/โฮมสเตย์ ของชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 4 ชุมชน ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับ ยกเว้นชุมชนตันหยงลูโละ ซึ่งยังไม่มีการให้บริการที่พัก/โฮมสเตย์ แก่นักท่องเที่ยว จึงยังไม่มีขีดความสามารถในการรองรับด้านที่พัก ในส่วนของห้องน้ำของชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สำหรับมีพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวมีค่าระดับขีดความสามารถในการรองรับการทำงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 10 มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ในการเล่นน้ำตก และเดินทางศึกษาธรรมชาติเท่ากับ 301 คน/วัน และ 60 คน/วัน ชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 12 มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่เล่นน้ำ ล่องแก่งและเส้นทางศึกษาธรรมชาติเท่ากับ 1,075 คน/วัน และ 15 คน/วัน ชุมชนบักันใหญ่มีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ชมปะการังเท่ากับ 1,575 คน/วัน และชุมชนตันหยงลูโละมีค่าขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่เยี่ยมชมศาสนสถานเท่ากับ 4,410 คน/วัน

3) ด้านสังคม/วัฒนธรรม พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถด้านสังคม/วัฒนธรรม โดยศึกษาจากปัจจัยชี้วัดในส่วนของ การเพิ่มจำนวนประชากร รวมถึงผลกระทบทางวัฒนธรรมอันสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม/วัฒนธรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นประชากรแฝงของชุมชนในอัตราที่สูงกว่าชุมชนอื่นๆ ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การให้บริการที่พัก/โฮมสเตย์ และขายสินค้าในตลาดริมน้ำคลองแดน เป็นต้น แต่

ในทางกลับกันในส่วนของวัฒนธรรมของชุมชน ได้มีการฟื้นฟู และอนุรักษ์ และเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น การแสดงมโนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น รวมถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญาสมุนไพร การทำของเล่นโบราณ เป็นต้น

4) ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 5 ชุมชน มีขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนท่องเที่ยวมีอาชีพหลักตามลักษณะของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การทำประมง ทำนา ทำสวนผลไม้ กริดยาง เป็นต้น โดยทำการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมซึ่งก่อให้เกิดรายได้เสริมให้กับครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามคนในชุมชนยังคงยึดอาชีพหลักที่ทำอยู่อย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใน 4 ด้าน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ของชุมชนทั้ง 5 ชุมชน ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การวางแผน รวมถึงวางมาตรฐานการในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนให้สอดคล้องกับการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคตจากผลการศึกษา ซึ่งบางในชุมชนต้องมีการเตรียมการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะ และการจัดการน้ำของชุมชน ในส่วนด้านกายภาพ เช่น ชุมชนที่มีที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว จะมีการวางแผนให้การเพิ่มเติมที่จอดรถหรือหาแนวทางแก้ไข และเตรียมการรองรับกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งทางด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3.1.2 แนวทางและมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางและมาตรการในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 4 มาตรการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. มาตรการด้านการจัดการ ประกอบด้วย การปรับปรุงสภาพทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยอบรมและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้แล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน และกำหนดมาตรการในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านกายภาพ เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมในการจอดรถ การเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ห้องน้ำ/ห้องสุขา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำรายได้ที่จัดเก็บได้ไปใช้ในการดูแลรักษาพื้นที่ต่อไป

2. มาตรการการใช้กฎระเบียบบังคับ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) และการทำกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบางของชุมชน เช่น การขมปะการังน้ำตื้นของชุมชนบวกันใหญ่ การทำกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติของชุมชนจุฬาภรณ์ 10 และจุฬาภรณ์ 12 เป็นต้น

2.1 การกำหนดบทลงโทษแก่นักท่องเที่ยวหรือบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การทิ้งขยะลงในลำคลอง/แม่น้ำ ต้องมีการปรับเงินกับผู้ทิ้งขยะ แต่อย่างไรก็ตามชุมชนจะต้องมีการประชาสัมพันธ์และแจ้งให้นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือ

2.3 ในแต่ละพื้นที่ชุมชนควรมีการเพิ่มระดับความเข้มข้นของการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านกายภาพ และด้านสังคม เช่น หากเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวล่องเรือในลำคลอง ควรใช้เรือพายมากกว่าเรือหางยาว ซึ่งก่อให้เกิดเสียงดัง และกลิ่นน้ำมัน รวมถึงคราบน้ำมันที่ตกค้างในลำคลองก่อให้เกิดน้ำเสียได้ในอนาคต

3. มาตรการชดเชย กำหนดขึ้นในกรณีที่มาตรการเพิ่มหรือลดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นบางประเภทได้ เช่น กิจกรรมตลาดริมน้ำคลองแดน ซึ่งมีเมื่อปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากจะก่อให้เกิดปัญหาขยะ หรือน้ำเสีย จึงควรมีมาตรการชดเชย คือ ควรมีการจัดเก็บค่าบำรุงตลาดจากพ่อค้าแม่ค้าในตลาดริมน้ำ เพื่อนำงบประมาณที่จัดเก็บได้บางส่วนไปใช้ชดเชยให้กับบ้านที่ไม่ทำการค้าขายแต่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวดังกล่าวในลักษณะการบำรุง หรือซ่อมแซมในจุดที่เกิดความเสื่อมโทรม เช่น บริเวณทางเดินหน้าบ้าน หรือจุดอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบ หรือนำค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้ไปใช้ในการซ่อมบำรุงพื้นที่สาธารณะในชุมชนที่เข้าร่วมกัน เช่น สะพานไม้ หรือลานจอดรถ เป็นต้น

4. มาตรการในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในแต่ละชุมชนต้องมีมาตรการในการติดตามและตรวจสอบจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการกำหนดฝ่ายงาน หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวรายเดือน หรือรายปี ซึ่งผู้จัดเก็บควรทำข้อมูลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือบันทึกรายละเอียดเป็นไฟล์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการเรียกดูข้อมูล เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวจะเป็นส่วนบ่งชี้สำคัญกับระดับขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้ชุมชนเตรียมการในการรองรับเมื่อมีข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เริ่มเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน โดยชุมชนสามารถเทียบเคียงกับข้อมูลการคาดการณ์ขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้จากผลการศึกษาวิจัยที่ได้ทำการศึกษาไว้ในครั้งนี้ และชุมชนควรมีการจัดประชุมเพื่อหารือในประเด็นของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อประเมินความสามารถของชุมชนและหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ทันที่

3.1.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยว และการกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้งสองพื้นที่ สามารถออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว
2. องค์กรชุมชน
3. การจัดการ
4. การเรียนรู้

โดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย บ้านบากันใหญ่ จังหวัดสตูล ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน สงขลา ชุมชนต้นหยงลูโละ ปัตตานี หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 ยะลา และหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 นราธิวาส ชุมชนใน 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วย ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta) ชุมชน Labu Kubong รัฐเปรัก (Perak) ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah) และชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis) ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมการดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1) ทรัพยากรท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้กลไกของคนในชุมชนเข้ามาจัดการทรัพยากรฐานรากเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 2 ประเทศ มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากตั้งอยู่ในภูมิศาสตร์เดียวกัน โดยชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ราบเชิงเขา พื้นที่ราบ และพื้นที่ราบชายฝั่ง ชุมชนได้กำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นฐาน เช่น กิจกรรมเดินป่า เทียวชายหาด พายเรือคายัก เป็นต้น ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ชุมชนในประเทศไทย ได้นำเอาประวัติของพื้นที่มาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ประวัติศาสตร์มัสยิดกริเซะ เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี ประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया ที่หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 และหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญของชุมชนทั้ง 2 ประเทศ โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ และมัสยิด ด้านวิถีชีวิต พบว่า มาเลเซียมีความโดดเด่นในการนำเอาวิถีชีวิตของชุมชนมาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เช่น การแสดง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อาชีพของผู้คนในชุมชน การทำนา การจับปลา การเกี่ยวข้าว การจัดงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ชุมชนถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แทบจะไม่มีมีการตัดแปลงแต่อย่างใด ขณะที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะให้ความสำคัญต่อการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวหลักที่จับต้องได้ที่มีอยู่ในชุมชนมากกว่าวิถีชีวิตของผู้คน

2) องค์กรชุมชน การก่อเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกัน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวเกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างคน เป็นต้น และชุมชนได้กำหนดองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวกันเอง ขณะที่องค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของ 4 รัฐ ประเทศมาเลเซีย ได้ดำเนินการตามแนวทางที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ คือ ชุมชนรวมตัวกันจัดทำเป็นโครงการ เสนอโครงการไปให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมาตรวจสอบความพร้อมของชุมชน เมื่อผ่านการประเมินชุมชน (เจ้าของโฮมสเตย์) จะต้องเข้ารับการอบรมพื้นฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงจะเปิดบริการได้ รัฐบาลประเทศมาเลเซียกำหนดให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน (โฮมสเตย์) เป็นนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับผู้คนในชุมชนชนบท โดยใช้ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการสัมผัส เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

3) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ชุมชนมีโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีโครงสร้างในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความคล้ายกัน โดยโครงสร้าง

การบริหารถูกกำหนดโดยหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขาธิการ คณะกรรมการ และฝ่ายการเงิน และชุมชนมาแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเองภายในชุมชน ซึ่งต่างจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แต่ละชุมชนมีรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนประยุกต์โครงสร้างองค์กรจากโครงสร้างอื่น เช่น โครงสร้างการอนุรักษ์ป่าชุมชน บางชุมชนมีการโครงสร้างแบบยืดหยุ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ และบางชุมชนใช้โครงสร้างการทำงานที่เคยอยู่กันมาก่อน เช่น หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 และ 12 ผู้คนในชุมชนอดีตเคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์มาลาया มีการปกครองตามระบบทหารป่า เมื่อออกมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยและทำงานด้านการท่องเที่ยว ได้นำโครงสร้างองค์กรที่เคยปกครองกันมาในอดีตมาประยุกต์ใช้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีความโดดเด่นของกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน

4) การเรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 2 ประเทศ ทุกชุมชนมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน อาชีพที่ได้จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เช่น การทำประมง การทำนา หัตถกรรม การทำอาหาร พิธีพินธุในป่า ภาษา ซึ่งชุมชนทั้ง 2 ประเทศได้ใช้ 3 ภาษา ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว คือ ไทย มาลาया และภาษาจีนกลาง ซึ่ง 2 ภาษาหลังนั้นว่ามีอิทธิพลต่อการสื่อสารของประชาคมในอาเซียนเป็นอย่างมาก และแนวปรัชญาแนวคิดทางศาสนา ทั้งพุทธและมุสลิม อย่างไรก็ตาม การจัดโปรแกรมการเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนของแต่ละชุมชนยังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร มีเพียงชุมชนวิถีพุทธคลองแดนที่ได้จัดฐานการเรียนรู้ไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ในมาเลเซียโปรแกรมเหล่านี้เสนอขายเป็น optional tour ให้นักท่องเที่ยวซื้อเพิ่ม เช่นเดียวกับชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ปัจจัยสำคัญที่การเรียนรู้ภายในชุมชนยังไม่ได้ตอบรับจากนักท่องเที่ยว คือ บางชุมชนยังขาดนักสื่อความหมายที่มีความชำนาญ ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่สนใจในการเรียนรู้ชุมชนเชิงลึกยังเป็นกลุ่มขนาดเล็ก

3.1.4 การประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย โดยกำหนดประเมินใน 7 ด้านที่ได้มาทำการประเมินชุมชนเป้าหมายทั้ง 9 ชุมชน ทั้งใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย มาตรฐานทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย

- มาตรฐานด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต
- มาตรฐานด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
- มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว
- มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

โดยระดับความสำคัญของแต่ละมาตรฐาน ถูกจัดออกเป็น 3 ระดับคือ

1. จำเป็นต้องมี
2. ควรจะมี

3. มีหรือไม่มีก็ได้

โดยสรุปจากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสองพื้นที่ พบว่า โดยส่วนใหญ่ทั้งสองพื้นที่มีความเห็นที่สอดคล้องและให้กำหนดมาตรฐานทั้ง 7 ด้านที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของคุณคิดเห็นเกี่ยวกับลำดับการให้ความสำคัญของมาตรฐานในบางตัวชี้วัดยังมีหลายความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ฐานข้อมูลทรัพยากร มีข้อมูลความรู้เรื่องทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- โปรแกรมการท่องเที่ยว
- หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ
- ภาวะเทียบในชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

2. มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

- ข้อห้ามในการปฏิบัติ (ระเบียบ) มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ประกาศไว้
- ภาษาถิ่นมาใช้ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ภาษาถิ่นของเรา
- การขับเคลื่อนและเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
- การระดมทุน
- ภูมิปัญญาและการถ่ายทอดองค์ความรู้
- แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. มาตรฐานด้านที่ 5 ด้านการบริการท่องเที่ยว

- อาหารพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- กิจกรรมท่องเที่ยวมีความเหมาะสม

4. มาตรฐานด้านที่ 6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

- ความรู้ความเข้าใจในการเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
- การรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความปลอดภัย

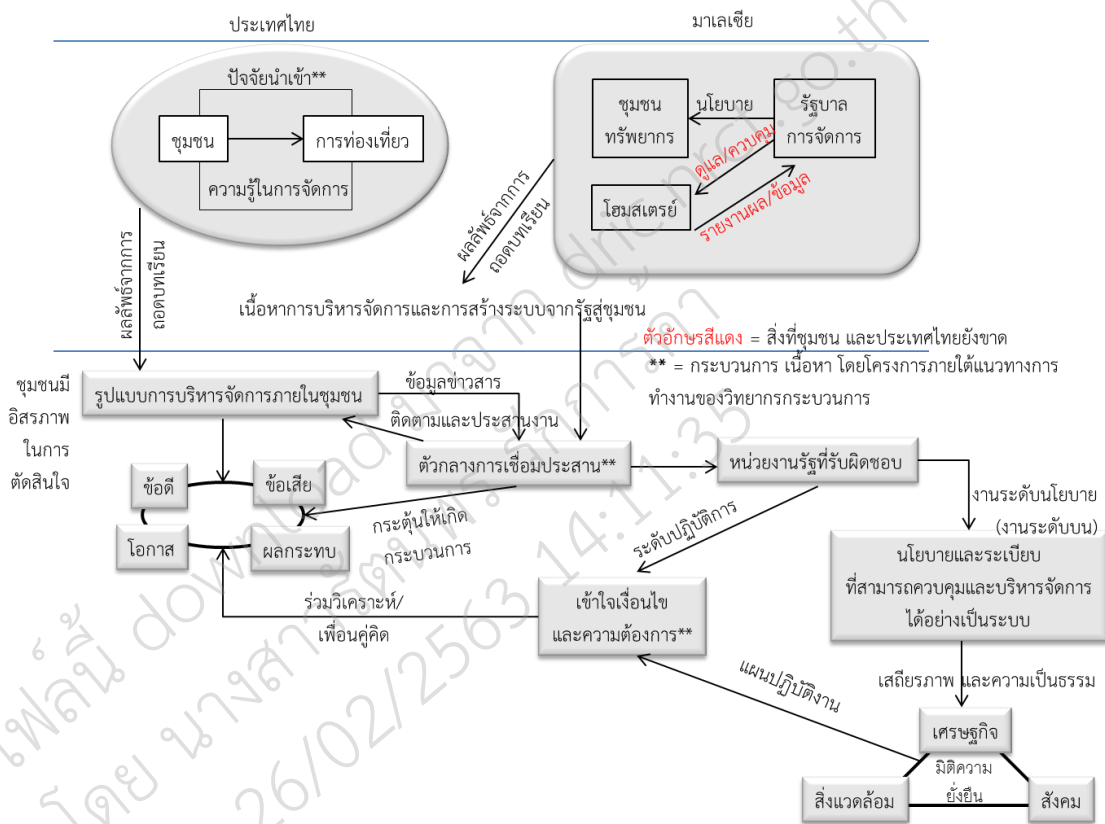
5. มาตรฐานด้านที่ 7 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

- กิจกรรม Fam trip ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3.1.5 การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซีย

สรุปผลจากการศึกษา การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวประเทศมาเลเซีย โดยข้อสรุปจากการศึกษาที่ค่อนข้างมีความชัดเจนในครั้งนี้ คือ การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบของ **เครือข่ายการจัดการความรู้** ซึ่งเป็นกลไกที่สามารถดำเนินการได้สำหรับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนของประเทศมาเลเซียเน้น ตั้งต้นด้วยนโยบายรัฐและมีรูปแบบบริหารจัดการที่เด่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบรายงาน และข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานของประเทศไทยขาดในส่วนดังกล่าวนี้ ซึ่งตรงกันข้ามแม้ว่าการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนของไทยจะไม่ได้เกิดจากการทำงานของรัฐ แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชนในประเทศไทยล้วนแต่เป็นพัฒนาการเริ่มต้นจากการเรียนรู้และลองถูกลองผิด โดยแต่ละชุมชนนั้นล้วนแล้วแต่มีความรู้ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนของตนเองทั้งนี้ตัวผู้ประสานงานหรือวิทยากรกระบวนการนั้นจะเป็นกลไกหนึ่งในการเชื่อมประสานและถอดเนื้อหาของชุดความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน โดยชุดความรู้ดังกล่าวก็จะมีอยู่สองชุดข้อมูลหลัก ซึ่งจำเป็นจะต้องมีหน่วยงานกลางที่ช่วยประสานงาน หรือ การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง โดยตัวกลางที่ประสานงานนั้นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และประสานกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ ซึ่งการเชื่อมงานระหว่างหน่วยงานรัฐจะต้องเชื่อมต่อได้ทั้งระดับบนคืองานนโยบาย และระดับปฏิบัติการ โดยข้อมูลที่ได้จากการความรู้ของชุมชนนั่นเอง นอกจากนั้นตัวการการเชื่อมประสานนั้นยังจะต้องกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ของชุมชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวแสดงได้ดังรูปภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ต้นแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2559)

จากผลการศึกษาวิจัยในประเด็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ โอกาสในการเชื่อมโยง รวมถึงต้นแบบเครือข่ายความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเหล่านี้จะได้ไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของระหว่างเมืองชายแดนไทย และเมืองชายแดนของประเทศมาเลเซีย

3.1.6 การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย

สรุปผลการศึกษาในส่วนของการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทยและมาเลเซีย จากการเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่าง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย ซึ่งทำให้ทราบถึงข้อดีของแต่ละฝ่าย โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีข้อดีที่โดดเด่นในแต่ละด้าน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อเป็นไปในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ กลุ่มแกนนำไม่ได้ผูกติดกับผู้คนอาชีพใดอาชีพหนึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ์ขึ้นมาเป็นแกนนำบริหารจัดการชุมชน มีการเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ส่งเสริมการบริหารงานเป็นทีม ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ที่พัก มีมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว มีระบบการจองให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ ในขณะที่มาตรฐานของชุมชนใน 4 รัฐของประเทศมาเลเซียที่ชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรนำมาต่อยอดเพื่อพัฒนาให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ควรเป็นลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ “เครือข่ายความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งจะเป็นอีกแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศ

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษา ทำให้เห็นถึงการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีพื้นที่ชายแดนเชื่อมต่อกัน คือ

- ชุมชนบ้านบากันใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Paya Guring รัฐเปอร์ลิส (Perlis)
- ชุมชนวิถิพุทธคลองแดน อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah)
- ชุมชนตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Jeruju รัฐเคดาห์ (Kedah)
- ชุมชนหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เชื่อมโยงกับ ชุมชน Labu Kubong รัฐเปรัก (Perak)
- ชุมชนหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เชื่อมโยงกับ ชุมชน Kampung Kubang Telaga รัฐกลันตัน (Kelanta)

ซึ่งการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนของเมืองชายแดนไทยและมาเลเซียดังกล่าว ในระยะแรกนั้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งเกิดเครือข่ายความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างชุมชนของทั้งสองประเทศ ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่ อันจะนำไปสู่การของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองชายแดนไทยและมาเลเซียอย่างเป็นทางการต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย นอกจากข้อมูลด้านบริบทการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 2 ประเทศแล้ว แต่สิ่งที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการผลักดันไปสู่นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งปัจจุบันกำลังมีการให้ความสำคัญกับการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน และการดำเนินงานจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกรมการท่องเที่ยว (ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการโดย NIDA) นอกจากนั้นแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งทางด้านการส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน โดยการกำหนดมาตรฐานที่ได้มาจากความต้องการของชุมชนที่เสนอแนวคิดอย่างเป็นอิสระในการจัดทำมาตรฐานดังกล่าวร่วมกัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างหน่วยงานของทั้งสองประเทศซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย สะท้อนให้เห็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพ การรักษามาตรฐานทรัพยากรท่องเที่ยวภายในชุมชน การพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อรองรับอาเซียน โดยการประเมินชุมชนในประเทศมาเลเซียทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ควรนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการ รวมถึงชุดความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ขั้นตอนการจัดตั้งโฮมสเตย์ที่ชุมชนจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐบาลก่อนถึงจะเปิดให้บริการได้ การแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน ชุมชนต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น รวมไปถึงและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างสองประเทศ โดยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้งสองประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย การศึกษาวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ทำให้คณะผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การวิจัยเพื่อยกระดับประสิทธิภาพด้านการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดการท่องเที่ยวในระดับอาเซียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). เอกสารแนวคิด แนวทางและกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานของเครือข่ายองค์กรชุมชน. สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. กรุงเทพมหานคร, เอ ที เอ็นโปรดักชั่น . 2547 .
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2557). ความสำคัญของเครือข่าย. งานวิจัยพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้สุขภาพกองสุขศึกษา แหล่งข้อมูล:
http://www.hed.go.th/frontend/theme/content.php?Submit=Clear&ID_Info=00020170&Type=2 (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2557)
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2548. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550 รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2537. โครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล จังหวัดตราด
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2552
- เกตุอูบล พงศ์นุรักษ์. (2556). การจัดการเครือข่ายองค์กรประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : กรณีศึกษา ตำบลวังกว้าง จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- งานส่งเสริมเครือข่าย. (2554). องค์ประกอบของเครือข่าย, การพัฒนาเครือข่ายสู่ความยั่งยืน. กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์. แหล่งข้อมูล:
พจนานุกรม สอนศรี และสมภพ ยี่จ้อหอ. 2556. คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่:
- พจนานุกรม สอนศรี. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2535 รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะพีพี. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. 2550. มาตรฐานการบริการอาหารฮาลาลเพื่อการท่องเที่ยว <http://www.cicot.or.th>. (สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2558)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้. 2555.

Asli D.A.et all.2013.COMMUNITY BASED TOURISM Finding the Equilibrium in the COMCEC
Context Setting the Pathway for the Future

www.comcec.org/UserFiles/File/WorkingGroups/Tourizim/...

Global Sustainable Tourism Council. 2012. Global Sustainable Tourism Destination Criteria.

<http://www.gstccouncil.org> (สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2558)

http://aseantourism.travel/media/files/20130111081324_asean_tourism_standards_book.pdf <http://centralpage.tat.or.th/> (สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2257)

<http://wqm.pcd.go.th/water/images/stories/marine/journal/2555/Feb/Beachindex.pdf>

<http://wqm.pcd.go.th/water/images/stories/marine/journal/2555/Feb/Beachindex.pdf>

Ministry of Tourism and Culture Malaysia. 2015. Malaysian Homestay Programme.

www.motac.gov.my. (สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2558)

Ministry of Tourism and Culture Malaysia. 2015. Malaysian Homestay Programme.

www.motac.gov.my. (สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2558)

Ministry of Tourism. 2014. *ASEAN Community Based Tourism Standard*. First Edition.

Phnom Penh: Cambodian Ministry of Tourism.

www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395 (สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2557)

www.osmsouth-border.go.th (สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2557)

ไฟล์นี้ download จากเว็บไซต์
โดย นางสาวรัตนพร รัชต์ธำ
เมื่อ 26/02/2563 14:11:55

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักการศา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ภาคผนวก

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รัตนธาดา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ภาคผนวก ก
แบบสังเกต

แบบสังเกต
กิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

.....

ชื่อชุมชน.....
 สถานที่ตั้ง.....
 ชื่อกิจกรรม.....ระยะเวลาการจัด.....
 ผู้บันทึก (ชื่อ/สกุล).....โทรศัพท์.....
 Email:.....

กิจกรรม	รายละเอียด	สรุปประเด็นสำคัญ

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
 โดย นางสาวรัตนพร รักการตา
 เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร ราษฎร์ธำ
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ภาคผนวก ข
แบบสนทนากลุ่ม

แบบสนทนากลุ่ม
เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

1. ประเด็นความคิดเห็นด้านขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด	รายละเอียดข้อคิดเห็น

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักษ์การศา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

แบบสนทนากลุ่ม
เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

2. ประเด็นความคิดเห็นด้านการเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรักเคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด	รายละเอียดข้อคิดเห็น

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักษ์การศุภา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

แบบสนทนากลุ่ม
เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซีย

3. ประเด็นความคิดเห็นด้านการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเชื่อมต่อพื้นที่การท่องเที่ยวมาเลเซีย

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด	รายละเอียดข้อคิดเห็น

ไฟล์นี้ download มาจาก drcic.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รักษ์การศุภา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร รัตนธาดา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพกิจกรรม

ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูล
และจัดประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็นด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูล
และจัดประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็นด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูล
และจัดประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็นด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูล
และจัดประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็นด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนฯ

ภาคผนวก ง
หนังสือตอบรับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ไฟล์นี้ download มาจาก dric.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร ธีการศา
เมื่อ 26/02/2563 14:11:35

ที่ กก ๕๒๐๑/ ๑๕๑๑

๒๖ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่อง การนำผลงานวิจัยโครงการ“การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน ๕ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย” สู่การใช้ประโยชน์

เรียน ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ตามที่แผนงานวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน” โครงการย่อยที่ ๒ “การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน ๕ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี ๒๕๕๘ โดยมี ดร.นราวดี บัวขวัญ เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัยฯ และ ดร.ปรัชญากรณ์ ไชยคช เป็นหัวหน้าโครงการย่อยที่ ๒ นั้น

ทั้งนี้ จากการดำเนินการวิจัยฯ ดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์จากผลงานวิจัยโครงการย่อยที่ ๒ “การเปรียบเทียบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน ๕ จังหวัด ชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย” ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำโครงการสัมมนาส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคใต้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิธิ สีแพร)

ผู้อำนวยการกองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว
ทำการแทน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว

โทร. ๐ ๒๒๕๐ ๕๕๐๐ ต่อ ๔๔๗๖-๘

โทรสาร ๐ ๒๒๕๐ ๕๖๙๔

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๑๖๐๐ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงสามยุคอิน ซอยราชเทวี กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๕๐ ๕๕๐๐ โทรสาร ๐ ๒๒๕๐ ๕๕๐๐
http://www.tourismthailand.org E-mail: center@tat.or.th

หนังสือรับรองการนำงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์

ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน
หมู่ที่ 2 ตำบลคลองแดน
อำเภอรอบโคก จังหวัดสงขลา 90140

25 เมษายน 2559

เรื่อง การนำผลงานวิจัยโครงการ “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ไปสู่การใช้ประโยชน์

เรียน ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ตามที่ได้มีการดำเนินแผนงานวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน” โครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2558 ซึ่งมี ดร.นรวดี บัวขวัญ เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัยฯ นั้น

ทั้งนี้ จากการดำเนินการวิจัยฯ ดังกล่าว ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์จากผลงานวิจัยโครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีพุทธคลองแดน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกรียงไกร อนันตพงศ์)

ประธานชุมชนวิถีพุทธคลองแดน

หนังสือรับรองการดำเนินงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์

ชุมชนบ้านบากันใหญ่
หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะสาหร่าย
อำเภอเมือง จังหวัดสตูล 90100

25 เมษายน 2559

เรื่อง การนำผลงานวิจัยโครงการ “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ไปสู่การใช้ประโยชน์

เรียน ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ตามที่ได้มีการดำเนินแผนงานวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัก เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน” โครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2558 ซึ่งมี ดร.นราวดี บัวขวัญ เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย นั้น

ทั้งนี้ จากการดำเนินการวิจัยฯ ดังกล่าว ชุมชนบ้านบากันใหญ่ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์จากผลงานวิจัยโครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันใหญ่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายอัครชัย ชนะบัณจิตต์)

ประธานชุมชนบ้านบากันใหญ่

หนังสือรับรองการนำงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์

ชุมชนจุฬารณพัฒนา 12
หมู่ที่ 13 ตำบลสุคีริน
อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส 96190

25 เมษายน 2559

เรื่อง การนำผลงานวิจัยโครงการ “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ไปสู่การใช้ประโยชน์

เรียน ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ตามที่ได้มีการดำเนินแผนงานวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ ๔ รัฐ (กลันตัน เปรัก เซดดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซีย ภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่อาเซียน” โครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2558 ซึ่งมี ดร.นราวุฒิ บัวขวัญ เป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัยฯ นั้น

ทั้งนี้ จากการดำเนินกรวิจัยฯ ดังกล่าว ชุมชนจุฬารณพัฒนา 12 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์จากผลงานวิจัยโครงการย่อยที่ 1 “ขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)” เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจุฬารณพัฒนา 12 เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและภาคประโยชน์สูงสุดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายตรอแม บินซา)

ประธานชุมชนจุฬารณพัฒนา 12

36th International Business Research Conference
DATES: 14 – 16 July, 2016
VENUE: Ryerson University, Toronto, Canada

20 April 2016

Dr. Prachyakorn Chaiyakot
Hat Yai Business School
Hat Yai University
Thailand

Re: *Letter of Acceptance and Invitation*

Dear Dr. Prachyakorn Chaiyakot,

Congratulations! We are pleased to inform you that your paper titled "Community-Based Tourism Management Standard by Border Cities of Thailand-Malaysia" has been accepted, after double blind peer review, for oral presentation at the above international conference. Please note the following:

1. Your paper number is 408 and please quote this number for all future correspondence. Please check the accuracy of the paper title, address and spelling of the authors' name and the name of the university and send us corrected full paper or abstract with correct information by **27 June 2016 in MS WORD file format ONLY (NO PDFs please)**. We do not allow any change anywhere after this deadline and nothing can be changed in the draft conference program except presentation time.
2. Your paper will be included in the international refereed Conference Proceedings which will be published online with ISBN via our website: www.whiworldconfer.com which is visited by thousands of readers.
3. You are required to send us attached completed registration form along with payment on or **before 27 June 2016**. Please find attached Registration Form and Fee Schedule.
4. Conference program will be sent to you by **1 July 2016**. Each presenter is scheduled for a total of 20 minutes (nominally a 15 minute presentation and 5 minute discussion). Please bring your USB containing power point slides and 20 copies of your paper (optional). We will provide LCD projector and computer at the venue.
5. Please visit www.torontoonfo.com and read all information relating to hotel and all other issues. We look forward to seeing you at the conference.

With best regards

Ms. Nuha Jahan
Conference Coordinator

Proudly sponsored by

World Business Institute, Australia
American Research and Publication International, New York, USA
Journal of Business and Policy Research | World Journal of Social Science
International Review of Business Research Papers | World Journal of Management
Global Economy and Finance Journal | World Review of Business Research
Global Review of Accounting and Finance | Journal of Accounting Finance and Econ
Journal of Islamic Finance and Business Research

ภาคผนวก จ
การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ไฟล์นี้ download จาก drcic.nrct.go.th
โดย นางสาวรัตนพร ราษฎร์ธำ
เมื่อ 26/02/2563 14:11:55

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์โครงการที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
<p>1. เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้</p>	<p>- ลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อย และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)</p>	<p>- ฐานข้อมูลขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 ชุมชนของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)</p>
<p>2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>- ลงพื้นที่สำรวจ และจัดเก็บข้อมูลด้านมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>- ฐานข้อมูลองค์ประกอบการท่องเที่ยว และการกำหนดมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>
<p>3. เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>- จัดเวทีประชุมเชื่อมโยงการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>- เครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) กับชุมชนใน 4 รัฐ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ประเทศมาเลเซีย</p>

วัตถุประสงค์โครงการที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
4. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทย มาเลเซีย	- จัดเวทีประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทย มาเลเซียจากภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	- แนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันระหว่างเมืองชายแดนไทย มาเลเซีย